

Uniwersytet
Wrocławski

/ 1

Ewaluacja
Europejskiej Stolicy Kultury
Wrocław 2016

Uczestnictwo w kulturze

w perspektywie Europejskiej Stolicy

Kultury Wrocław 2016

RAPORT Z BADAŃ CATI

Z UDZIAŁEM MIESZKAŃCÓW

WROCŁAWIA I WOJEWÓDZTWA

DOLNOŚLĄSKIEGO

WROCŁAW 2016
Europejska Stolica Kultury

Ewaluacja Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016

– projekt badawczy sfinansowany ze środków budżetowych Urzędu Miasta Wrocławia, w ramach współpracy naukowej realizowanej przez Gminę Wrocław, Uniwersytet Wrocławski i Biuro Festiwalowe IMPART 2016.

Sposób cytowania:

Pluta J., Banaszak E., Błaszczyk M., Kajdanek K., 2017. *Uczestnictwo w kulturze w perspektywie Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. Raport z badań CATI z udziałem mieszkańców Wrocławia i województwa dolnośląskiego*. Wrocław [http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/dlibra/;data dostępu/pobrania]

Publikacja dostępna w:

www.repozytorium.uni.wroc.pl
www.wroclaw2016.pl

Autorzy:

[Jacek Pluta](#)

[Ewa Banaszak](#)

[Mateusz Błaszczyk](#)

[Katarzyna Kajdanek](#)

Redakcja i korekta:

[Marta Mizuro](#)

Projekt graficzny i skład:

[Paulina Rosińska](#)

www.heissenstudio.com

SPIS TREŚCI

1. Obszar badań	5
2. Uczestnictwo i uczestnicy wydarzeń ESK	8
2.1. Uczestnictwo wg rodzajów wydarzeń ESK	9
2.2. Uczestnictwo w cyklu 12 weekendów specjalnych ESK	14
2.3. Uczestnictwo w pozostałych wydarzeniach ESK Wrocław 2016	18
2.4. Profil społeczny uczestników wydarzeń ESK	20
3. Indywidualne korzyści oraz społeczne konteksty uczestnictwa w wydarzeniach ESK	23
4. Oddziaływanie ESK na miasto i mieszkańców	27
4.1. Poinformowanie, zainteresowanie oraz organizacja ESK w opinii respondentów	27
4.2. Wartości i idee – społeczna konstrukcja wyobrażeń o ESK	30
4.3. Ocena efektów strategicznych ESK Wrocław 2016	33
5. Praktyki spędzania czasu wolnego a uczestnictwo w wydarzeniach ESK	36
6. Kultura i oczekiwania wobec niej w kontekście wydarzeń ESK Wrocław 2016	44
7. Dostęp do kultury i uczestnictwo w kulturze – wnioski z badań	45
7.1. Sukces, sukces?!	46
7.2. Obiegi kultury i ich uczestnicy	47
7.3. Poszerzanie uczestnictwa vs zmiana nawyków	48
7.4. Polityka kulturalna i potencjalne ryzyka	49
8. Aneksy	50
8.1. Metodologia badań	50
8.2. Profil społeczny uczestników badań w trzech falach pomiaru	52
8.3. Wzór pytań w badaniach CATI I-III pomiar	55

1. Obszar badań

W przedstawionym tu opracowaniu zostały omówione wyniki badań, na które złożyła się seria trzech pomiarów przeprowadzonych w ramach ewaluacji programu Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 (ESK Wrocław 2016)¹. Ich problematyka odnosiła się do kontekstów uczestnictwa w kulturze, w roku ESK, postaw kreowanych wobec cyklu wydarzeń kulturalnych odbywających się przede wszystkim w przestrzeni Wrocławia oraz ich oddziaływania w wymiarze indywidualnym – na uczestników, jak też strategicznym – na potencjał oraz wizerunek miasta.

Zakres tematyczny poszczególnych wątków badań obejmował pomiar:

- profilu społecznego respondentów,
- poziomu zainteresowania wydarzeniami,
- zgeneralizowanych ocen ESK,
- zakresu i skali uczestnictwa w wydarzeniach ESK,
- efektów poznawczych związanych z uczestnictwem w wydarzeniach ESK,
- indywidualnych korzyści – motywów uczestnictwa w wydarzeniach,
- subiektywnych ocen w zakresie realizacji efektów strategicznych ESK.

Oprócz kwestii bezpośrednio związanych z ESK zbadano również:

- postawy mieszkańców Wrocławia wobec kultury,
- regularność praktyk spędzania czasu wolnego.

Zgodnie z przygotowaną koncepcją, badania przeprowadzono techniką CATI (wywiady telefoniczne) wśród mieszkańców Wrocławia i aglomeracji wrocławskiej (gmin przyległych do Wrocławia). Miały one charakter przekrojowy i długookresowy (longitudinalny). Objęto nimi wszystkich mieszkańców miasta i regionu, którzy spełnili minimalne wymagania uczestnictwa odnoszące się do wieku (powyżej 15 lat). Serię trzech pomiarów, w interwale paromiesięcznym: na koniec pierwszego półrocza ESK, na koniec drugiego półrocza oraz po zakończeniu ESK – zrealizowano według jednakowych założeń dotyczących populacji badawczej oraz opierając się na wspólnej tematyce badań. Pytania w przygotowanej ankiecie (zob. Aneks) były w kolejnych pomiarach uzupełniane, tak by obejmowały one następne imprezy odbywające się w ramach ESK. Pewną ilość pytań – związanych z postawami wobec kultury zadawano wyłącznie mieszkańcom Wrocławia w II pomiarze przed zakończeniem ESK.

Zarówno problematyka, jak też sama koncepcja badań opracowane zostały przede wszystkim pod kątem potrzeb ewaluacyjnych, w tym celów strategicznych ESK², dlatego też znaczna część pytań miała charakter inwentarzowy i dotyczyła między innymi potwierdzenia styczności z wydarzeniami ESK. Z drugiej strony, badania miały ważny wydźwięk poznawczy i od samego początku zakładano, że uzyskane wyniki będą także stanowiły podstawę do zabrania głosu w kwestiach silnie obecnie dyskutowanych wśród badaczy kultury oraz socjologów miasta.

Na pierwszy plan wysuwa się tu **fenomen uczestnictwa w kulturze**, ukazywanego w jego miejskiej specyfice.

Wątek ten pojawił się w sposób naturalny, łączy się bowiem bezpośrednio ze zróżnicowanym charakterem ewaluowanych imprez ESK Wrocław 2016, jak można się było przekonać zawczasu, choćby po pobieżnym przejrzaniu książki programowej – *Przestrzenie dla piękna*, zapowiadała się jako wydarzenie złożone, angażujące różne środowiska twórców, organizatorów kultury, adresowane do zróżnicowanego grona odbiorców. Tak też się stało. Wydarzenia, które miały miejsce, charakteryzowały się różnorodną tematyką i skalą. Realizowały różnorodną formułę uczestnictwa: od typowo biernego „bycia widzem”, do aktywnego udziału i w pełni zaangażowanej „prosumpcji” kultury. W rezultacie można zaryzykować stwierdzenie, że ESK była przykładem funkcjonowania zróżnicowanych

¹ W ramach projektu badawczego pn. *Ewaluacja uczestnictwa w wydarzeniach Europejskiej Stolicy Kultury, Wrocław 2016*, prowadzonego przez Uniwersytet Wrocławski na zlecenie i we współpracy z Urzędem Miasta Wrocławia, zrealizowano kilkanaście różnych badań tematycznych przy wykorzystaniu ilościowych oraz jakościowych technik badawczych. Ich wyniki przedstawiono w osobnych opracowaniach i raportach dostępnych w domenie publicznej w Repozytorium Uniwersytetu Wrocławskiego oraz w przygotowanym wydawnictwie książkowym.

² Ich opis znajdzie Czytelnik w książce programowej ESK (wersja 06.2015) pt. *Przestrzenie dla piękna. Projektowane* <http://www.wroclaw2016.pl/ksiazkaprogramowa>

obiegów kultury, które ujawniły się w przestrzeni miasta jako zderzenie dwóch wymiarów: oferty kulturalnej (dostępu do kultury) oraz praktyk uczestnictwa w kulturze (konsumpcji kultury).

Główne wydarzenia ESK zamknięte zostały w strukturze roku kalendarzowego i rozegrały się między styczniem a grudniem 2016³. Niektóre przyjęły tradycyjną formułę wydarzeń jednorazowych – przedstawień, spotkań, koncertów, inne odbywały się w dłuższej perspektywie czasowej, były wielowątkowe, co najlepiej oddawało zarówno procesualność ESK, jak też związaną z tym umowność ich przyporządkowania dziedzinom przedmiotowym (kuratorским). Okoliczności te sprawiały zresztą, że jednym z podstawowych wyzwań, przed którym stanęli organizatorzy, było sprawne przeprowadzenie procesu komunikacji na temat tak ogromnej liczby wydarzeń (szacowanych na ponad 1000) i samego ESK oraz skonfrontowania tego komunikatu z jego społecznym otoczeniem, którego najważniejszym elementem byli odbiorcy. Sfera komunikacji (informacji, dyskusji o ESK) chyba najlepiej dla obserwatora zewnętrznego oddawała specyfikę ESK – zwłaszcza w początkowej fazie trwania wydarzeń, gdy oczekiwania opinii publicznej są szczególnie duże, gdy nikt poza organizatorami nie wie „jak to będzie”. Z jednej strony, co oczywiste, za komunikację odpowiadają organizatorzy, a przekaz płynie początkowo od pomysłodawców i twórców wydarzeń. Z drugiej strony, swój przekaz wystosowują odbiorcy i kierują go ku twórcom i organizatorom imprez. Komunikacja staje się również ważnym składnikiem budowanej opinii publicznej. Pojawia się tu zarazem różnica perspektyw poznawczych, bowiem komunikaty odbiorców są formułowane na podstawie bezpośredniego (lub tylko zapośredniczonego dzięki opinii publicznej) doświadczenia związanego z przeżytym wydarzeniem. O ile komunikaty organizatorów i twórców są zaplanowane, wzajemnie skoordynowane, o tyle opinie i oceny odbiorców potrafią być fragmentaryczne, impulsywne, kontekstowe, etc. Sfera komunikacji jest w ten sposób dopełniana i zarazem napędzana siłą dialektycznej różnicy perspektyw poznawczych nadawców i odbiorców komunikatu, będąc jednocześnie efektem konfrontacji oferty kulturalnej z praktykami uczestnictwa w kulturze.

W związku z zarysowaną tu specyfiką funkcji pełnionej przez miasto, ewaluacja wydarzeń nie mogła traktować samej ESK w sposób „obiektywny”. Przedmiot ewaluacji rozpatrywany jako całość nie był „jednorazowy”, nie zawierał się w formule jedności czasu i miejsca, nie miał ściśle określonych granic, skali czy dziedziny. Wszystko to przełożyło się na sposób zaprojektowania samego badania (a ogólniej – całości działań ewaluacyjnych). Dlatego w omawianym tu przypadku pomyślane zostały one jako składające się z trzech pomiarów w odstępach kilkumiesięcznych, co było konsekwencją procesualności ESK. Do udziału w badaniach zaproszono mieszkańców Wrocławia i regionu dolnośląskiego bez szczególnych warunków formułowanych wobec uczestnictwa w wydarzeniach ESK. Tego rodzaju zabieg, w zamysle autorów badania, pozwalał podążać za rozwijającymi się w czasie wydarzeniami – obserwować krystalizowanie się postaw, doszukiwać się znaczących różnic, tendencji w sposobie interpretowania ESK, jak też w sposobie oddziaływania ESK na miasto i mieszkańców, a wreszcie w sposobie rozumienia kultury i wymiarów polityki kulturalnej w jej miejskiej odsonie. Określony w ten sposób obszar poszukiwań pokrywa się z przyjętymi kierunkami analiz i ma swoje odzwierciedlenie w strukturze raportu.

Obok procesualności w badaniu uczestnictwa istotna jest kwestia otwartej formuły badań, dostępnych dla wielu potencjalnych respondentów – niekoniecznie zaś tych, o których z definicji można było powiedzieć, że stanowili zbiór uczestników ESK. By spełnić warunek otwartości, świadomie nie koncentrowano się na wyszukiwaniu określonego typu publiczności wydarzeń ESK, lecz adresowano badania do wszystkich mieszkańców Wrocławia i regionu oraz – w ostatnim pomiarze – mieszkańców województwa dolnośląskiego. Zabieg ten był o tyle ułatwiony, że, jak się spodziewano, uwzględniając skalę imprez ESK, wiedza o tym wydarzeniu była powszechna w populacji objętej badaniem.

Jako drugi wątek problemowy w procesie ewaluacji pojawia się szeroko ujęta kwestia tak zwanego **efektu ESK**. Samo określenie „efekt ESK” w środowisku organizatorów, jak też badaczy ESK 2016 (niekoniecznie zaś twórców kultury), było w użyciu już w trakcie trwania ESK, a nawet, jak w przypadku badań prowadzonych w roku 2016 przez zespół Uniwersytetu Jagiellońskiego, było stosowane dla opisanie efektów instytucjonalnych na styku władza samorządowa – partnerzy społeczni, obserwowanych w miastach zaangażowanych w proces przygotowywania się i współzawodnictwa o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Jak zaznaczają autorzy raportu⁴:

3 Jest to pewne jednak uproszczenie, bowiem należy pamiętać, że część imprez pod szyldem ESK Wrocław 2016, w tym choćby pierwsze wydarzenie „Mosty” w cyklu tzw. Kwartetu Flow – miała miejsce jeszcze przed oficjalnym rozpoczęciem ESK, w 2015 roku.

4 Kubicki P., Gierat-Bieroń B., Orzechowska-Wacławska J., *Efekt ESK. Jak konkurs na Europejską Stolicę Kultury 2016 zmienił polskie miasta*. Nomos. Kraków 2017.

Celem niniejszego projektu badawczego była analiza długofalowych zmian, jakie wywołał konkurs na ESK w Polsce w latach 2007-2011, zarówno w sferze społeczno-kulturowej jak też instytucjonalnej. Założenia badawcze opierały się na hipotezie mówiącej, że w przypadku Polski proces kandydowania o miano ESK odbywał się w wyjątkowo dogodnym kontekście, stymulującym istotne zmiany w wielu sferach miejskiej rzeczywistości [Gierat-Biedroń, et. al. 2016:5].

Niezależnie od rozmaicie ukierunkowanych badań nad efektem ESK, związanych przecież także m.in. z ważnymi, w wymiarze kształtu polityk miejskich, aspektami wizerunkowymi, ekonomicznymi, rozwojowymi⁵, **dla zespołu ewaluacyjnego najbardziej interesującym przejawem tego efektu był społeczny kontekst, związany z obecnością kultury w przestrzeni miasta, reakcją mieszkańców na to wydarzenie oraz przemianami, do jakich doszło w poczuciu związku z miastem i w rozwoju miejskiej sfery konsumpcji, w którym kultura odgrywa swoją rolę.** Co zaskakujące, tego rodzaju aspekty badań nad efektem ESK często są niedostatecznie zauważane, jeśli idzie o główny nurt ocen ESK, w którym wyraźnie dominują aspekty wizerunkowe, ekonomiczne czy frekwencyjne. Z drugiej strony, uwaga opinii publicznej, ekspertów lub organizatorów (producentów) kultury, nazbyt jednostronnie skupiona jest na sprawach bieżących, jak też na określonym widowisku, wydarzeniu kulturalnym ESK. W rezultacie, często nawet w oglądzie profesjonalnym, nie rozpatruje się dostatecznie wpływu całości ESK na rodzaj relacji między mieszkańcami a miastem⁶. W szczególności nie przybiera na znaczeniu ocena sfery praktyk kulturalnych i motywacji do uczestnictwa w kulturze zwłaszcza, jeśli weźmie się pod uwagę niewypadające z mody rozważania nad kondycją przemysłu kreatywnego lub potencjału wizerunkowego imprezy dla tworzenia marki miejsca.

Warto tutaj, próbując wyznaczyć odpowiednie proporcje dla wątków badawczych, podkreślić, że ESK zaprojektowano jako całoroczny cykl wydarzeń w przestrzeni miejskiej o niespotykanej intensywności. Z tego względu ESK jest też rodzajem zmasowanej interwencji społecznej – rodzajem eksperymentu, w którym czynną rolę biorą mieszkańcy miasta – regionu. Weryfikacja założenia czy realizacja projektu ESK Wrocław 2016 przyczynia się (w perspektywie krótkookresowej) do wytworzenia owego efektu, wiąże się z kilkoma założeniami – hipotezami:

- „ożywieniu” życia kulturalnego w mieście,
- przekształceniu sposobów i form uczestnictwa w kulturze,
- podniesieniu konkurencyjności Wrocławia.

Hipotezy te nie mogą, rzecz jasna, być weryfikowane wyłącznie poprzez odwołanie się do rezultatów pomiaru empirycznego, jednego tylko wątku badań. Dlatego wyniki prezentowanych tu badań winny być rozważane zarówno w kontekście pozostałych wątków ewaluacji, jak też w po uwzględnieniu wyników badań m.in. nad kwestiami uczestnictwa w kulturze realizowanych w ostatnim czasie przez kilka ośrodków badawczych w Polsce. Wspominamy o tym w rozdziale podsumowującym – „Dostęp do kultury i uczestnictwo w kulturze – wnioski z badań”.

Proponowane podejście w badaniu społecznych efektów ESK jest neutralne dla kultury i jej rozumienia. A przynajmniej takie ma być w założeniu. To znaczy, że opisowo traktuje jej obiegi, dziedziny przedmiotowe, aspekty uczestnictwa. W tym znaczeniu punktem wyjścia do badań i analiz nie było żadne założenie hierarchizujące sfery kultury, ani też przyjęcie określonego rodzaju wzorca człowieka kulturalnego w innym niż deskryptywny znaczeniu. Dlatego z przedmiotowych badań wykluczono dyskusję o tym, czym kultura jest, choć bez wątplenia ważną kwestią na końcowym etapie badań było ustalenie, jaką powinna ona mieć funkcję dla podtrzymania ładu społecznego miasta, jak też to, co mieszkańcy rozumieją pod pojęciem człowieka kulturalnego⁷. Wyjąwszy kwestie kultury, poza obszarem dyskusji mocno zaakcentowano koncepcję uczestnictwa w kulturze, która podkreśla najbardziej ów miejski fenomen, że kultura jako taka, z punktu widzenia tego, co w niej miejskie i zarazem społeczne, stanowi podstawowy element praktyk spędzania czasu wolnego. Kultura jest tu zatem, w sposób domyślny, potraktowana jako medium pozwalające na reprodukcję miejskości rozumianej jako styl życia, wpływające na relacje społeczne, budujące wizerunek i obraz miasta jako element tożsamości miasta i mieszkańców.

Wprowadzając kwestię ewaluacji społecznych efektów ESK, autorzy badań świadomie wykluczyli z problematyki badań określone

5 Por. bardzo kompleksowe pod tym względem badania *Impacts 08. Creating an impact. Liverpool's experience as European Capital of Culture*. Garzia B., Melville R., Cox T. (red)

6 Urbanek M., *Festiwal festiwal. A przecież nie o to chodziło*. Sidorenko E., *Przychylając nam nieba. Opowiadanie Wrocławia*. „Odra” nr 2/2017.

7 W II fali badań przekrojowych, wyłącznie w odniesieniu do mieszkańców Wrocławia podjęto się pomiaru zarówno funkcji kultury jako formy polityki miejskiej, jak i weryfikowano wzorzec człowieka kulturalnego. Dla potrzeb niniejszego raportu omówiono problem funkcji kultury.

wątki. Po pierwsze, dyskusję na temat walorów artystycznych programu ESK. W badaniach nie chodzi o ocenę ładunku artystycznego, którą należy pozostawić krytykom czy specjalistom od teorii kultury, literatury, sztuki, etc. Tu bowiem liczy się wyłącznie pozaprofesjonalny obraz kultury w jej społecznych oraz miejskich funkcjach. Po drugie, problematyka badań uwolniona została od oceny kwestii finansowych. Ewaluacja nie określa trafności i rzetelności wydatkowania funduszy – nie znajdziemy tu odpowiedzi na pytania, które zwyczajowo są przedmiotem audytu finansowego. Wreszcie nie zajmowano się kwestią, czy ESK była przygotowana właściwie, czy pracowali przy niej ludzie kompetentni⁸. Sprawy te potraktowano w sposób symboliczny jako mocno uogólniony, pozbawiony szczegółów element postawy wobec ESK wraz z oceną roli, jaką odegrało miasto jako organizator ESK.

Ocena społecznych efektów oddziaływania oznacza, że główny (choć nie jedyny) wysiłek badawczy skoncentrowano na **bezpośrednich oraz pośrednich odbiorcach** wydarzeń ESK. Do tej kategorii należy zaliczyć: mieszkańców Wrocławia oraz regionu (aglomeracji wrocławskiej).

Próżno by oczekiwać, że w niniejszym opracowaniu szczegółowo zweryfikowane zostaną wszystkie zarysowane wątki problemowe. Całościowe spojrzenie wpisane jest bowiem mocno w proces ewaluacji rozumiany jako cykl badań, którego jedynie częścią jest przedstawiony tu raport. Mierząc się z celem analiz, jakim jest efektywne zaprezentowanie danych ilościowych na temat uczestnictwa w cyklu wydarzeń kulturalnych oraz przybliżenie efektu ESK, w prezentowanym tu społecznym rozumieniu, posłużono się odpowiednim do koncepcji badań schematem analizy.

Struktura rozdziałów raportu odpowiada najważniejszemu wątkowi problemowemu. W celu efektywnej analizy danych uzyskanych w toku powtarzanych trzykrotnie pomiarów zagregowano je do postaci jednolitej struktury danych (bazy danych), zachowując informacje o kolejnych falach pomiaru w postaci specjalnej zmiennej. Zabieg ten pozwolił na pokazywanie wartości statystyk ze wszystkich trzech pomiarów lub w sposób ogólny (uśredniający pomiar), zależnie od celu analizy. Przykładowo tam, gdzie chodziło o podanie miarodajnych szacunków, np. frekwencji, zgeneralizowanych ocen, postaw, etc., nie ujmowano ich procesualnie – w kolejnych pomiarach, lecz zrobiono to w odniesieniu do całego zbioru danych zawierającego informacje łącznie ze wszystkich trzech fal pomiarów, co dodatkowo niwelowało efekty prób. W podobny sposób analizowano dane w schemacie porównań, dla których podstawą były wyodrębnione kategorie respondentów, zgodnie z ich profilem społeczno-demograficznym (płeć, wiek, miejsce zamieszkania, etc.), lub profilem uczestnictwa w wydarzeniach ESK (liczba rodzajów wydarzeń, liczba weekendów). Z kolei w podejściu procesualnym wykorzystano w analizie zmienną, która w zbiorze obserwacji grupowała dane z pierwszego, drugiego półrocza ESK oraz „po ESK”. W Aneksie zestawiono szczegółowe rozkłady odpowiedzi pozwalające łatwo zorientować się w strukturze i liczebności użytych w analizie zmiennych będących podstawą do wyodrębnienia wspomnianych grup porównawczych.

2. Uczestnictwo i uczestnicy wydarzeń ESK

Program ESK Wrocław 2016 charakteryzował się, jak wspomniano, ogromną różnorodnością form oraz skali wydarzeń kulturalnych. Wg informacji BF Impart 2016 ich łączna liczba w całym cyklu ESK szacowana była na około 1000. Podana wielkość jest tylko orientacyjna i ściśle zależy od tego jak dokładnie rozumiemy pojęcie wydarzenie kulturalne. Wydaje się, że w odniesieniu do ESK to pojęcie tym skuteczniej traciło swój sens, im bardziej wychodziło poza mury tradycyjnych instytucji kultury oraz gdy było używane do opisu zespołów działań, także procesualnych, które miały swoje nazwy – szyldy, ale z braku lepszej nazwy określano je jako wydarzenie. Dobrym przykładem tego rodzaju trudności definicyjnych może być wszystko to, co działo się pod szyldem takich wydarzeń, jak cykl Mikrogranty, Bibliopolis, A-i-R-WRO, Miasto przyszłości, Miesiąc Ukraiński, etc⁹.

Ujęcie wszystkich „wydarzeń” w badaniu ewaluacyjnym byłoby zgubne. Dlatego poddano je kontroli poprzez zbudowanie specjalnej skali obejmującej wszystkie **rodzaje wydarzeń ESK**. Po drugie, skoncentrowano się na analizie frekwencji wybranych

8 Znacznie szczerzej analizowano je w innych wątkach badawczych programu ewaluacji ESK – w przekrojowych badaniach fokusowych z udziałem mieszkańców, jak też w badaniu z udziałem publiczności cyklu 12 weekendów specjalnych.

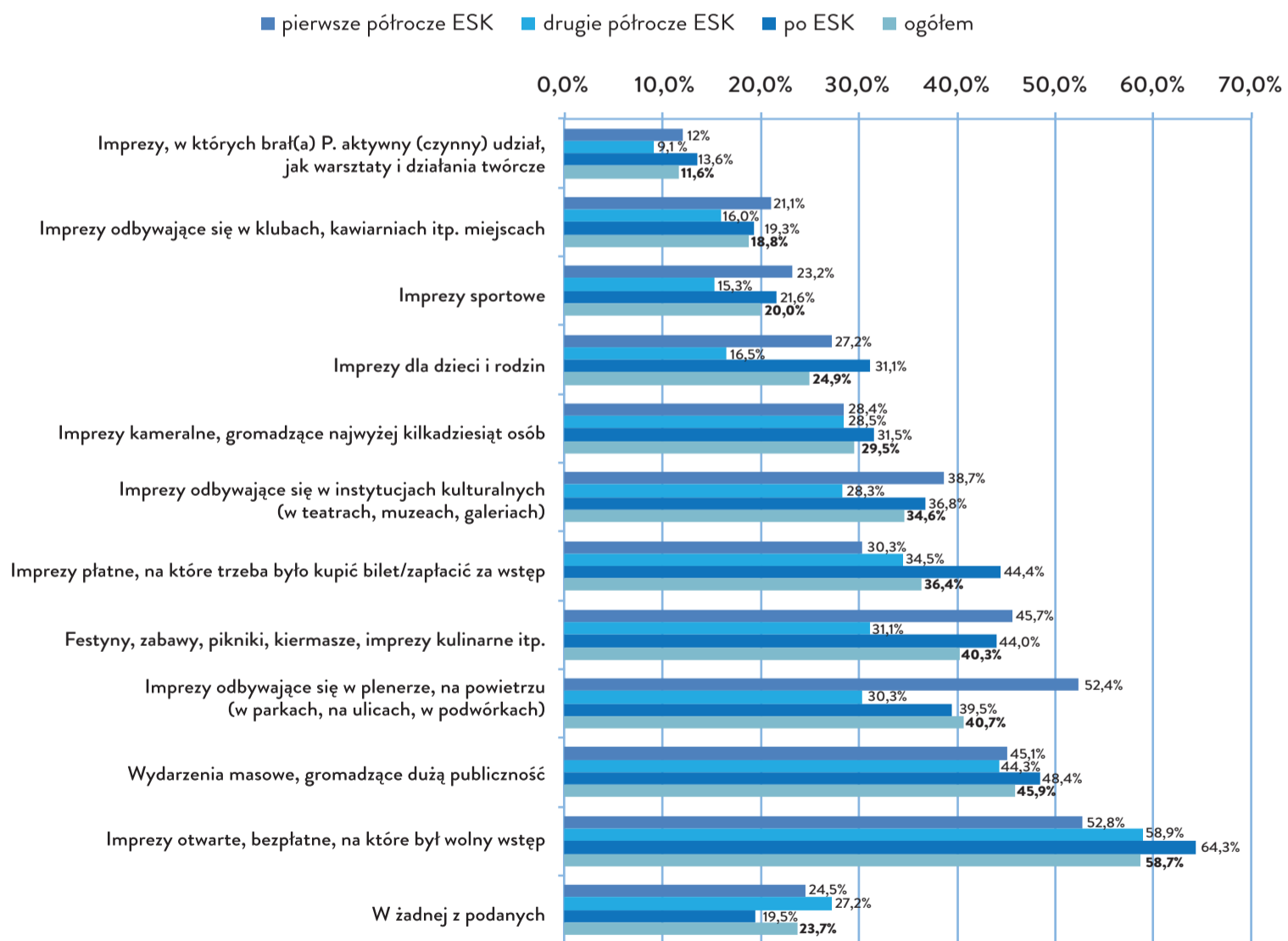
9 Wybranim wątkom programowym ESK poświęcono osobne opracowania badawcze, traktując każdy z nich w sposób autonomiczny. Zob. publikacje w serii Ewaluacja Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 dostępne na stronach: www.repozytorium.uni.wroc.pl, www.wroclaw2016.pl.

(z konieczności) wydarzeń ESK - tych wielkich i rozpoznawalnych - w cyklu **specjalnych wydarzeń weekendowych**. Wreszcie poddano identyfikacji ze względu na rozpoznanie czy uczestnictwo w nich mieszkańców te, które stanowiły **ważne wątki - spłaty rozmaitych zdarzeń** - jak choćby cykl Bibliopolis, Wejście od podwórza, Olimpiada Teatralna. Jak zaznaczono, badano fakt uczestnictwa w wydarzeniach lub fakt rozpoznania ich aspektów obecnych w przestrzeni publicznej miasta. Mierząc się z takim wymiarem uczestnictwa, pośrednio znajdujemy ważną odpowiedź na pytanie: „Czy miasto żyło ESK”?

2.1. UCZESTNICTWO WG RODZAJÓW WYDARZEŃ ESK

Dla określenia sposobów uczestnictwa w wydarzeniach ESK posłużono się inwentarzem ich form. Jakkolwiek użyte kategorie nie są rozłączne, to pozwalają zrekonstruować całościowy model uczestnictwa w ESK. Wybrane przez respondentów w badaniu rodzaje wydarzeń uporządkowane zostały na wykresie 1 według ich popularności, o której świadczy odsetek respondentów mających z nimi styczność. Statystyki procentowe zawierają dane łącznie dla wszystkich trzech pomiarów (ogółem), a porównawczo także dla poszczególnych fal osobno. Podstawą do obliczenia rozkładów procentowych są wszyscy respondenci w próbach, co pozwala oszacować popularność wydarzeń w populacji mieszkańców Wrocławia i regionu.

W jakiego rodzaju wydarzeniach, organizowanych w ramach ESK Wrocław 2016, brał/a Pan/i udział do tej pory?

Wykres 1. Uczestnictwo w rodzajach wydarzeń ESK – dane wg fal pomiaru oraz ogółem (n=2250*)

* Dane dla Wrocławia i aglomeracji – bez Dolnego Śląska w pomiarze „po ESK”

Na podstawie analizy wyników przedstawionych na wykresie 1. można sformułować kilka spostrzeżeń. Po pierwsze, **bezwzględnie największą popularnością w puli wydarzeń ESK cieszyły się imprezy masowe w formule otwartego (bezpłatnego) uczestnictwa**. Z imprezami otwartymi (bezpłatnymi) zetknęło się średnio 59% respondentów (w toku wydarzeń całorocznych ESK), natomiast uczestnictwo w wydarzeniach masowych zadeklarowało 46% ankietowanych. Popularne okazały się także imprezy wpisujące się w formułę festynu – łączone z elementami zabawy, jak też w stylu imprez kulinarnych (40%). Po drugie, **zauważone zostały imprezy i wydarzenia sytuowane w przestrzeniach publicznych miasta: w parkach, na ulicach, placach (41%)**. Takie wyniki z pewnością kształtują subiektywny odbiór całości ESK jako zasadniczo składającej się z masowych i otwartych wydarzeń. **W tym miejscu warto jeszcze zwrócić uwagę na wysoki odsetek osób wskazujących na kontakt z ESK w miejscach przypisanych tzw. kulturze wysokiej, jak muzea, teatry galerie (34%)**. Bez wątpienia wynik ten, bliski zresztą wskazaniom na płatne formy uczestnictwa w kulturze (36%), pokazuje potencjał zajmujących się nią instytucji, co istotne jest dla toczącej się dyskusji na temat nowych przestrzeni i sposobów jej pokazywania w oparciu o istniejące instytucje.

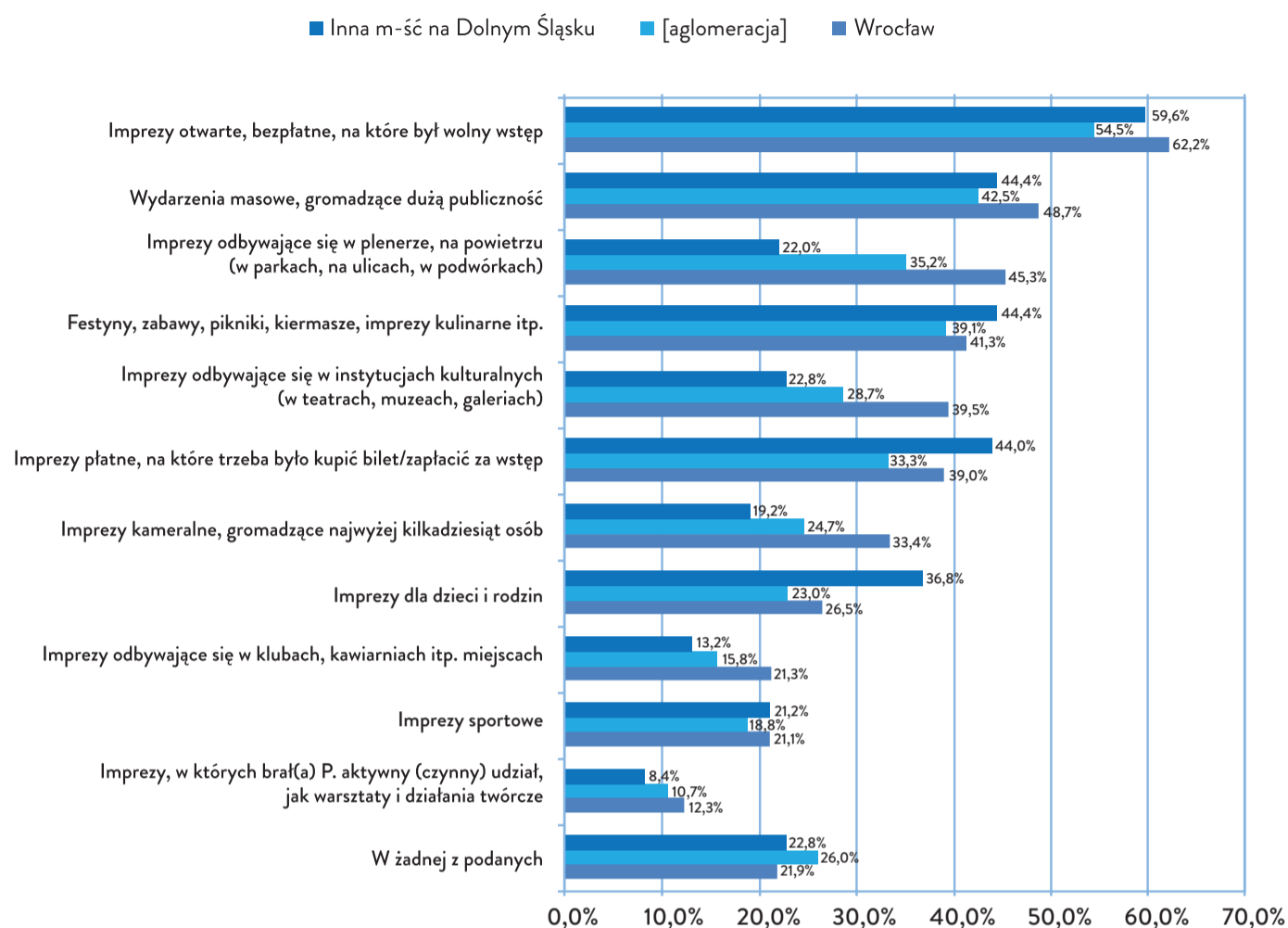
Drugi wymiar ESK związany jest z ujawnionymi przejawami sezonowości uczestnictwa w kulturze. Sprawa ta może być jednak nieco powikłana, jeśli chodzi o charakter stwierdzanej zależności. Z jednej strony, kalendarz wydarzeń ESK został skonstruowany w taki sposób, że kumulacja liczby imprez następowała w sezonie letnio-wakacyjnym, który jest także najbardziej atrakcyjny dla gości z zewnątrz. Musiało to pociągnąć za sobą odpowiednią frekwencję uczestnictwa. W sytuacji idealnej, w kolejnych pomiarach w pierwszym, drugim półroczu oraz po ESK odsetek osób mających kontakt z określonym typem wydarzeń powinien wykazywać tendencję rosnącą, z uwagi na kumulujące się uczestnictwo. Tak zresztą dzieje się w przypadku imprez otwartych (bezpłatnych), płatnych, kameralnych. Z drugiej strony, charakterystyczne obniżenie zadeklarowanej frekwencji następuje w drugim półroczu (badania prowadzono w listopadzie), w stosunku do pierwszego półrocza (gdzie badania realizowano w pełni sezonu – w lipcu), by następnie po zakończeniu ESK ponownie wzrosnąć. Ten bardzo swoisty „dołek” frekwencji¹⁰ odnotowano dla takich wydarzeń jak:

- festyny, zabawy, pikniki, kiermasze,
- imprezy plenerowe,
- imprezy w instytucjach kulturalnych,
- imprezy sportowe,
- warsztaty, działania twórcze.

Czy ten efekt dowodzi (w sposób ukryty) sezonowości tych kategorii imprez, związanych z ich tematyką, koniecznym zapleczem i sposobem przeprowadzenia? Dane potwierdzają, że tak może być. Jest tu jeszcze jedna charakterystyczna sytuacja, pokazująca efekt sezonowości w najbardziej ogólnym wymiarze, a mianowicie w odniesieniu do osób, które nie miały żadnego kontaktu z imprezami (nieuczestniczącymi w ESK). Ich odsetek w pierwszym półroczu wyniósł 24,5%, w drugim półroczu nieco wzrósł do 27,2%, a po ESK spadł wyraźnie do 19,5%.

Interesujące informacje na temat profilu uczestnictwa przynoszą dane przedstawione w rozkładzie terytorialnym (zob. wykres 2). Wzięto tu pod uwagę wszystkie próby łącznie, wyodrębniając respondentów mieszkających we Wrocławiu, aglomeracji wrocławskiej (gminy przyległe) oraz osoby mieszkające na terenie województwa dolnośląskiego (w III pomiarze „po ESK”).

W jakiego rodzaju wydarzeniach, organizowanych w ramach ESK Wrocław 2016, brał/a Pan/i udział do tej pory?

Wykres 2. Uczestnictwo w rodzajach wydarzeń ESK – dane wg miejsca zamieszkania (n=2500)

Jeśli spojrzymy na wyodrębnione tym sposobem profile uczestnictwa: wrocławski, aglomeracyjny i regionalny (dolnośląski), to mamy do czynienia z podobnym ogólnym odsetkiem osób wykazujących jakikolwiek kontakt z imprezami ESK w trakcie trwania roku kalendarzowego. Mierzony tym sposobem zasięg oddziaływania ESK jest zatem w „skali regionu” podobny – co należy uznać za sukces. Bowiem patrząc „nie wprost”, widzimy podobny odsetek osób niemających kontaktów z żadnym typem imprez, a więc i z ESK dla każdej z kategorii respondentów. Waha się on między 22-26%. I na tym właściwie podobieństwa się kończą. Jeśli chodzi o intensywność kontaktu, to profil wrocławian deklarujących kontakt z rodzajami imprez oczywiście dominuje, poza trzema przypadkami, w których to Dolnoślązacy wykazywali proporcjonalnie większy udział na tle pozostałych grup mieszkańców, w takich kategoriach jak:

- imprezy o charakterze festynu, zabawy, pikniki,
- imprezy płatne,
- imprezy dla rodzin i dzieci.

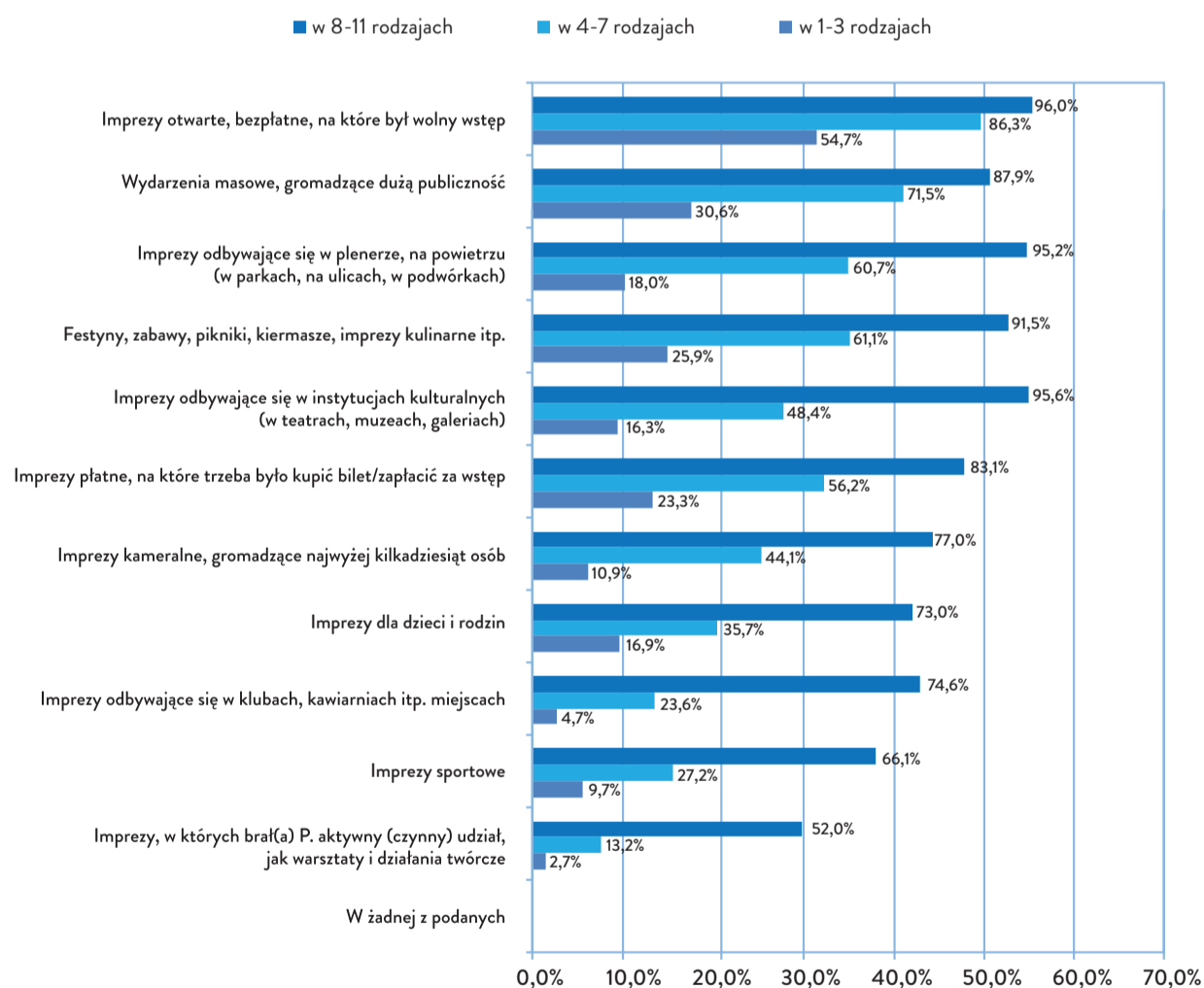
Największa dysproporcja ujawnia się w imprezach rodzinnych, gdzie różnica punktów procentowych między Dolnoślązakami a wrocławianami sięga 10, w pozostałych przypadkach nie przekracza 5 pp., czyli mieści się w błędzie próby. Co mówi nam taki układ danych? Wydaje się, że atrakcyjność Wrocławia jako sceny, na której rozgrywała się ESK, dla mieszkańców regionu nie przejawiała się w tym, że było tu „po prostu więcej kultury”, ile w tym, że Wrocław stał się miejscem, gdzie można było przyjemnie spędzić czas w gronie najbliższych – z rodziną i że było się gdzie zabawić. Innymi słowy, **w odróżnieniu od wrocławian mieszkańcy regionu za szczególnie atrakcyjne uznali to, co było/jest związane z rozrywką i to często płatną rozrywką. Z kolei tym, co wyróżnia wrocławian w kontakcie z kulturą, jest fakt, że mieli możliwość stykać się z nią po prostu w przestrzeniach publicznych miasta.** W tym przypadku dysproporcja między mieszkańcami miasta a osobami przyjezdnymi jest ogromna. Kontakt wrocławian

z kulturą w przestrzeniach publicznych, parkach, ulicach podwórkach w porównaniu z mieszkańcami aglomeracji jest dwukrotnie większy w swojej skali i również znacząco większy (10 pp) w porównaniu z mieszkańcami regionu. Wygląda to tak, jakby przybyście z zewnątrz przyjeżdżali przede wszystkim na określone wydarzenia, ograniczając swoją percepcję kultury w miejscach „innych” niż te do tego przeznaczone lub do których są przyzwyczajeni. Tymczasem wrocławianie z tego przywileju „otaczania się kulturą” korzystali znacznie bardziej.

Na wykresie 3. przedstawiono rozkład uczestnictwa w wydarzeniach za pomocą tej samej skali wyborów, ale równocześnie w sposób zagregowany. Otóż na podstawie rozkładu danych na temat sumy rodzajów imprez, z którymi się faktycznie zetknęli (nie brano tu pod uwagę osób, które **nie zetknęły się z żadną z imprez (nieobecni), których było 23,6%** w próbie ogółem n=2500) respondenci podzieleni zostali na trzy kategorie:

- osób, które wybierały niewiele rodzajów imprez (1-3) spośród katalogu 11, a tym samym reprezentowały **bierny sposób korzystania** z oferty kulturalnej ESK; udział w próbie ogółem (n=2500) 25,6%,
- osób **aktywnie korzystających** z oferty ESK, uczestniczących w 4-7 rodzajach imprez, udział w próbie ogółem (n=2500) 40,8%,
- osób, których deklaracje wskazywały na **pełne i wszechstronne korzystanie** z oferty, uczestniczących w 8-11 rodzajach imprez i wydarzeń, udział w próbie ogółem (n=2500) 9,9%.

W jakiego rodzaju wydarzeniach, organizowanych w ramach ESK Wrocław 2016, brał/a Pan/i udział do tej pory?

Wykres 3. Uczestnictwo w wydarzeniach ESK – dane wg stopnia uczestnictwa w rodzajach imprez (n=2500)

Stosując odróżnienie respondentów wg trzech kategorii tworzących skalę zróżnicowania uczestnictwa oraz prezentując rozkład uczestnictwa w każdej kategorii respondentów, możemy dać odpowiedź na pytanie: *Co głównie wchodzi w skład zagregowanych preferencji - jakie są ujawniane wzory uczestnictwa w ESK?*

Osoby prezentujące **pełne i wszechstronne uczestnictwo** (8-11 imprez) dają przykład swojej kulturalnej „wszystkożerności”,

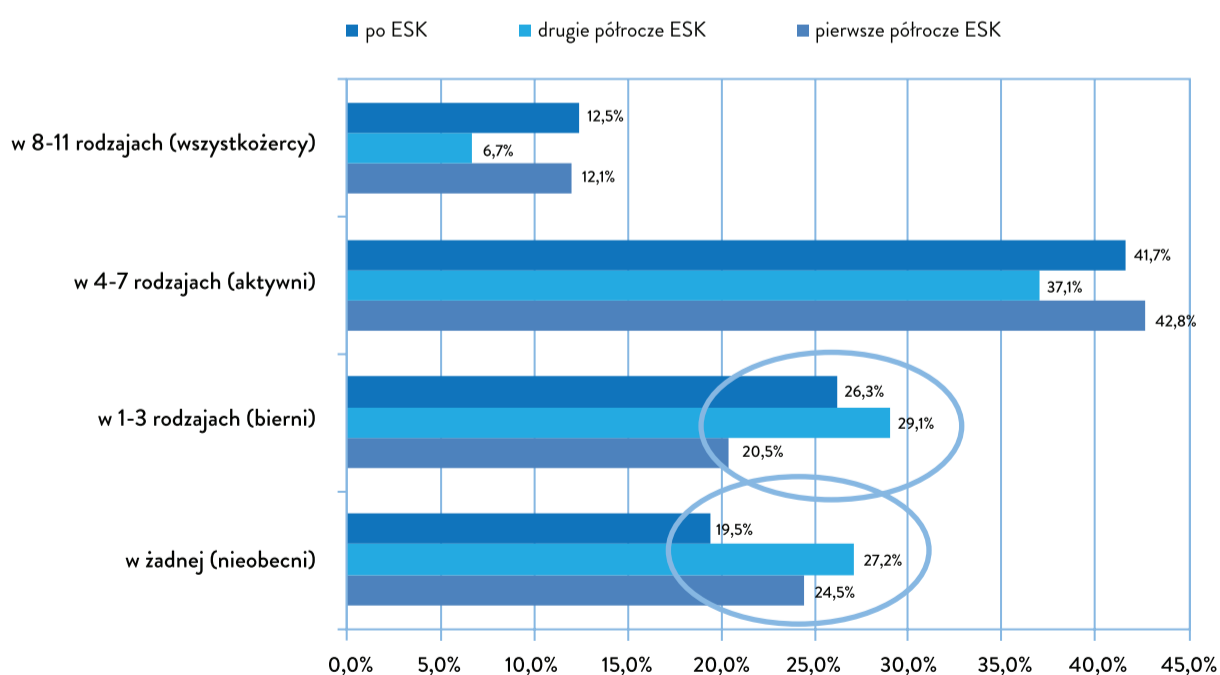
prezentując wysokie w tym profilu nasycenie deklarowanym uczestnictwem, przekraczającym 70% respondentów w 9 z 11 rodzajów wydarzeń. Niemniej nawet w tym przypadku ujawniają się – co widzimy na wykresie – zróżnicowania, które pozwalają scharakteryzować ich przede wszystkim jako osoby ceniące (podobnie jak pozostali) ludyczny sposób uczestnictwa – w imprezach otwartych festynach, wydarzeniach masowych, plenerowych i kulinarnych. Równocześnie jednak – stąd ich wszytkożerność – są to osoby wybierające zarówno wizyty w tradycyjnych instytucjach kultury, jak też udział w imprezach sportowych czy warsztatach.

Profil wyborów osób **aktywnie (umiarkowanie) korzystających z wydarzeń** (4-7 rodzajów) jest, najogólniej mówiąc, podobny w swojej strukturze do profilu wcześniejszego. Tym, co łączy te dwie kategorie respondentów, jest podobna, bardzo wysoka chęć uczestnictwa w wydarzeniach otwartych, bezpłatnych, na które zdecydowanie się nastawiają. W dalszym ciągu respondenci ci bardzo chętnie biorą udział w wydarzeniach masowych. Nie są to osoby tak otwarte na różnorodne uczestnictwo w kulturze, jak wszytkożercy, jednak okazują zainteresowanie imprezami kulturalnymi i są aktywne w tych jej obszarach, w których jest łatwo dostępna (popularna) i łączy się z obecnie promowanym (tj. festynowym) spędzaniem czasu wolnego. W mniejszym stopniu odnajdują zainteresowanie imprezami profilowanymi: dla rodzin, wydarzeniami sportowymi, klubowymi lub warsztatami. Spadek zainteresowania tymi formami aktywności jest relatywnie znacząco większy niż w przypadku wszytkożerców.

Ostatnia kategoria to osoby, które **w sposób najmniej intensywny – bierny** korzystały z oferty wydarzeń i wybierały je w sposób dość jednostronny – niejako przypadkowy (rozproszony). Nieco więcej niż połowa z tych osób kontaktuje się z kulturą poprzez imprezy bezpłatne, masowe o charakterze festynowym, choć także płatne. Właściwa jest dla nich jednak ogólna sporadyczność uczestnictwa w kulturze, jakkolwiek by się nie przejawiała, o czym świadczyć może fakt, iż dla wielu z rodzajów wydarzeń deklarowany kontakt nie przekraczał 20% respondentów. Innymi słowy: dla tej kategorii uczestników znamienne jest funkcjonowanie poza obiegami kultury i wydarzeń rozgrywających się w klubach, imprezach kameralnych, wydarzeniach sportowych a zwłaszcza warsztatach i działaniach twórczych.

Z punktu widzenia przyjętych celów strategicznych ESK bez wątplenia nie tylko wzory uczestnictwa w kulturze są istotne, lecz także potencjał wzrostu „poszczególnych segmentów kultury” – co w badaniach obserwowane byłoby jako przechodzenie konsumentów kultury z kategorii umiarkowanej różnorodności uczestnictwa do wielkiej różnorodności uczestnictwa. Pomocne w rozstrzygnięciu tej kwestii są dane zawarte w wykresie 4. Przedstawiono na nim zagregowane liczby rodzajów imprez i odsetki osób w nich uczestniczących w kolejnych pomiarach CATI. Istotny jest tu jednak nie tyle sam podział, ile jego rozkłady procentowe w poszczególnych falach pomiarów.

W jakiego rodzaju wydarzeniach, organizowanych w ramach ESK Wrocław 2016, brał/a Pan/i udział do tej pory?

Wykres 4. Zróżnicowanie uczestnictwa w wydarzeniach wg skali zagregowanej (n=2250*)

*Dane dla Wrocławia i aglomeracji - bez Dolnego Śląska w pomiarze „po ESK”

Na wykresie 4. Przedstawiono dynamikę przepływu uczestnictwa w jego „jakościowej” skali, którą wyznacza postępująca złożoność rodzajów imprez (ich liczby). W idealnej sytuacji wraz z upływem czasu (trwania roku kalendarzowego ESK) rośnie liczba różnych imprez, zatem wzrasta także szansa uczestnictwa w nich. Jeśli znaczenie w moderowaniu wzorów uczestnictwa mają czynniki „strukturalne”, wśród nich zarówno gusta (wzory konsumpcji), jak i czynniki statusowe, określające położenie społeczne respondentów względem wykształcenia, dochodów, etc., to odsetek poszczególnych kategorii zagregowanych tu rodzajów uczestnictwa w kolejnych pomiarach pozostanie ten sam, a w każdym razie nie będzie automatycznie przesuwany „ku górze”. Tzn. odsetek uczestników coraz bardziej zróżnicowanych rodzajów imprez w kolejnych pomiarach nie będzie przyrastać. Jeśli natomiast wraz z dostępnością oferty poszerza się formy kontaktu z kulturą to wraz z kolejnymi pomiarami będzie stopniowo ubywać respondentów nieuczestniczących w imprezach ESK, jak też uczestniczących w małej liczbie kategorii imprez i nastąpi stopniowa ekspansja uczestnictwa „ku górze”, w stronę większej liczby rodzajów imprez. Jest to dość prosty mechanizm frekwencyjny (podażowy), poszerzający bazę uczestnictwa w czasie. Tak wyglądałaby sytuacja idealna. W uzyskanym modelu empirycznym, określonym na podstawie serii trzech pomiarów, mamy do czynienia z umiarkowanym działaniem mechanizmu frekwencyjnego. Jeśli porównamy dane z pomiaru „pierwsze półrocze ESK” z pomiarem „po ESK” (kółka), to zaobserwujemy pewien odpływ proporcji osób nieuczestniczących w ESK (spadek z 24,5% do 19,5%) oraz wzrost proporcji uczestnictwa w kategorii 1-3 rodzaje wydarzeń – odpowiednio z 20,5% do 26,3%, przy stabilnych wynikach w kategoriach wyższych.

Udział respondentów w rodzajach imprez i wydarzeń kulturalnych – jak też „jakość” tego udziału – stanowi ważną kulturową dystynkcję, której podstawą jest (założony tu w sposób domyślny) indywidualnie motywowany wybór, ów styl życia, związany ze **stopniowaniem różnorodności korzystania z oferty kulturalnej**. Ten ważny aspekt uczestnictwa, który zawarty jest w agregacjach liczby rodzajów imprez, w których uczestniczyli respondenci, będzie w dalszym ciągu raportu jeszcze wielokrotnie przywoływany.

2.2. UCZESTNICTWO W CYKLU 12 WEEKENDÓW SPECJALNYCH ESK

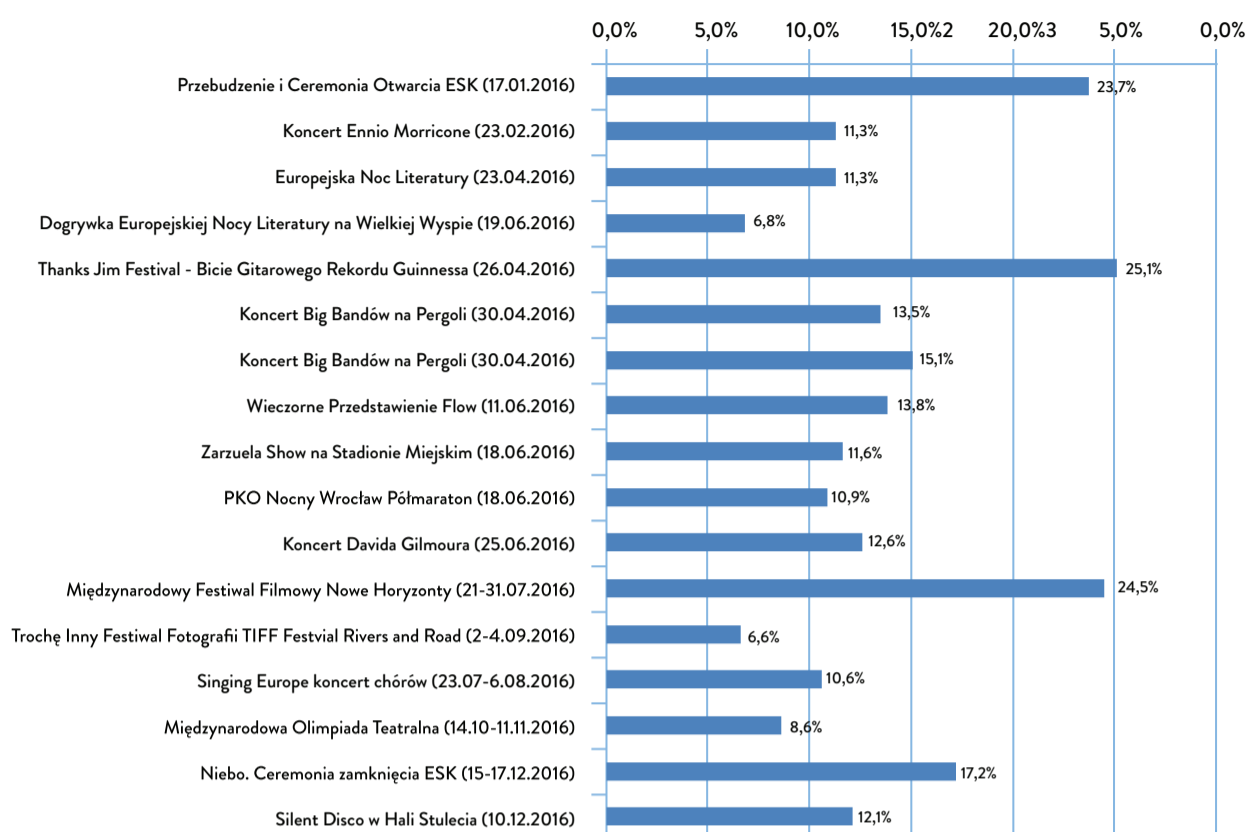
Badanie frekwencji uczestnictwa w cyklu 12 weekendów specjalnych – bodaj najsilniej komunikowanego w przestrzeni publicznej nurtu programowo-imprezowego ESK, będącego jego wizytówką, miało charakter inwentarzowy. W kolejnych falach badań respondentom prezentowano listę weekendów-imprez wraz z prośbą o potwierdzenie uczestnictwa w nich. Zadawane pytanie dotyczyło zarówno całych weekendów – bez względu na liczbę i rodzaj wydarzeń wchodzących w skład danego weekendu, jak również – w pojedynczych przypadkach – głównych imprez danego weekendu, jako wyróżniających się szczególną oprawą. Kolejne pomiary uzupełniono o te wydarzenia weekendowe, które odbyły się od czasu pomiaru w I fali. Rozkład uczestnictwa w poszczególnych weekendach – porównawczo dla danych ogółem oraz w kolejnych falach pomiarów zamieszczono na wykresach 5 i 6.

W trójce największych – pod względem deklarowanej frekwencji – wydarzeń znalazły się:

- Przebudzenie – Ceremonia Otwarcia ESK,
- Thanks Jimi Festival – Bicie Gitarowego Rekordu Guinnessa na Rynku,
- Międzynarodowy Festiwal Filmowy Nowe Horyzonty.

Uczestnictwo w nich zadeklarowało 24-25% respondentów. Są to wydarzenia masowe w formule otwartej, a w przypadku MFFNH, bicia gitarowego rekordu Guinnessa, także wydarzenia o ugruntowanej marce. Z pewnością szacunki frekwencyjne tego rodzaju imprez muszą uwzględniać fakt biletowania wielu wydarzeń co – oprócz własnych zainteresowań, gustów – różnicuje faktyczny w nich udział. Do grupy popularnych wydarzeń zaliczyć można również **Niebo – Ceremonię zamknięcia ESK** (wydarzenie darmowe, ale z wejściówkami) Jazz nad Odrą, przedstawienie **Flow** – wieczorne widowisko multimedialne nad Odrą czy **koncert Davida Gilmoura**.

Czy uczestniczył(a) Pan/i osobiście w takich konkretnych wydarzeniach, jak:

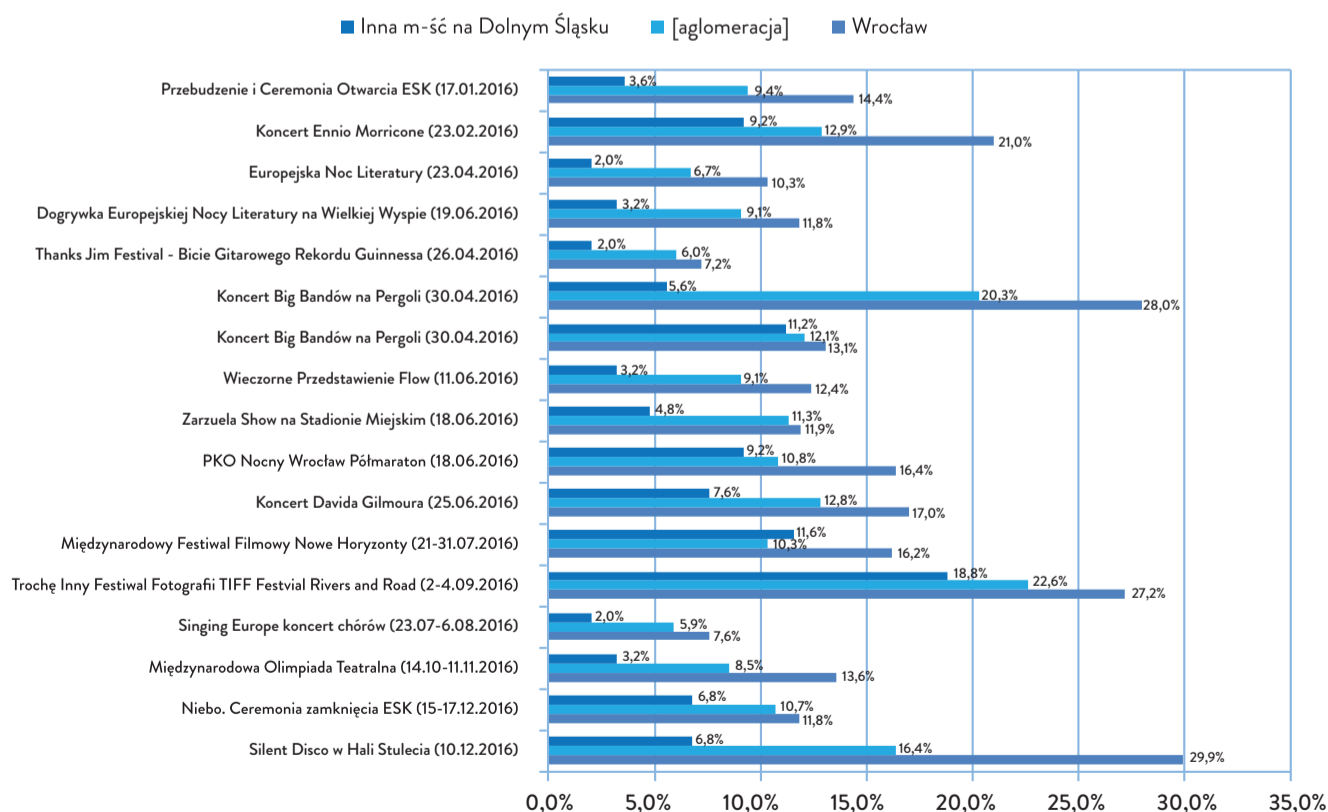

Wykres 5. Uczestnictwo w cyklu 12 specjalnych weekendów ESK – dane ogółem (n=2250*)

*Dane ogółem dla Wrocławia i aglomeracji - bez Dolnego Śląska w pomiarze „po ESK”

Uzyskane wyniki badań pozwalają sądzić, że wydarzenia z tzw. Kwartetu Flow (Mosty, Przebudzenie, Flow, Niebo) były najbardziej obleganym cyklem imprez ESK. Z kolei znane marki Wrocławia (Jazz nad Odrą, Festiwal Nowe Horyzonty) potwierdziły swoją pozycję. **Wszystkie one razem uzyskały niewątpliwie status „koni pociągowych” ESK – budując jeden z możliwych wizerunków ESK.**

Czy uczestniczył/a Pan/i osobiście w takich konkretnych wydarzeniach, jak:

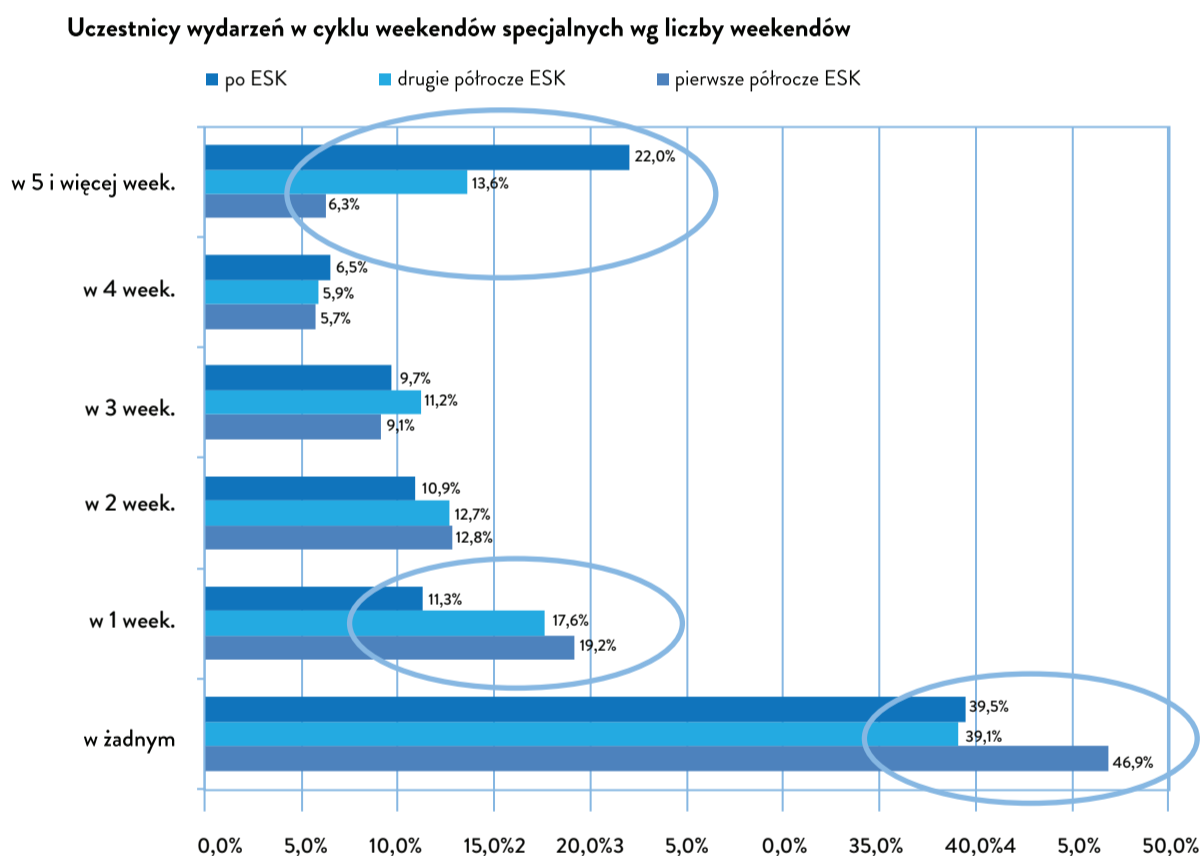
Wykres 6. Uczestnictwo w cyklu 12 specjalnych weekendów ESK – dane wg miejsca zamieszkania (n=2500)

Znaczące zróżnicowania uczestnictwa uwidaczniają się w przypadku mieszkańców Wrocławia i aglomeracji oraz pozostałych mieszkańców Dolnego Śląska. Stosunkowo łatwo stwierdzić, które z wydarzeń były atrakcją przyciągającą osoby z zewnątrz. Pod tym względem, do wydarzeń o potencjale regionalnym zaliczyć należy:

- Koncert Davida Gilmoura,
- Bicie Gitarowego Rekordu Guinnessa,
- Festiwal filmowy ENH,
- Koncert Big Bandów.

Są to wydarzenia, które wywołały duże zainteresowanie osób spoza Wrocławia, lub ich zainteresowanie na tle samych mieszkańców było duże.

Jeśli weźmiemy pod uwagę dynamikę uczestnictwa w kolejnych falach pomiarów, w których liczba weekendów i wydarzeń specjalnych rosła, to przyrost skali uczestnictwa jest zgodny z oczekiwaniem (zob. wykres 7). Uczestnictwo w 5 i więcej weekendach systematycznie przyrasta od poziomu 6,3% ogółu mieszkańców Wrocławia i aglomeracji w I półroczu poprzez 13,6% w II półroczu i ostatecznie 22% po zakończeniu ESK.

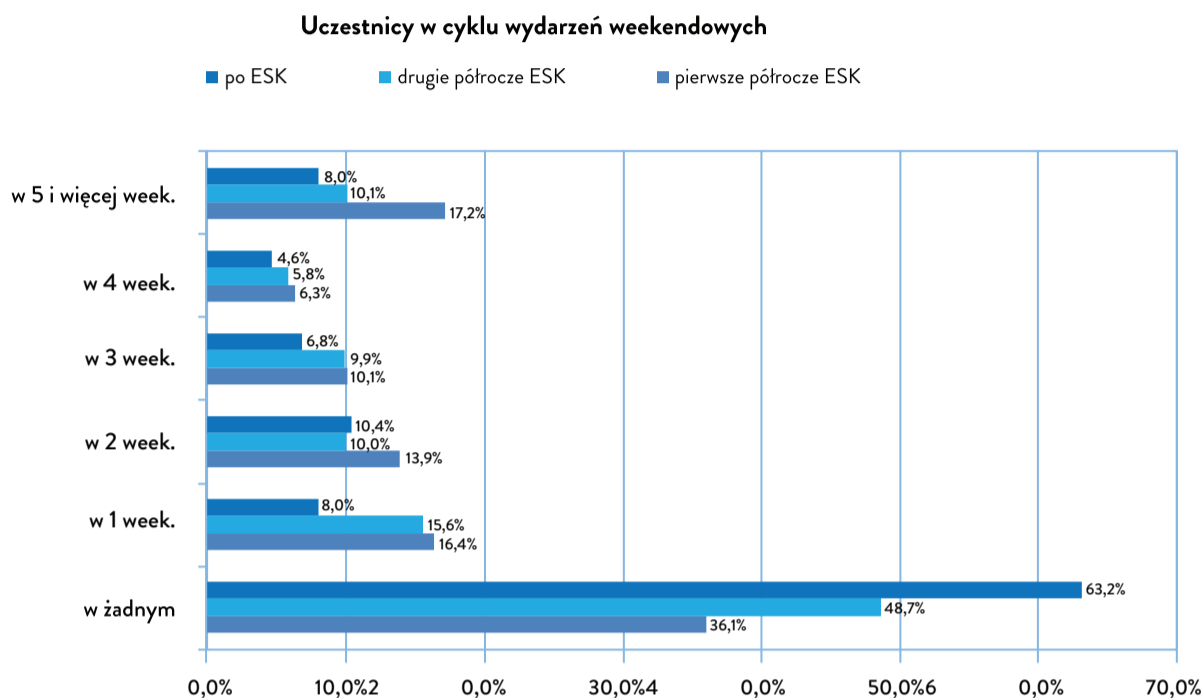
Wykres 7. Uczestnictwo w liczbie wydarzeń i weekendów specjalnych – dane zagregowane wg pomiaru (n=2250)*

*Dane ogółem dla Wrocławia i aglomeracji - bez Dolnego Śląska w pomiarze „po ESK”

Z danych na temat zagregowanej frekwencji uczestnictwa w weekendach specjalnych dwie liczby są istotne:

- odsetek osób – mieszkańców wrocławia i aglomeracji, które nie miały kontaktu z wielkimi wydarzeniami esk w cyklu weekendów specjalnych wynosi w iii pomiarze (po esk) 39%,
- odsetek osób uczestniczących w co najmniej 5 weekendach i wydarzeniach (pośród ogółem 17 zmieszczonych w inwentarzu) wyniósł 22% w iii pomiarze (po esk).

Rozkład uczestnictwa w obiegu weekendowym ESK oznacza, że znacząca część mieszkańców Wrocławia i aglomeracji nie zetknęła się z tą formą wydarzeń ESK w ciągu całorocznego kalendarza wydarzeń. Jeśli w celu oszacowania „mocy przyciągania” weźmiemy pod uwagę miejsce zamieszkania respondentów (wykres 8.), to okaże się, że nieobecność podczas wydarzeń weekendowych zadeklarowało nieco ponad 36% ankietowanych mieszkańców Wrocławia, 49% aglomeracji i aż 63% pozostałych mieszkańców Dolnego Śląska.

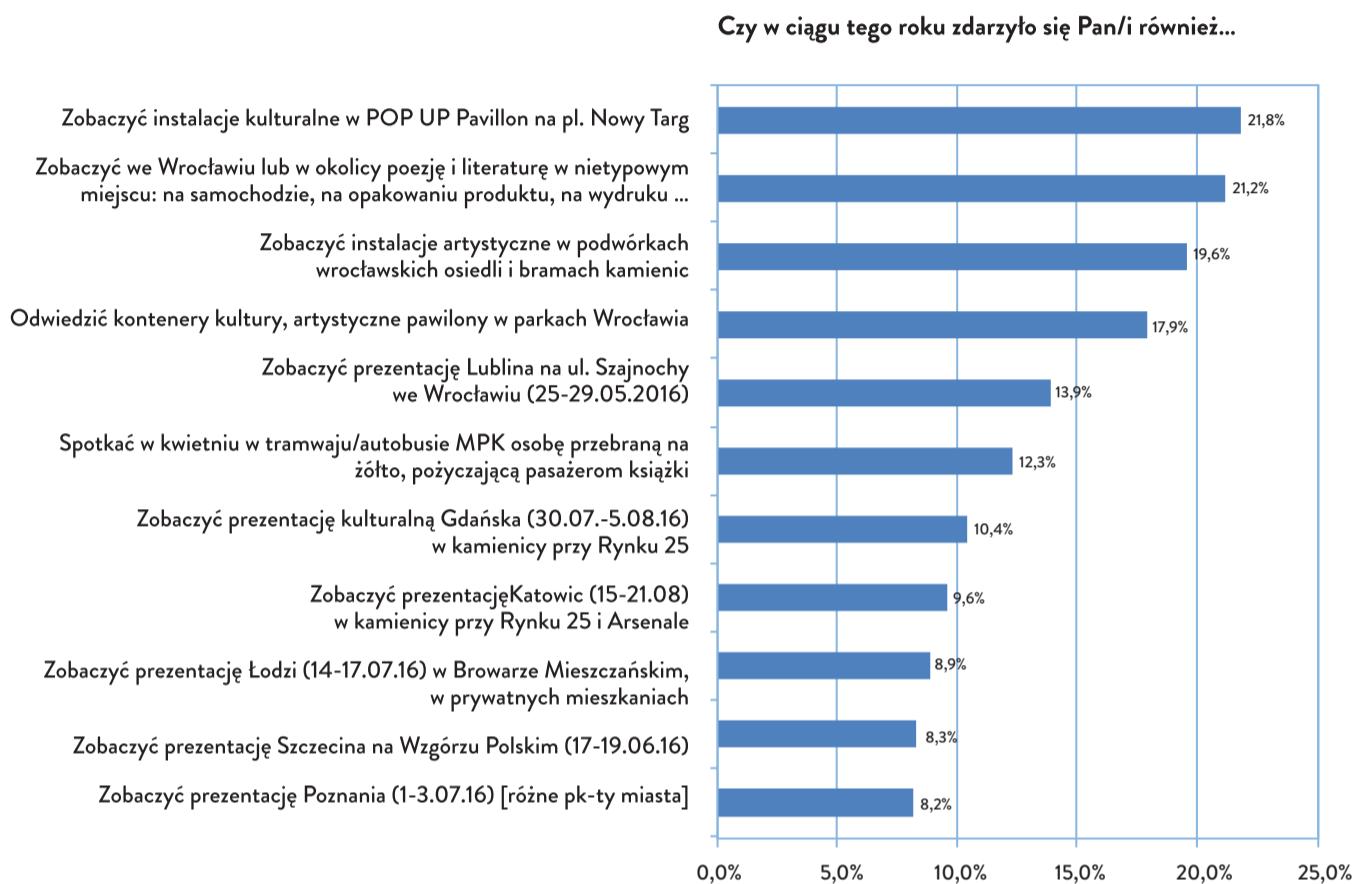

Wykres 8. Uczestnictwo w liczbie wydarzeń i weekendów specjalnych – dane wg miejsca zamieszkania (n=2500)

Odwołując się ponownie do analizowanego przy okazji przedstawionego rozkładu uczestnictwa wg kategorii rodzajów imprez, frekwencyjnego (podażowego) mechanizmu powiększania bazy uczestnictwa tzn. wzrostu konsumpcji kultury (zob. komentarz do Wykresu 4), obecnie widzimy jego działanie i w tym obiegu kultury, a kto wie, czy nawet nie przede wszystkim w tym. W odniesieniu do wydarzeń eventowych – megawidowisk wydaje się on być znacznie wyraźniejszy, łatwiej uchwytny w działaniu. **Godne zatem odnotowania jest świadectwo sukcesu frekwencyjnego ESK, jakie łączy się z systematycznym i znacznym przyrostem osób uczestniczących w co najmniej 5 weekendach ESK, których odsetek przyrastał stale wraz z liczbą realizowanych weekendów od 6,3% w I półroczu do 22% w pomiarze „po ESK” oraz odpowiednio systematycznym spadkiem odsetka respondentów deklarujących uczestnictwo tylko w jednym weekendzie specjalnym.**

2.3. UCZESTNICTWO W POZOSTAŁYCH WYDARZENIACH ESK WROCŁAW 2016

Oprócz wydarzeń w cyklu weekendów specjalnych pomiarem w zakresie uczestnictwa objęto również serię innych imprez. Były one obecne w zróżnicowanych obiegach kultury, których wielowymiarowy charakter nie zawsze angażował mieszkańców do tradycyjnej roli uczestnika koncertu lub spektaklu, lecz częściej obserwatora, osoby doświadczającej, działającej, lub szerzej mówiąc, obcującej z wydarzeniem. Wspólną cechą tych wydarzeń była ich obecność w różnych miejscach przestrzeni publicznej miasta.

Wykres 9. Styczość z wybranymi wydarzeniami i imprezami ESK – dane ogółem (n=2250*)

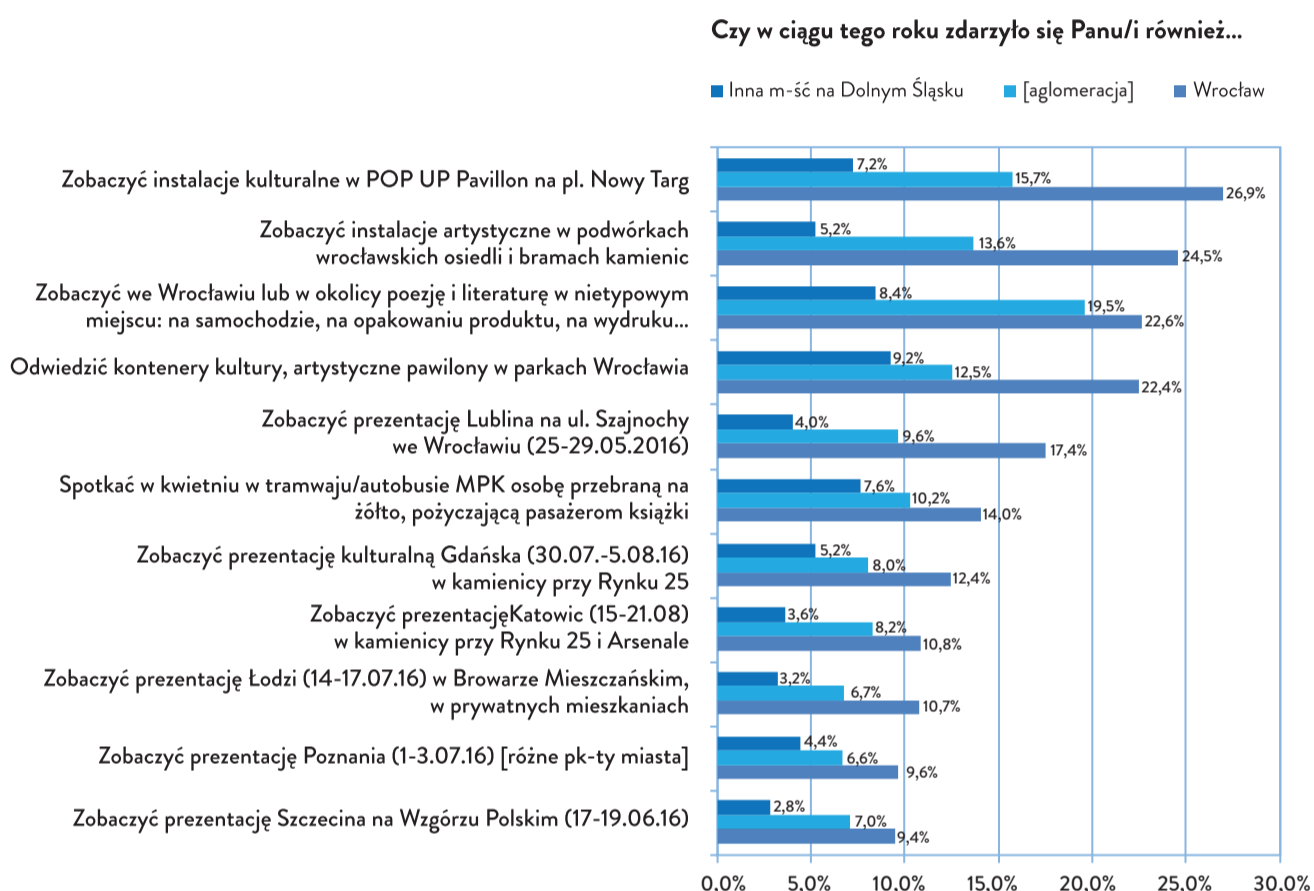
*Dane dla Wrocławia i aglomeracji bez Dolnego Śląska w pomiarze „po ESK”

Rozkład odpowiedzi na pytania o wydarzenia poddane deklaratywnej ocenie styczości, to jest obejrzenia, zobaczenia, wzięcia w nich udziału, zostały pokazane na wykresie 9. Dane wydają się być ciekawe w zestawieniu z odpowiedziami o frekwencję w wydarzeniach weekendów specjalnych (por. Wykres 5). Otóż odsetek osób stykających się z akcjami kulturalnymi pozostaje dość wysoki, jeśli przyjąć tu umowną granicę 15% respondentów deklarujących kontakt z wydarzeniem, zjawiskiem. Pod tym względem bezapelacyjnie pierwsze miejsce zajęła ogólnodostępna instalacja POP UP Pavillon Instytutu Goethego¹¹, ustawiona w formie przeszklonego kontenera na środku placu Nowy Targ. Mógł do niej podejść każdy chętny mieszkaniec lub turysta. Funkcjonowała w tym miejscu między kwietniem a lipcem 2016 roku. Kolejnym zauważonym wydarzeniem był cykl akcji i interwencji literackich w przestrzeni miasta organizowanych w ramach programu Bibliopolis – Miasto Biblioteka, który trwał przez cały 2016 rok¹². Spośród pozostałych akcji o znacznej rozpoznawalności należałoby jeszcze wymienić interwencje artystyczne w przestrzeniach podwórkowych i osiedlowych Wrocławia¹³ organizowane w ramach cyklu „Wejście od podwórza” oraz prezentacje Gdańska, Lublina, Łodzi, Katowic, Poznania, Szczecina w ramach Koalicji Miast¹⁴. Indywidualnie, co prawda, nie były wskazywane na czołowych miejscach, lecz każda została zauważona. Istotne jest to, że te wydarzenia, choć niekiedy trwały niepomiernie dłużej niż omawiane wcześniej wydarzenia weekendowe, to pod względem skali kontaktu były mniej rozpoznawalne niż te organizowane w ramach

11 Zob. <https://www.goethe.de/ins/pl/pl/kul/sup/wro.html>
 12 Zob. <http://www.wroclaw2016.pl/bibliopolis>
 13 Zob. <http://www.wroclaw2016.pl/podworze>
 14 Zob. <http://koalicjamiast.wroclaw2016.pl/#>

weekendów specjalnych. Trudno oczywiście ten fenomen wytłumaczyć bez dogłębnej analizy zjawiska, poza oczywistym przypuszczeniem, że eventowe obiegi kultury – a cykl Weekendy Specjalne jest ich najlepszym przykładem - ukazały w ten sposób swoją przewagę, przynajmniej pod względem rozpoznawalności, nad wieloma innymi formami życia kulturalnego w mieście. Oczywiście, skala kontaktu bezpośrednio zależy nie tylko od oprawy marketingowej, która wydarzeniom eventowym towarzyszy zawsze, ale również od usytuowania w przestrzeni publicznej (otwarte – szeroko dostępne przestrzenie vs przestrzenie zamknięte instytucji, podwórek), czasu trwania wydarzenia itp.

Zebrane informacje na temat kontaktu z wydarzeniami mieszkańców miasta, aglomeracji i Dolnego Śląska przynoszą kolejne informacje przydatne w analizie (zob. Wykres 10.).

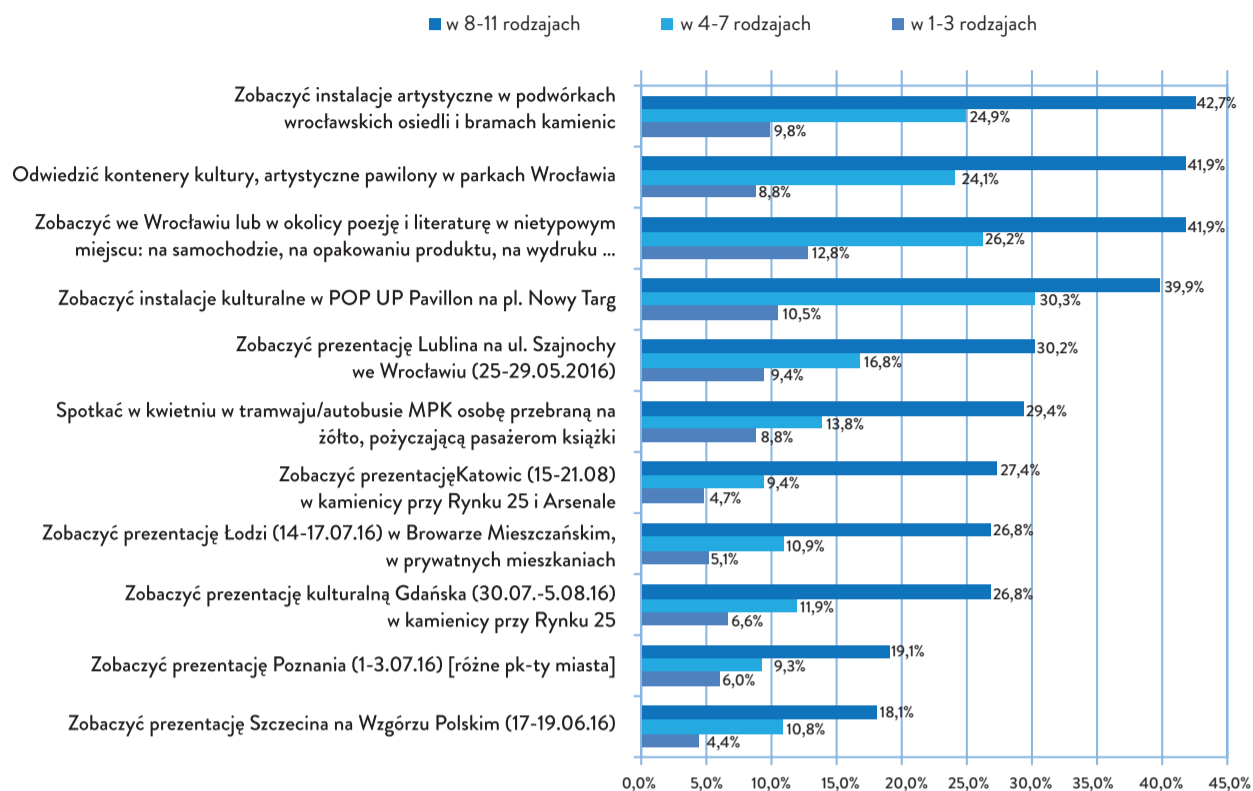

Wykres 10. Stycznosc z wybranymi wydarzeniami i imprezami ESK – dane wg miejsca zamieszkania (n=2500)

Przy zachowaniu ogólnie podobnej tendencji do styczności z wydarzeniami kulturalnymi mieszkańcy aglomeracji najczęściej, w odróżnieniu od wrocławian, wskazywali kontakt z wydarzeniami z cyklu Bibliopolis. Inaczej natomiast było w przypadku mieszkańców Dolnego Śląska, gdzie nie sposób wskazać wydarzenia dominującego, bowiem całe spektrum wydarzeń jest silnie „spłaszczone” pod względem odsetka respondentów deklarujących styczności z wydarzeniami. Wyłaniający się obraz jest więc odmienny od tego, jaki mieliśmy w przypadku deklaracji uczestnictwa Dolnoślązaków w wydarzeniach weekendowych, gdzie niektóre z nich przyciągały zdecydowanie większą – niejako świadomą celu uczestnictwa część mieszkańców regionu. Tymczasem omawiane tu uczestnictwo w wydarzeniach stanowiło niejako, czy zaledwie, pewien „szum tła” dla wydarzeń eventowych.

Dopełnieniem informacji o uczestnictwie w innych wydarzeniach ESK jest analiza styczności uwzględniająca intensywność uczestnictwa w ESK (zob. wykres 11.).

W jakiego rodzaju wydarzeniach, organizowanych w ramach ESK Wrocław 2016, brał/a Pan/i udział do tej pory?

Wykres 11. Stycznosc z wybranymi wydarzeniami i imprezami ESK – dane wg intensywnosci uczestnictwa w ESK (n=2500)

Uzyskane informacje profilowe układają się w pewne wzory uczestnictwa w kulturze. W przypadku „wszystkożerców” – osób w pełni korzystających z oferty ESK daje się zauważyć, oprócz ogólnie wysokich wartości wskazań, wyraźną skokową gradację frekwencji dla kilku różnych kategorii wydarzeń. Nie można tu jednak wskazać określonego „dziedzinowego” klucza gradacji tłumaczącego skokowe różnice skali kontaktów. Respondenci w tym profilu wykazywali intensywne zainteresowanie literaturą, jak też instalacjami artystycznym, także w podwórkach, prezentacjami w parkach (te ostatnie funkcjonowały w obiegu półprofesjonalnym czy wręcz amatorskim). W każdym przypadku styczność z nimi deklarowało ponad 40% osób w tej kategorii. Należy zwrócić uwagę, że były to (poza Bibliopolis) dość kameralne wydarzenia, przynajmniej pod względem jednorazowo gromadzonego audytorium.

Respondenci konsumujący ESK w sposób umiarkowany (uczestnicy 4-7 rodzajów wydarzeń) w puli czterech najczęściej wykazywanych wydarzeń byli identyczni w preferencjach z wszystkożercami, choć charakterystyczne wydaje się, że najczęściej wskazywali na POP UP Pavillon, który stał w najbardziej dostępnej przestrzeni, wywołując przy tym swoim wyglądem i wnętrzem największą ekscytację i przyciągając kolejnych uczestników.

Z kolei deklaracje **biernych uczestników ESK** sugerują znacznie bardziej spłaszczone preferencje (a raczej brak wyraźnie zarysowanych), przy mocno obniżonej skali kontaktów.

2.4. PROFIL SPOŁECZNY UCZESTNIKÓW WYDARZEŃ ESK

Poczynione dotychczas ustalenia w zakresie uczestnictwa w wydarzeniach ESK, biorąc pod uwagę zarówno rodzaje wydarzeń, cykl weekendów specjalnych, jak i pozostałe wybrane kategorie imprez-wydarzeń, ukazały przede wszystkim ludyczny charakter ESK. Jeśli zaś chodzi o skalę uczestnictwa, to na pierwszy plan wybiła się względnie umiarkowana intensywność kontaktów mieszkańców z ESK, choć badania jednoznacznie ujawniają profile mieszkańców, którzy stają się klientami zróżnicowanych obiegów kultury. Poza tym, zasięg oddziaływania ESK, ten ponadwrocławski, ujawnił się przede wszystkim w przypadku imprez mega-eventowych i o uznanej marce, które były „końmi pociągowymi” ESK. I wreszcie bodaj **najważniejsze ustalenie w kontekście celów strategicznych ESK – zwiększona podaż imprez, w sposób umiarkowany poszerzyła spektrum uczestnictwa w ESK**

mierzonego zagregowaną liczbą rodzajów imprez, w których wzięli udział respondenci. Równocześnie ten efekt poszerzenia pod wpływem mechanizmu dystrybucyjno-egzystencjalnego wyraźniej zaznaczył się w obiegu wydarzeń weekendów specjalnych.

Uzupełnieniem dotychczasowego obrazu jest refleksja nad społecznym wymiarem uczestnictwa w wydarzeniach. Chodzi tu o odpowiedzi na pytanie nie tyle o wymiary obiegu kultury, ile o charakterystykę ich uczestników. W tym celu w tabeli 1. zestawiono rozkład statystyk prezentujących profil społeczno-demograficzny respondentów w układzie grup porównawczych identyfikowanych podług rodzajów uczestnictwa w kulturze. Z uwagi na konieczność ograniczenia szczegółowości analiz w tabeli nie zaprezentowano wszystkich grup porównawczych, a tylko te najważniejsze, identyfikujące profile uczestnictwa wg liczby kategorii imprez, weekendów oraz zestawiające uczestnictwo w wybranych rodzajach imprez. Ten ostatni podział, po pierwsze, nie jest wyczerpujący, po drugie, nie stanowi rozłącznego podziału respondentów. To znaczy respondent identyfikowany jako uczestnik imprez rodzinnych mógł być identyfikowany także jako uczestnik innych imprez np. masowych. Analiza różnicowań prowadzona została zarówno między grupami porównawczymi, jak też w odniesieniu do danych ogółem z całej próby.

kategorie profilowe: (udział w próbie ogółem n=2500=100%)	Uczestniczący wg l. kategorii imprez				Obiegi kultury – uczestnictwo w:								OGÓLEM cała próba N=2500 =100%
	w żadnej (23,6%)	1-3 r. Bierni (25,5%)	4-7 r. Aktywni (40,8%)	8-11 r. Wszystkożercy (9,9%)	Festyny, zabawy, pikniki, imprezy kulturalne itp.	Imprezy w teatrach, muzeach, galeriach)	Wydarzenia masowe	Warsztaty i działania twórcze	Imprezy sportowe	Imprezy dla dzieci i rodzin	w żadnym weekendzie	w 5 i więcej weekendach	
pleć													
kobieta	45,0%	50,5%	52,8%	61,3%	55,8%	58,0%	50,7%	61,2%	41,1%	59,3%	47,6%	59,9%	51,2%
mężczyzna	55,0%	49,5%	47,2%	38,7%	44,2%	42,0%	49,3%	38,8%	58,9%	40,7%	52,4%	40,1%	48,8%
wiek													
16 -24 lata	10,3%	12,8%	16,6%	14,1%	13,2%	12,1%	18,5%	12,8%	20,4%	8,1%	10,0%	16,5%	13,9%
25 - 34 lata	20,5%	20,0%	26,3%	22,6%	24,5%	20,7%	26,2%	23,1%	26,6%	24,0%	21,7%	25,4%	23,0%
35 - 44 lata	18,8%	18,1%	20,6%	28,2%	21,7%	20,6%	20,8%	28,5%	19,4%	32,3%	18,4%	24,9%	20,3%
45 - 54 lata	14,9%	16,4%	14,9%	15,7%	14,1%	17,8%	15,5%	15,7%	15,3%	14,5%	14,6%	16,5%	15,4%
55 - 70 lat	35,5%	32,7%	21,6%	19,4%	26,5%	28,7%	19,0%	19,9%	18,3%	21,0%	35,3%	16,8%	27,5%
wykształcenie													
podstawowe/gimnazjalne	7,3%	9,2%	5,4%	6,0%	8,4%	3,6%	7,0%	6,0%	6,9%	6,7%	8,4%	3,9%	6,9%
zasadnicze zawodowe	20,5%	18,4%	17,0%	6,0%	14,5%	9,8%	14,9%	13,9%	17,1%	14,5%	20,5%	13,2%	17,1%
średnie	43,3%	42,5%	37,9%	41,9%	41,4%	38,1%	40,2%	37,7%	43,1%	38,1%	41,8%	38,3%	40,8%
wyższe	28,9%	29,8%	39,7%	46,0%	35,8%	48,5%	37,8%	42,3%	32,9%	40,6%	29,4%	44,6%	35,2%
sytuacja rodzinna													
jestem na utrzymaniu rodziców.	7,1%	8,9%	11,8%	12,1%	9,3%	8,3%	14,1%	10,3%	15,1%	6,6%	6,6%	11,1%	10,0%
jestem sam/a na własnym utrzymaniu.	23,4%	17,0%	22,0%	21,8%	19,4%	21,0%	22,8%	23,8%	24,8%	12,6%	21,0%	25,1%	21,0%
mam dziecko / dzieci na utrzymaniu.	28,8%	32,7%	34,9%	41,5%	37,5%	33,9%	34,6%	38,4%	33,1%	53,4%	31,0%	35,6%	33,5%
żyję w związku bez dzieci.	10,3%	15,2%	13,7%	12,1%	12,4%	14,5%	14,7%	11,7%	12,3%	10,3%	12,9%	15,6%	13,1%
jestem już bez dzieci na utrzymaniu.	30,5%	26,3%	17,6%	12,5%	21,4%	22,4%	13,8%	15,7%	14,7%	17,2%	28,4%	12,6%	22,4%
samoocena sytuacji materialnej													
żyje mi się biednie-skrótnie	20,0%	13,6%	8,6%	9,7%	11,5%	8,3%	9,9%	11,8%	8,2%	11,7%	16,7%	6,9%	12,7%
żyje mi się średnio	42,6%	44,7%	46,5%	39,7%	47,9%	43,3%	44,6%	38,9%	44,5%	43,6%	45,2%	40,5%	44,5%
żyje mi się dobrze	30,5%	35,2%	37,0%	36,8%	33,6%	38,2%	36,8%	35,7%	37,0%	35,4%	31,7%	39,9%	35,0%
żyje mi się bardzo dobrze.	6,9%	6,6%	7,8%	13,8%	7,0%	10,2%	8,7%	13,6%	10,3	9,4%	6,4%	12,6%	7,9%

Tabela 1. Profile społeczno-demograficzne publiczności wg kategorii uczestnictw w wydarzeniach ESK (n=2500)

W rezultacie porównania profili społeczno-demograficznych publiczności ESK, na podstawie uśrednionych wyników obserwacji ze wszystkich fal pomiarów, można pokusić się o skojarzenie charakterystyk społecznych respondentów z obiegami kultury. Podstawą analizy i formułowanych wniosków są różnice punktów procentowych wskazujących na określone tendencje zmian lub różnic ponad +/- 5pp (szacowany błąd próby). Wszystkie wymienione efekty zostały oznaczone w tabeli kolorem czerwonym. Przedstawione charakterystyki biorą pod uwagę przede wszystkim największe dominanty zróżnicowań, przekraczających spodziewany paroprocentowy błąd próby. Biorąc pod uwagę rozkład danych można stwierdzić, że:

- **czynniki strukturalne określające pozycje statusową respondentów moderują (kontrolują) uczestnictwo w kulturze.** Uniwersalność tego mechanizmu kontroli konsumpcji kultury została potwierdzona w sposób jednoznaczny w sytuacji całorocznego doświadczenia ESK w różnych opisywanych tu wymiarach. Biorąc pod uwagę liczbę kategorii imprez, widziemy tendencję przyrastającą dla wykształcenia wyższego i odwrotną (malejącą) zależność w przypadku osób o najniższym statusie materialnym. Te dwa wymiary – wykształcenie i ekonomia – mocno wpływają na społeczny obraz konsumentów kultury,
- ponadto również płeć oraz wiek moderowały uczestnictwo w kulturze. Deklarowany udział osób w przedziale wiekowym 55-70 lat systematycznie spadał wraz z deklarowaną liczbą kategorii imprez. Natomiast bez wątpienia pozytywnym zjawiskiem, zwłaszcza w porównaniu z dotychczasowymi doświadczeniami wyniesionymi z badań nad Wrocławską Diagnozą Społeczną 2014¹⁵, jest to, że udział osób w kategoriach wiekowych 35-44 oraz 45-54 lata był neutralny. To oznacza, że w tych przypadkach wiek nie odgrywał roli czynnika samowykluczenia z kultury,
- z uwagi na ujawnione zależności można scharakteryzować **obieg kultury** jako:
 - **kulturę dla kobiet** – promującą imprezy w instytucjach kultury, warsztaty i działania twórcze, imprezy dla dzieci i rodzin, imprezy weekendowe (eventowe),
 - **kulturę młodzieżową** – promującą imprezy masowe, sportowe i weekendowe (eventowe),
 - **kulturę „dorosłych”** (35-44 latków) – wszytkożerną, działającą i twórczą,
 - **kulturę (samo) wykluczonych nieobecnych** – jako nieuczestnictwo osób najstarszych, najbiedniejszych,
 - **kulturę bogatych i wykształconych** – wszytkożerną, działającą, twórczą oraz weekendową (eventową).

Bez wątpienia, biorąc pod uwagę ogólną skalę uczestnictwa, ESK okazała się sukcesem frekwencyjnym – zwłaszcza w przypadku mieszkańców Wrocławia i aglomeracji. Przyrost wydarzeń w skali roku spowodował, zgodnie z oczekiwaniem, systematyczne zmniejszenie się odsetka osób, które nie miały kontaktu z kulturą. Był to sukces widoczny w dużym stopniu w wydarzeniach eventowych i markowych, które potrafiły także przyciągnąć mieszkańców regionu. Jednakże tylko w niewielkim statystycznie stopniu oferta ESK, w miarę trwania roku kalendarzowego, poszerzyła uczestnictwo w większej liczbie obiegów kultury łącznie – innymi słowy w niewielkim stopniu przyczyniła się do postępu jakościowego, wyrażonego liczbą rodzajów imprez, w których można obserwować przyrost uczestnictwa.

Analiza wzorów uczestnictwa w kulturze, uwzględniająca rodzaj wydarzeń oraz profil społeczno-demograficzny respondentów, uwydatniła segmentacyjny charakter obiegów kultury. To znaczy, z jednej strony, odmienny sposób uczestnictwa w kulturze jest faktem – jeśli weźmiemy pod uwagę zastosowane w analizie podziały na wszytkożerców, aktywnych i pasywnych konsumentów kultury. Z drugiej jednak strony, należy pamiętać, że znaczny odsetek osób w badanych próbach nie brał aktywnego udziału w wydarzeniach ESK, a właściwie nie obcował w jej ramach z kulturą. Jeśli więc weźmiemy pod uwagę wszytkich, bez wyjątku, uczestników badań oraz rozliczne rodzaje imprez, to swoją moderującą rolę ujawnią czynniki położenia społecznego i kryjące się za nimi zależności socjokulturowe. Są one typowe dla socjologicznych analiz uczestnictwa w kulturze. Jeśli ujmiemy je w postaci pewnych barier, to najważniejszą z nich jest ekonomia. Osoby o najniższym statusie ekonomicznym podlegają samowykluczeniu z uczestnictwa w kulturze. Podobne zależności zostały stwierdzone w przypadku osób w kategorii wiekowej 55+, natomiast odwrotnie dzieje się w przypadku osób dobrze sytuowanych materialnie i dobrze wykształconych.

Rzecz jasna zasygnalizowane tu mechanizmy reprodukcje wzory uczestnictwa w kulturze nie są niczym nowym, lecz **zasadniczą kwestią jest to, że w sytuacji tak zmasowanej oferty kulturalnej, jaka była dostępna dzięki ESK, czynniki statusowe ukazały swoją niewzruszoną, zdawałoby się, efektywność. Wydaje się, że jest ona niezależna od samej skali, różnorodności repertuaru wydarzeń, wartości artystycznej kreowanej oferty. Można raczej przypuszczać, że czynniki statusowe „uporządkowały” (zreprodukowały) wzory uczestnictwa w tak powiększonej ofercie. W tym znaczeniu mechanizm dystrybucyjny (impuls podaźowy) kreowania uczestnictwa w kulturze jest skuteczny tylko w ograniczonym zakresie, jedynie w odniesieniu do niektórych (eventowych, masowych, ludycznych) form uczestnictwa w kulturze.** Impuls podaźowy ma wpływ na ogólne podwyższenie uczestnictwa – częstość korzystania z oferty kulturalnej wraz z przebiegiem ESK rosła. Z drugiej jednak strony, wyniki badań pokazują, że z **najbardziej złożonej oferty kulturalnej, jak warsztaty, imprezy niewpisujące się w tradycyjne podziały na role widza-artysty, w znacznym stopniu korzystały osoby wykształcone, dobrze sytuowane, częściej kobiety. Mogły one skorzystać i korzystałyby z tej oferty, niezależnie od faktu zaistnienia ESK na kulturalnej mapie Wrocławia i regionu. Oferta wydarzeń była dla nich kolejną okazją do (być może jeszcze bardziej) intensywnego uczestnictwa w miejskim systemie konsumpcji czasu wolnego, który w tym okresie zdominowały wydarzenia kulturalne. W tym też znaczeniu najbardziej pożądany z wielu powodów wzór uczestnictwa spełnił się w postaci „wszystkożernej”, dotyczył stosunkowo niewielkiego odsetka respondentów (10% w próbie), a biorąc pod uwagę skład społeczny tej kategorii uczestników ESK ujawnił się postaci tzw. efektu św. Mateusza¹⁶.**

3. Indywidualne korzyści oraz społeczne konteksty uczestnictwa w wydarzeniach ESK

Kwestia indywidualnych korzyści płynących z uczestnictwa w wydarzeniach ESK została ujęta za pomocą inwentarza twierdzeń odwołujących się do elementów emocjonalnych lub poznawczych postaw: wzruszeń, wiedzy, refleksji. Ponadto w inwentarzu zostały ujęte społeczne aspekty uczestnictwa – podtrzymywania relacji społecznych, jak też podniesienia subiektywnego poczucia prestiżu jako efektu uczestnictwa. W tym szczególnym przypadku – poprzez odwołanie się do kwestii uszlachetnienia uczestnictwa w praktykach czasu wolnego i/lub uszlachetnienia siebie dzięki temu uczestnictwu. Wreszcie odwrotną stroną korzyści była możliwość zadeklarowania odczuć negatywnych (zawodu) lub po prostu neutralnych. W tabeli 2. przedstawiono statystyki odpowiedzi na pytania wskaźnikowe w postaci wartości średnich postaw mierzonych na 5-stopniowej skali odpowiedzi (1 - nigdy, 2 - sporadycznie, 3 - czasami, 4 - często, 5 - b. często).

¹⁶ To zjawisko dzielenia przyrostu zasobów adekwatnie do statusu klas społecznych mających do nich dostęp, opisany został w socjologii przez Roberta K. Merton'a, a swoją bezpośrednią nazwę czerpie z biblijnego cytatu: „Albowiem wszelkiemu mającemu będzie dano, i obfitować będzie, a temu, który nie ma, i to, co się zda mieć, będzie wzięto od niego”. Mat 25:29, Biblia ks. Wujka.

Proszę powiedzieć czy – generalnie rzecz biorąc – udział w wydarzeniach i imprezach kulturalnych ESK Wrocław 2016: Skala: 1pkt.-nigdy 5pkt.-bardzo często	pierwsze półrocze ESK n=561	drugie półrocze ESK n=510	po ESK n=400	Ogółem* N=1471	Inna m-ść na Dolnym Śląsku N=98
pozwoił ciekawie spędzić czas	3,8	3,9	3,9	3,8	4,3
dał okazję do dobrej zabawy	3,7	3,8	3,8	3,7	4,2
stał się tematem rozmów ze znajomymi, koleżankami lub kolegami	3,4	3,7	3,6	3,6	4,0
dostarczył wzruszeń, wzbudził pozytywne emocje	3,4	3,6	3,4	3,5	3,8
dał możliwość poznania/przeżycia czegoś nowego lub unikalnego	3,3	3,5	3,6	3,4	3,7
był okazją do spotkania ze znajomymi, przyjaciółmi, rodziną	3,2	3,5	3,7	3,4	4,0
poszerzył wiedzę na jakiś temat	3,2	3,6	3,5	3,4	3,8
pobudził do refleksji, przemyśleń, skłonił do samodzielnych interpretacji	3,1	3,4	3,3	3,3	3,8
sprawił, że poczuł(a) się p. lepszy(a), szlachetniejszy(a)?	2,7	2,7	2,8	2,7	3,0
był przeżyciem zwykłym i znanym	2,3	2,5	2,4	2,4	2,6
przyniósł uczucie zawodu i rozczarowania	1,5	1,8	1,9	1,7	2,0

Tabela 2. Deklarowane korzyści z uczestnictwa w wydarzeniach ESK

* Dane dla uczestników wydarzeń ESK mieszkańców Wrocławia i aglomeracji bez Dolnego Śląska w pomiarze „po ESK”

Rozkład średnich odpowiedzi w pytaniach świadczy o tym, że uczestnictwo w wydarzeniach ESK interpretowane jest w kategoriach korzyści (średnie oceny powyżej progu akceptacji równego 3 pkt. skali). Jednocześnie poniżej progu akceptacji zostały ocenione postawy wskazujące na uszlachetnienie jako korzyść z uczestnictwa (2,7 pkt ogółem), „zwyczajność, zwykłość”, jaka mogła towarzyszyć uczestnictwu (2,4 pkt.) a szczególnie niską ocenę – świadcząca o jej faktycznym odrzuceniu uzyskała postawa związana z uczuciem „zawodu i rozczarowania” (1,7 pkt.).

Jak się wydaje, sens kreowanych postaw respondentów wobec ESK, jeśli chodzi o odnajdowanie indywidualnych korzyści, był zdecydowanie ludyczny – zabawowy rozrywkowy. Oferta dostępu do kultury była przez respondentów rozpatrywana w jako jedna z form przyjemnego spędzania czasu wolnego, co więcej ważne jest, aby tym korzyściom (raczej funkcjom kultury jako metody spędzania czasu wolnego) towarzyszyły pozytywne emocje i doznania.

Na tym tle ciekawie prezentuje się **ocena korzyści społecznych**, która faktycznie uzupełnia i wzmacnia motyw ludyczności. Respondenci jednoznacznie wskazywali na wykorzystanie imprez i wydarzeń jako okazji do spotkania się w kręgu znajomych przyjaciół (3,6pkt.), rodziny (3,4pkt.).

Odczucia związane z tym, czego się doświadczyło i refleksją na ten temat, a więc postawami najbardziej kojarzącymi się z przeżyciem artystycznym czy estetycznym, były wskazywane jako korzyści nieco rzadziej (3,3pkt.).

Jeśli weźmiemy pod uwagę rozkład ocen w czasie – to między pierwszym a drugim półroczem można zanotować wzrost wartości średnich dla wszystkich badanych postaw (z wyjątkiem uszlachetnienia), by w kolejnym trzecim pomiarze „po ESK” obserwować niewielkie przesunięcia ocen świadczące o ich stabilizacji. Wyniki średnie w ostatniej fali pomiaru, poza jednym przypadkiem, są wyższe niż w pierwszym półroczu ESK, co świadczy o ustabilizowaniu ocen na wysokim poziomie odnoszonych korzyści.

Na tle danych ogółem dla Wrocławia i aglomeracji, dane dla Dolnego Śląska w pomiarze „po ESK” prezentują wyższe wartości średnich, co zasadniczo wpisuje się w obraz relatywnie bardziej pozytywnego odbioru ESK przez mieszkańców regionu (zob. następne części opracowania).

Tyle można powiedzieć o ogólnym charakterze kreowanych postaw. Szukając dalszej ich specyfiki, sięgnięto po dane uwzględniające zróżnicowania w zakresie poziomu konsumpcji oferty kulturalnej (Tabela 3) oraz wymiarów pozycji społecznej respondentów (Tabela 4).

Proszę powiedzieć czy generalnie rzecz biorąc udział w wydarzeniach i imprezach kulturalnych ESK Wrocław 2016 dla Pana/Pani:	Uczestniczący wg liczby kategorii imprez			
	w 1-3 rodzajach „bierni”	w 4-7 rodzajach „aktywni”	w 8-11 rodzajach „wszystkożercy”	Ogółem
pozwoił ciekawie spędzić czas	3,4	4,1	4,1	3,9
dał okazję do dobrej zabawy	3,3	3,9	4,1	3,8
stał się tematem rozmów ze znajomymi, koleżankami lub kolegami	3,2	3,7	3,9	3,6
dostarczył wzruszeń, wzbudził pozytywne emocje	3,1	3,6	3,8	3,5
był okazją do spotkania ze znajomymi, przyjaciółmi, rodziną	3,0	3,6	3,7	3,5
dał możliwość poznania/przeżycia czegoś nowego lub unikalnego	3,0	3,6	3,9	3,5
poszerzył wiedzę na jakiś temat	3,0	3,6	3,9	3,4
pobudził do refleksji, przemyśleń, skłonił do samodzielnych interpretacji	2,9	3,4	3,7	3,3
sprawił, że poczuł(a) się p. lepsz(a), szlachetniejszy(a)?	2,4	2,7	3,4	2,7
był przeżyciem zwykłym i znanym	2,3	2,4	2,8	2,4
przyniósł uczucie zawodu i rozczarowania	1,7	1,7	2,0	1,7

Tabela 3. Zróżnicowanie ocen indywidualnych korzyści w kategoriach uczestników wydarzeń ESK (wartości średnie skali 1pkt. nigdy -5 pkt bardzo często) Ogółem n=1569*

* Dane wyłącznie dla uczestników wydarzeń ESK

Dane w tabeli 3 świadczą o istnieniu zależności między wzrastającą różnorodnością (intensywnością) uczestnictwa w ESK a przyrostem pozytywnych postaw i wynoszonych korzyści z faktu udziału w zróżnicowanych imprezach ESK. Wspomniana zależność występuje bez wyjątku we wszystkich analizowanych postawach, przy czym największe, co do skali, przyrosty odnotowano między biernymi i aktywnymi uczestnikami, ale najwyższe korzyści deklarowali wszystkożercy. Charakterystyczne dla wszystkożerców było także to, że pozytywnym postawom towarzyszyło relatywnie najsilniejsze poczucie przeżywania czegoś zwykłego i znanego, choć, co ważne, ocena 2,8 pkt. nie przekroczyła progu akceptacji tej postawy. **Ujawniona tu zależność „im więcej konsumujesz, tym więcej korzyści dostajesz” wzmocnia mechanizmy selekcyjne w obiegach kultury i przyczynia się do ich utrwalenia (efekt św. Mateusza). Jest to ważne zwłaszcza w przypadku oceny postaw biernych uczestników, gdzie średnie oceny w 5 z 11 rodzajów postaw oscylowały wokół bariery akceptacji (3,0). W tej kategorii właściwie szalę korzyści przeważały wyłącznie ludyczne aspekty korzyści.**

W przypadku różnic w ocenie korzyści między kategoriami respondentów o odmiennych profilach społeczno-demograficznych (tabela 4) należy zwrócić uwagę na kobiety, które w każdym przypadku nieco wyżej oceniały wszystkie korzyści objęte badaniem, a jednocześnie nie deklarowały wyższego niż mężczyźni poziomu rozczarowania. W przypadku kategorii wiekowych relatywnie wyższe oceny korzyści z uczestnictwa prezentowali 35-44 latkowie. Warto także nadmienić, że wykazana wcześniej mniejsza skłonność osób w kategorii wiekowej 55-70 lat do angażowania się w wydarzenia ESK nie przekłada się na deklarowany zmniejszony poziom odnoszonych korzyści z uczestnictwa.

Z dotychczasowych analiz wynika, że respondenci z wyższym wykształceniem byli szczególnie nadreprezentowani w profilu wszystkożernih konsumentów kultury, chętniej niż inni uczestniczyli w znacznej ilości weekendów, bywali w instytucjach kultury i podejmowali działania twórcze (tabela 1). Na tym tle ich ocena korzyści jest o tyle szczególna, że lokuje się dokładnie na poziomie średnich ocen prezentowanych w całej próbie. Innymi słowy respondenci ci, za wyjątkiem przywiązywania mniejszej wagi do profitu w postaci spotkań ze znajomymi, rodziną, w żaden sposób nie wyróżniają się pod względem wynoszonych korzyści. Zupełnie inaczej niż osoby z wykształceniem podstawowym (gimnazjalnym), które częściej zwracały na aspekty ludyczne i właśnie społeczne korzyści. Relatywnie mniejsze korzyści wykazywali respondenci z wykształceniem zawodowym.

Biorąc pod uwagę wartość średnią ocen korzyści należy podkreślić, że kategorią respondentów, która najbardziej wstrzeżliwie wypowiadała się na ich temat, były osoby żyjące skromnie i biednie. Poza elementami ludycznymi i społecznymi, których średnie oceny osiągały wartość 3,4-3,5pkt, pozostając wciąż stosunkowo najniższymi, pozostałe oceny oscylowały w pobliżu progu ocen pozytywnych (2,9-3,1 pkt). Tak więc jeszcze jeden, subiektywny aspekt w ich przypadku potwierdził działanie mechanizmów samowykluczenia z uczestnictwa w kulturze.

Warto zauważyć, że skala ujawnianych różnic w ocenie korzyści z uczestnictwa, w przypadku respondentów charakteryzowanych pod kątem społeczno-demograficznym, jest ogólnie mniejsza niż w przypadku respondentów opisywanych jako bierni, aktywni i wszytkożerni uczestnicy wydarzeń kulturalnych.

Proszę powiedzieć czy generalnie rzecz biorąc udział w wydarzeniach i imprezach kulturalnych ESK Wrocław 2016 dla Pana/Pani:	Płeć		Wiek					Wykształcenie				Samocena sytuacji materialnej				Ogółem n=1568
	Kobieta	Mężczyzna	16 -24 lata	25 - 34 lata	35 - 44 lata	45 - 54 lata	55 - 70 lat	podstawowe/ gimnazjalne	zasadnicze zawodowe	średnie	wyższe	Żyje mi się biednie -skromnie	Żyje mi się średnio	Żyje mi się dobrze	Żyje mi się bardzo dobrze.	
pozwolił ciekawie spędzić czas	4,0	3,8	4,0	3,9	4,0	3,7	3,8	4,2	3,7	3,9	3,9	3,4	3,9	4,0	3,9	3,9
dał okazję do dobrej zabawy	3,9	3,7	4,0	3,8	3,9	3,7	3,6	4,1	3,6	3,8	3,8	3,3	3,8	3,9	3,9	3,8
stał się tematem rozmów ze znajomymi, koleżankami lub kolegami	3,7	3,5	3,8	3,5	3,7	3,5	3,5	4,0	3,4	3,6	3,6	3,3	3,6	3,7	3,7	3,6
dostarczył wzruszeń, wzbudził pozytywne emocje	3,6	3,4	3,5	3,4	3,7	3,5	3,4	3,5	3,2	3,5	3,5	3,1	3,5	3,6	3,5	3,5
był okazją do spotkania ze znajomymi, przyjaciółmi, rodziną	3,6	3,3	3,7	3,6	3,5	3,2	3,2	3,8	3,5	3,5	3,3	3,1	3,5	3,5	3,5	3,5
dał możliwość poznania/przeżycia czegoś nowego lub unikalnego	3,6	3,3	3,6	3,5	3,6	3,4	3,3	3,6	3,3	3,5	3,5	3,1	3,4	3,6	3,5	3,5
poszerzył wiedzę na jakiś temat	3,6	3,3	3,6	3,4	3,5	3,4	3,3	3,5	3,2	3,5	3,4	3,0	3,4	3,6	3,5	3,4
pobudził do refleksji, przemyśleń, skłonił do samodzielnych interpretacji	3,4	3,2	3,3	3,3	3,4	3,3	3,2	3,3	3,2	3,4	3,3	2,9	3,3	3,4	3,4	3,3
sprawił że poczuł(a) się p. lepszy(a), szlachetniejszy(a)?	2,8	2,6	2,8	2,5	2,8	2,9	2,7	3,0	2,5	2,8	2,7	2,4	2,7	2,8	2,9	2,7
był przeżyciem zwykłym i znanym	2,4	2,5	2,5	2,3	2,6	2,4	2,4	2,6	2,4	2,4	2,4	2,3	2,4	2,5	2,6	2,4
przyniósł uczucie zawodu i rozczarowania	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,9	1,8	1,7	1,7	1,7	1,8	1,7	1,6	1,7

**Tabela 4. Oceny indywidualnych korzyści wg profili społeczno-demograficznych respondentów (wartości średnie skali 1pkt. nigdy-5 pkt bardzo często) Ogółem n=1569*
Dane wyłącznie dla uczestników wydarzeń ESK**

Z drugiej strony, wyniki badań wskazują, że wymiary zróżnicowania społecznego idą w parze ze zróżnicowaniem korzyści, a przez to, jak sądzić można, także motywacji do uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych. Choć opisana tu zależność jest słabsza (mniej wyraźna) niż ta obserwowana w przypadku biernego-wszytkożernego uczestnictwa w wydarzeniach ESK, to jednak zależności te uzupełniają się, oddając zarazem fakturę uczestnictwa w kulturze jako konfiguracji stylów życia wyrażanych przez pryzmat zaspokajanych potrzeb oraz motywacji. Dotyczy to także różnic kryjących się za odmiennymi habitusami (społecznie zakorzenionymi indywidualnymi kompetencjami do konsumpcji treści kulturowych), które tłumaczą, dlaczego wszytkożercy i osoby aktywne w konsumpcji kultury wynoszą więcej satysfakcji z angażowania się w wydarzenia kulturalne i dlaczego motywacje ludyczne są tak ważne w przypadku osób z wykształceniem zawodowym, a wreszcie dlaczego osoby z wykształceniem zawodowym lub żyjące skromnie są mniej skore do wystawiania ocen dowodzących czerpania a dużej satysfakcji z uczestnictwa. W tym przypadku jest to nie tyle efekt pewnej „kontemplacji” oczekiwań, ile ocena wyniesionych przez uczestników doświadczeń – wzorów praktyki uczestnictwa w kulturze.

4. Oddziaływanie ESK na miasto i mieszkańców

W kolejnych trzech podrozdziałach raportu uwagę skupiono na ocenie spełnienia celów strategicznych ESK, które dotyczą kolejno: ogólnych wymiarów organizacyjnych, budowanego związku między mieszkańcami a miastem oraz subiektywnego przekonania mieszkańców o wpływie ESK na potencjał rozwojowy i wizerunkowy miasta.

4.1. POINFORMOWANIE, ZAINTERESOWANIE ORAZ ORGANIZACJA ESK W OPINII RESPONDENTÓW

Po zakończeniu całorocznego cyklu wydarzeń można powiedzieć, że ESK Wrocław 2016 była obecna w świadomości mieszkańców Wrocławia i aglomeracji. Na pytanie: Czy kiedykolwiek słyszał(a) P.[an/Pani] o tym, że Wrocław pełni rolę Europejskiej Stolicy Kultury (ESK Wrocław 2016)? **odpowiedzi twierdzącej, według uśrednionych danych z trzech fal pomiaru, udzieliło ogółem 91,7% ankietowanych mieszkańców Wrocławia i aglomeracji (n=2225). Pierwszy pomiar istotnie zawyżał ten wynik (98,3%), co było związane z efektem próby. Odsetek dla mieszkańców Dolnego Śląska był niższy i wyniósł 75,2% (w III fali).** Jak się wydaje, w skali regionalnej (nie ogólnopolskiej) odsetek osób identyfikujących fakt organizowania przez Wrocław imprez pod hasłem Europejskiej Stolicy Kultury lokuje się nieco poniżej aspiracji i oczekiwań. W przekroju kategorii wiekowych zróżnicowania osób identyfikujących fakt organizacji ESK nie są szczególnie duże. Inaczej dzieje się w przypadku osób żyjących skromnie (79,8%) z wykształceniem zawodowym (77%).

Miarę styczności z ESK stanowiło nie tylko kojarzenie samego wydarzenia, ale także stopień poinformowania o nim i zainteresowania respondentów. Zarówno o pierwszą, jak i drugą kwestię pytano wykorzystując siedmiostopniowe skale, w których pozycja 1 pkt. wyrażała kompletny brak zainteresowania lub poinformowania, a 7 pkt. maksymalne zainteresowanie i poinformowanie.

Obydwa badane tu wymiary postaw wobec ESK są formalnie różne, a różnice między nimi dają się wychwycić konceptualnie – na poziomie intencji. Bowiem poinformowanie nie musi świadczyć o postawie aktywnej: w gruncie rzeczy może być wyłącznie świadectwem sprawności aparatu komunikacji społecznej wydarzenia. Zainteresowanie jest przejawem postawy aktywnej, ukierunkowanej na wydarzenie. Z tego względu jest ono dla nas bardziej miarodajnym wskaźnikiem stosunku wobec ESK. W praktyce poinformowanie i zainteresowanie są od siebie zależne¹⁷.

Wreszcie ostatnim istotnym wymiarem zgeneralizowanej postawy była ocena Wrocławia w roli Europejskiej Stolicy Kultury mierzona na skali 5-stopniowej, której wszystkie pozycje były zaetykietowane. Od wartości 1 pkt – oznaczającej, że Wrocław bardzo źle wypełniał rolę ESK poprzez wartość neutralną 3 pkt – oznaczającą częściowo dobre a częściowo złe spełnienie roli, aż do wartości 5 pkt, oznaczającej bardzo dobre wywiązanie miasta z tej roli.

W tabeli 5 przedstawiono kompleksowe statystyki wartości procentowych oraz średnich uzyskanych dla zainteresowania, poinformowania oraz oceny Wrocławia w roli ESK, a ponadto zestawiono oceny cząstkowe w postaci średnich wśród respondentów różniących się profilem społeczno-demograficznym oraz rodzajem uczestnictwa w ESK.

	Zainteresowanie wydarzeniami Europejskiej Stolicy Kultury we Wrocławiu?		Poinformowanie o wydarzeniach Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016?		Ocena Wrocławia w roli Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku?		
	Skala: 1 – w ogóle mnie to nie interesuje; 7 – jestem bardzo zainteresowany		Skala: 1 – w ogóle nie jestem poinformowany/y; 7 – jestem świetnie poinformowany		Skala: 1 – bardzo źle; 5 – bardzo dobrze		
rozkład procentowy ogółem dla całej próby	Skala pkt.	Procent n=2252	Skala pkt.	Procent n=2251	Skala pkt.	Procent n=2135	Procent ważnych
	1pkt.	6,5	1pkt.	6,8	Bardzo źle (1pkt.)	0,8	0,9
	2pkt.	7,6	2pkt.	11,2	Źle (2pkt.)	2	2,3
	3pkt.	14,8	3pkt.	17,7	Częściowo źle, a częściowo dobrze (3pkt.)	17,2	20,1
	4pkt.	22,9	4pkt.	21,8	Dobrze (4pkt.)	41	48
	5pkt.	26,9	5pkt.	21,8	Bardzo dobrze (5 pkt.)	24,5	28,7
	6pkt.	12	6pkt.	11,3	Ogółem ważne	85,4	100
	7 pkt.	9,2	7 pkt.	9,3	Nie słyszeli/TP	24,6	
	OGÓŁEM	100	OGÓŁEM	100	OGÓŁEM	100	
miejsce zamieszkania (cała próba)	średnia Pkt n=2252		Średnia Pkt n=2251		Średnia Pkt n=2135		
Wrocław	4,3		4,2		3,9		
[aglomeracja]	4,3		4,1		4,0		
inna m-ść na Dolnym Śląsku	4,3		4,0		4,3		
pomiar bez Dolnego Śląska	Średnia Pkt. n=2064		Średnia Pkt. n=2063		Średnia Pkt. n=1978		
pierwsze półrocze ESK	4,3		4,0		3,9		
drugie półrocze ESK	4,2		4,1		3,9		
po ESK	4,4		4,3		4,2		
pleć	średnia Pkt n=2252		Średnia Pkt n=2251		Średnia Pkt n=2135		
kobieta	4,5		4,3		4,1		
mężczyzna	4,1		3,9		3,9		
wiek							
16 -24 lata	4,1		4,0		4,1		
25 - 34 lata	4,1		3,9		3,9		
35 - 44 lata	4,3		4,0		3,9		
45 - 54 lata	4,2		4,1		4,0		
55 - 70 lat	4,6		4,4		4,1		
wykształcenie							
podstawowe/gimnazjalne	4,1		3,8		3,9		
zasadnicze zawodowe	4,1		3,9		4,1		
średnie	4,3		4,1		4,1		
wyższe	4,4		4,3		3,9		
sytuacja rodzinna							
jestem na utrzymaniu rodziców	4,1		4,0		4,1		
jestem sam/a na własnym utrzymaniu	4,4		4,2		4,0		

	Zainteresowanie wydarzeniami Europejskiej Stolicy Kultury we Wrocławiu? Skala: 1 – w ogóle mnie to nie interesuje; 7 – jestem bardzo zainteresowany	Poinformowanie o wydarzeniach Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016? Skala: 1 – w ogóle nie jestem poinformowany/y; 7 – jestem świetnie poinformowany	Ocena Wrocławia w roli Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku? Skala: 1 – bardzo źle; 5 – bardzo dobrze
mam dziecko / dzieci na utrzymaniu	4,2	4,0	4,0
żyję w związku bez dzieci.	4,2	4,0	4,0
jestem już bez dzieci na utrzymaniu	4,4	4,3	4,1
samoocena sytuacji materialnej			
żyje mi się biednie-skromnie	4,0	4,0	3,9
żyje mi się średnio	4,2	4,0	4,0
żyje mi się dobrze	4,4	4,3	4,0
żyje mi się bardzo dobrze	4,5	4,2	4,1
uczestnicy kategorii imprez ESK			
w żadnej (nieobecni)	3,4	3,5	3,7
w 1-3 rodzajach (bierni)	4,0	3,8	3,9
w 4-7 rodzajach (aktywni)	4,6	4,4	4,2
w 8-11 rodzajach (wszystkożercy)	5,1	4,9	4,3
uczestnicy weekendów			
w żadnym	3,7	3,6	3,8
w 1 week	4,2	3,9	3,9
w 2 week	4,5	4,3	4,0
w 3 week	4,6	4,4	4,1
w 4 week	5,2	5,0	4,3
w 5 i więcej week	5,1	5,0	4,4
Ogółem	4,3	4,1	4,0

Tabela 5. Skale: poinformowania-zainteresowania o wydarzeniach ESK Wrocław 2016 wg kategorii respondentów (dane dla osób, które słyszały o ESK)

Badając trzy wymiary zgeneralizowanych postaw oraz odnosząc się do ich wartości ogółem dla wszystkich pomiarów łącznie, możemy powiedzieć, że najlepiej został oceniony Wrocław jako organizator ESK (ocena dobra – 4,0 pkt na skali 5- punktowej – prawie 77% osób słyszących o ESK potwierdziło bardzo dobrą lub dobrą ocenę Wrocławia). Powyżej przeciętnej oceniono zainteresowanie ESK (wartość ogółem 4,3 pkt. 21,2% mieszkańców Wrocławia i aglomeracji wystawiło ESK noty najwyższe: 6-7 pkt.). Podobnie powyżej przeciętnej wypowiedziano się o stopniu poinformowania o ESK (wartość oceny ogółem 4,1 pkt na skali 7-punktowej 20,6% mieszkańców Wrocławia i aglomeracji oceniało poinformowanie na poziomie 6-7 pkt.).

Wyniki ogólne mówią zatem, że w opinii ankietowanych Wrocław zdecydowanie poddał wyzwaniu, jakim była organizacja cyklu imprez kulturalnych; gorzej, bo nieco tylko ponad przeciętną oczekiwaną wynoszącą 3,5 pkt. wypadło o poinformowanie, również na praktycznie tym samym poziomie oceniono zainteresowanie wydarzeniami.

Rozkład różnic pomiędzy ocenami respondentów charakteryzowanych pod różnym kątem, jest kolejnym przykładem działania mechanizmów, które uzależniają postawy wobec ESK zarówno od stopnia posiadanych kompetencji kulturowych (mierzonych wykształceniem), sytuacji materialnej, i – co bodaj najważniejsze – od stopnia zaangażowania w wydarzenia w roli widza i uczestnika.

Pod względem wywiązania się z roli ESK – relatywnie korzystniejsze oceny są wystawiane przez kobiety, osoby najstarsze oraz najmłodsze, osoby z wykształceniem zawodowym i średnim, w bardzo dobrej sytuacji ekonomicznej. Trzeba jednak od razu zaznaczyć, że rozpiętość różnic ocen jest tu bardzo niewielka i wynosi 0,1-0,2 pkt. Znacznie większe i ciekawsze różnice rzędu 0,6 pkt ujawniają się zarówno w przypadku uczestnictwa w rodzajach imprez, jak i =liczby weekendów. Przy czym obserwowana zależność wskazuje, że oceny rosną, gdy respondent bierze udział w większej ilości wydarzeń i mocniej się w nie angażuje.

Istotnym aspektem rozpatrywanej oceny spełnienia roli organizatora ESK jest fakt, że pozytywna ocena Wrocławia była w kolejnych półroczach ESK stabilna (3,9 pkt.) a nawet po ESK istotnie wzrosła (4,2 pkt.). Podobnie mieszkańcy Dolnego Śląska wyraźnie lepiej (4,2pkt) ocenili rolę miasta.

Rozpatrując różnicę ocen pod względem zainteresowania i poinformowania to należy stwierdzić, że zasadniczo jest ona podobna do oceny organizacji, a po drugie ujawniają się tu podobne względem organizacji zależności. Najbardziej optymistyczni pod względem zainteresowania i poinformowania okazali się wszystkożercy i bywalcy co najmniej 5 wydarzeń weekendowych – a więc najbardziej zaangażowani, a zarazem świadomi uczestnicy ESK. Różnice między niezaangażowanymi i zaangażowanymi uczestnikami ESK pod względem stopnia poinformowania i zainteresowania, dochodziły do 1,5 pkt na skali 7punktowej a więc były znaczące i przekraczały wyraźnie to, co można obserwować w przypadku respondentów charakteryzowanych pod kątem profili społeczno-demograficznych.

4.2. WARTOŚCI I IDEE – SPOŁECZNA KONSTRUKCJA WYOBRAŻEŃ O ESK

Zawarte w książce programowej wartości i idee to hasła wiodące ESK, które reprezentują treści ideowe związane z postulatywnym charakterem samej kultury, a szczególnie jej społecznych funkcji. Z jednej strony, kultura ma być narzędziem kreowania wizerunku miasta i regionu, wydarzeniem ważnym dla wrocławian, Dolnoślązaków, Europejczyków, ale także obszarem społecznej inkluzji. Jak zapowiadali autorzy ESK u progu imprezy:

Rok 2016 jest czasem i przestrzenią do rozmowy o metamorfozie kultury – minionej, obecnej, przyszłej. Czekają nas święta. Będziemy je celebrować po ośmiu latach ciekawej i pasjonującej pracy. Nasze działania rozpoczęte w roku 2008 umożliwiają współtworzenie kultury, która jest bliżej ludzi, jest bardziej dostępna i dotyka wielu sfer życia. Chcemy dowieść, że cywilizacja nie rozwija się bez kultury. Wrocław 2016 tworzy otwarte, dynamiczne i przyjazne przestrzenie służące zaspokojeniu pragnienia obcowania z kulturą i sztuką dla piękna.

[Przestrzenie dla piękna. Projektowane, s. 7]

W badaniu ewaluacyjnym dodano do oficjalnego katalogu wartości (zob. Tabela 6) także treści negatywne, wokół których mogła być budowana narracja tej części opinii publicznej mieszkańców Wrocławia, która nie zgadza się z **idea ESK** jako rodzajem kreowanego wydarzenia, a ogólniej odrzuca tego rodzaju wymiar polityki miejskiej, jak też np. ze sposobem realizacji idei prowadzącym w ostatecznym rozrachunku do powstania **antyidei ESK** – wykluczającego rozumienia kultury oraz samego ESK jako wydarzenia władzy, adresowanego dla bogatych, wybranych, etc.

Biorąc pod uwagę wskazane okoliczności, zadać można podstawowe pytanie: **czy w toku doświadczeń całorocznych, kreowane poprzez ESK wyobrażenia związane z kulturą, z jej związkiem z miastem i mieszkańcami, znalazły akceptację w postawach mieszkańców motywowanych doświadczeniem uczestnictwa w tych wydarzeniach?**

Ludzie w różny sposób mówią o tym, co to jest ESK we Wrocławiu i jak ją oceniać. Proszę powiedzieć, na ile trafnie Pana/Pani zdaniem - opisują one ESK Wrocław 2016?	Oceny punktowe na skali odpowiedzi dla wszystkich pomiarów bez Dolnego Śląska					Nie wiem, trudno powiedzieć	OGÓLEM** (1-5pkt.)		OGÓLEM*** (1-5pkt.)	
	Zdecydowanie się NIE ZGADZAM (1pkt.)	Raczej się NIE ZGADZAM (2 pkt)	Częściowo zgadzam się, częściowo nie (3 pkt.)	Raczej ZGADZAM SIĘ (4pkt.)	Zdecydowanie ZGADZAM SIĘ (5 pkt.)		średnia	n	średnia	n
	impuls do rozwoju kulturalnego i edukacji do kultury	2,1%	3,0%	14,4%	30,8%		45,3%	4,3%	4,2	2163
wolność przeżywania sztuki dla wszystkich	2,3%	4,3%	16,4%	28,7%	44,1%	4,2%	4,1	2165	4,1	1977
wydarzenie dolnośląskie	4,8%	4,5%	13,8%	26,6%	46,6%	3,8%	4,1	2173	4,1	1985
czas doświadczania kultury i spotkania z pięknem	2,7%	4,1%	18,0%	31,1%	40,5%	3,5%	4,1	2178	4,1	1990
odzyskiwanie przyjaznej przestrzeni miejskiej, przestrzeni dla piękna	3,0%	4,3%	17,6%	30,6%	39,9%	4,6%	4,1	2157	4,1	1969
całoroczne święto Wrocławia w Polsce i w Europie	3,4%	4,2%	18,6%	27,9%	41,8%	4,1%	4,0	2166	4,0	1978
wolność tworzenia sztuki przez wszystkich	3,4%	3,8%	17,4%	31,3%	39,0%	5,1%	4,0	2146	4,0	1958
całoroczne święto Polski i Europy we Wrocławiu	4,1%	6,1%	18,0%	28,0%	39,2%	4,7%	4,0	2154	4,0	1966
animowanie kultury	4,1%	4,9%	21,2%	29,7%	33,5%	6,5%	3,9	2116	3,9	1928
trwałe przemiany życia kulturalnego w mieście	5,1%	7,6%	23,6%	29,9%	28,8%	5,1%	3,7	2146	3,7	1958
rozmowa o naszej tożsamości	6,6%	7,3%	24,6%	27,4%	26,7%	7,5%	3,7	2097	3,7	1909
impreza wyłącznie dla mieszkańców Wrocławia****	31,1%	30,1%	23,6%	10,6%	4,6%	0,0%	2,2	869	2,3	681
niepotrzebne wydatki	49,9%	20,2%	14,1%	6,9%	6,3%	2,6%	1,9	2198	2,0	2010
propaganda władzy	54,1%	19,8%	10,5%	5,0%	6,3%	4,2%	1,8	2164	1,8	1976
impreza dla bogatych	52,5%	23,1%	12,6%	5,3%	4,2%	2,3%	1,8	2204	1,8	2016
Impreza tylko dla wybranych	55,3%	20,6%	11,4%	5,9%	4,6%	2,2%	1,8	2205	1,8	2017

Tabela 6. Akceptacja wartości i idei ESK rozkłady odpowiedzi wg skali punktowej i średniej (1-5pkt.)*

* Próba obejmuje osoby rozpoznające ESK, **Ogółem w próbie, ***Ogółem bez Dolnego Śląska, ****Tylko w III fali.

Ogólna odpowiedź na to pytanie jest możliwa w świetle danych przedstawionych w tabeli 6. Prezentuje ona rozkłady procentowe odpowiedzi respondentów na punktowej skali postaw względem twierdzeń, które stanowią inwentarz wartości i idei oraz antyidei ESK. **Zaprezentowane dane świadczą o tym, że idea ESK została jednoznacznie przyjęta i potwierdzona w postawach aprobaty, które we wszystkich twierdzeniach prezentujących ideę ESK uzyskały oceny („zdecydowanie się zgadzam” i „raczej się zgadzam”) powyżej 50% ankietowanych przy równoczesnym zdecydowanym odrzuceniu antyidei ESK.** Równocześnie znamienne jest bardzo niski odsetek respondentów, którzy w przebiegu wszystkich trzech pomiarów nie mieli wyrobionych opinii w badanej sprawie (zawsze poniżej 8%). Innymi słowy, potwierdzone zostały w subiektywnym odczuciu mieszkańców Wrocławia i aglomeracji wszystkie ważne przesłania ESK jako kreującej określoną tu wizję kultury – bliskiej mieszkańcom, żywej, inkluzywnej, a wreszcie wzmacniającej wizerunkowo Wrocław i budującej tożsamość mieszkańców. Podkreślmy, że tego rodzaju postawa jest społecznie konstruowanym, pozaprofesjonalnym oglądem idei ESK.

Ludzie w różny sposób mówią o tym, co to jest ESK we Wrocławiu i jak ją oceniać. Proszę powiedzieć, na ile trafnie Pana/Pani zdaniem - opisują one ESK Wrocław 2016?	Pomiar			Zamieszkanie		
	pierwsze półrocze ESK	drugie półrocze ESK	po ESK**	Wrocław	aglomeracja	Inna m-ść na Dolnym Śląsku
impuls do rozwoju kulturalnego i edukacji do kultury	4,3	4,4	3,9	4,1	4,3	4,1
wolność przeżywania sztuki dla wszystkich	4,4	4,2	3,8	4,1	4,2	3,9
wydarzenie dolnośląskie	4,1	4,5	3,8	4,0	4,2	4,3
czas doświadczania kultury i spotkania z pięknem	4,2	4,2	3,8	4,0	4,1	4,0
odzyskiwanie przyjaznej przestrzeni miejskiej, przestrzeni dla piękna	4,0	4,3	3,8	4,0	4,1	4,2
całoroczne święto Wrocławia w Polsce i w Europie	4,1	4,4	3,7	4,0	4,1	3,8
wolność tworzenia sztuki przez wszystkich	4,0	4,3	3,8	4,0	4,1	4,1
całoroczne święto Polski i Europy we Wrocławiu	3,9	4,3	3,8	3,9	4,1	4,1
animowanie kultury	4,0	4,0	3,7	3,9	3,9	3,9
trwałe przemiany życia kulturalnego w mieście	3,7	4,1	3,5	3,7	3,8	3,8
rozmowa o naszej tożsamości	3,5	4,0	3,5	3,6	3,8	3,8
impreza wyłącznie dla mieszkańców Wrocławia***	ndt	ndt	2,3	2,4	2,1	2,2
niepotrzebne wydatki	1,7	2,0	2,2	2,0	1,9	1,6
propaganda władzy	1,7	1,9	2,0	1,9	1,8	1,5
impreza dla bogatych	1,6	1,8	2,1	1,9	1,7	1,7
impreza tylko dla wybranych	1,7	1,7	2,0	1,9	1,8	1,6

Tabela 7. Akceptacja wartości i idei ESK średnie odpowiedzi na skali punktowej 1pkt. Zdecydowanie się nie zgadzam-5 pkt. zdecydowanie się zgadzam* wg kolejnych pomiarów oraz miejsca zamieszkania respondentów

*Rozkłady średnich dla słyszających o ESK, bez odpowiedzi TP. **Tylko w III fali.

Z jednej strony, przesłanie ESK zakorzenione jest w wyraźnie określony sposób w świadomości mieszkańców regionu, z drugiej, nie oznacza to wcale, że kreowany obraz nie podlega różnicowaniu.

W celu dalszego zbadania tej kwestii posłużono się w oceną wartości ESK ujętych w postaci zestawu średnich ze skali punktowej, które charakteryzują postawy respondentów pogrupowanych w standardowe dla prowadzonej analizy kategorie.

Zestawienie średnich ze skali odpowiedzi według kolejności pomiarów pokazuje, że apogeum akceptacji idei ESK nastąpiło pod koniec trwania cyklu imprez, w II półroczu, by potem, już po zakończeniu imprezy, dość znacznie spaść. Spadki te należy uznać za znaczące, bo sięgające w poszczególnych przypadkach 0,5 – 0,7pkt. na skali 5-punktowej. To dużo. Spadek ten jest niemal równomierny dla wszystkich badanych wartości idei ESK – choć należy też zdecydowanie stwierdzić, że oceny te w dalszym ciągu wyrażają istotną akceptację idei ESK, a obserwowany przyrost postaw popierających antyideę ESK, jakkolwiek systematyczny w kolejnych pomiarach, świadczy de facto o odrzuceniu antyidei ESK.

Być może jednym z wniosków (jeśli wyłączymy z rozważań kwestię potencjalnego efektu próby) jest przypuszczenie, że tym, co najbardziej oddziałuje na postawy mieszkańców wobec ESK i jej wartości, jest raczej sfera doznań i przeżyć, które wymagają stałej stymulacji, by utrwalić się w umysłach i postawach respondentów – oceny te zatem funkcjonowałyby w znacznej mierze poza sferą przekonań. Tego rodzaju wyjaśnienie pokazuje, że z chwilą ustąpienia określonego rodzaju bodźca, kojarzona z nim postawa ulega wyraźnemu osłabieniu.

	Uczestniczący wg liczby kategorii imprez				Uczestniczący wg liczby weekendów	
	w żadnej (nieobecni)	w 1-3 rodzajach (bierni)	w 4-7 rodzajach (aktywni)	w 8-11 rodzajach (wszystkożercy)	w żadnym	w 5 i więcej week.
impuls do rozwoju kulturalnego i edukacji do kultury	4,1	4,1	4,3	4,3	4,1	4,4
wolność przeżywania sztuki dla wszystkich	4,0	4,0	4,2	4,1	4,0	4,3
wydarzenie dolnośląskie	4,0	4,1	4,2	4,1	4,1	4,1
czas doświadczania kultury i spotkania z pięknem	3,9	3,9	4,2	4,1	4,0	4,2
odzyskiwanie przyjaznej przestrzeni miejskiej, przestrzeni dla piękna	3,8	4,0	4,2	4,2	4,0	4,2
całoroczne święto Wrocławia w Polsce i w Europie	4,0	3,9	4,1	4,2	3,9	4,3
wolność tworzenia sztuki przez wszystkich	3,9	4,0	4,1	4,0	4,0	4,2
całoroczne święto Polski i Europy we Wrocławiu	3,9	3,9	4,1	4,1	3,9	4,2
animowanie kultury	3,8	3,8	4,0	4,0	3,8	4,1
trwałe przemiany życia kulturalnego w mieście	3,7	3,6	3,8	3,8	3,7	3,9
rozmowa o naszej tożsamości	3,6	3,6	3,7	3,9	3,6	3,9
impreza wyłącznie dla mieszkańców Wrocławia*	2,7	2,1	2,1	2,4	2,4	2,2
niepotrzebne wydatki	2,2	2,0	1,8	1,9	2,1	1,9
propaganda władzy	2,0	1,9	1,7	1,8	1,9	1,7
impreza dla bogatych	2,0	1,9	1,7	1,9	1,9	1,8
impreza tylko dla wybranych	2,1	1,9	1,6	1,8	1,9	1,6

Tabela 8. Akceptacja wartości i idei ESK. Średnie odpowiedzi na skali punktowej 1pkt. Zdecydowanie się nie zgadzam -5 pkt. zdecydowanie się zgadzam* w grupach porównawczych uczestników ESK

* Rozkłady średnich dla słyszających o ESK, bez odpowiedzi TP. ** Tylko w III fal. Dane uporządkowano wg średniej ogółem 1-5 pkt.

Podobnie jak w omawianych wcześniej kwestiach, także i w przypadku zróżnicowanie ocen respondentów charakteryzowanych pod względem społeczno-demograficznym było mniejsze niż można to zaobserwować w przypadku natężenia uczestnictwa w kulturze w czasie ESK. Wzmocnienie poparcia dla idei ESK następuje wraz z przyrostem intensywności uczestnictwa w wydarzeniach ESK – podobnie jak odrzucenie antyidei ESK.

4.3. OCENA EFEKTÓW STRATEGICZNYCH ESK WROCŁAW 2016

Obok oceny aksjonormatywnej, wyrażonej w koncepcji idei i antyidei ESK, pod rozwagę respondentów poddano także pragmatyczny wymiar „efektu ESK”, jaki wiązać się miał z korzyściami dla Wrocławia wynikającymi z rozwoju bazy ekonomicznej miasta oraz z pozytywnego efektu wizerunkowego. Szczegółowe zestawienie postaw związanych z oceną efektów strategicznych pokazano w tabeli 9.

W jakim stopniu zgadza się Pan/Pani z tym, że ESK Wrocław 2016:	Oceny punktowe na skali odpowiedzi						Nie wiem, trudno powiedzieć	Ogółem (1-5pkt.)**		Ogółem Bez Dolnego Śląska (1-5pkt.)***	
	Zdecydowanie się NIE ZGADZAM (1pkt.)	Raczej się NIE ZGADZAM (2 pkt)	Częściowo zgadzam się, częściowo nie (3 pkt.)	Raczej ZGADZAM SIĘ (4pkt.)	Zdecydowanie ZGADZAM SIĘ (5 pkt.)	n		średnia	n	średnia	
	pozwala wrocławianom (mieszkańcom regionu) ciekawie spędzić czas wolny.	1,0%	1,5%	9,1%	24,7%	62,2%		1,6%	2219	4,5	2031
jest (było)* atrakcją, która może (mogła) przyciągnąć turystów.	1,1%	2,0%	8,8%	24,2%	62,3%	1,6%	2218	4,5	2030	4,51	
pozwala wrocławianom czuć się dumnym ze swojego miasta.	1,4%	1,7%	9,8%	24,2%	60,2%	2,6%	2198	4,4	2010	4,4	
przyczynia się do rozwoju życia kulturalnego we Wrocławiu.	1,6%	2,0%	10,2%	26,6%	57,5%	2,1%	2208	4,4	2020	4,4	
upowszechnia (to) kulturę wśród mieszkańców Wrocławia.	1,8%	2,4%	11,7%	27,8%	54,0%	2,2%	2205	4,3	2017	4,3	
dobrze promuje (to) Wrocław w Europie.	2,1%	3,0%	11,8%	25,6%	51,1%	6,4%	2119	4,3	1931	4,3	
było znane na Dolnym Śląsku (tylko III fala)	1,3%	1,9%	15,7%	38,3%	42,7%	0,0%	869	4,2	681	4,2	
jest (była) jednym z czynników rozwoju gospodarczego Wrocławia (regionu).	2,7%	4,8%	13,2%	26,4%	49,2%	3,7%	2175	4,2	1987	4,2	
jest (było) znane w Polsce.	2,9%	4,8%	16,7%	28,3%	40,5%	6,8%	2111	4,0	1923	4,1	
jest wydarzeniem, w którym powinien uczestniczyć każdy wrocławianin / m.regionu****	5,0%	7,7%	23,1%	26,3%	37,9%	2,4%	2190	3,8	2002	3,8	

Tabela 9. Ocena efektów strategicznych ESK dla rozwoju potencjału miasta dane ogółem dla wszystkich pomiarów łącznie*
Próba obejmuje osoby rozpoznające ESK, **Ogółem w próbie, *Ogółem bez Dolnego Śląska, ****W III fali Wrocław/region**
zależnie od m-ca zamieszkania respondenta.

Zastosowany w badaniu inwentarz efektów strategicznych jest komplementarny w stosunku do warstwy aksjonormatywnej, a ponieważ sposób pomiaru zrealizowano w sposób identyczny, to pierwszym narzucającym się wnioskiem z oceny rozkładu odpowiedzi jest to, że opinie respondentów o realizacji celów pragmatycznych są zakorzenione silniej od opinii o realizacji idei ESK. Praktycznie wszystkie mierzone efekty strategiczne uzyskały oceny potwierdzające („raczej się zgadzam” i „zdecydowanie się zgadzam”) u więcej niż 50% respondentów. Odsetek respondentów niemających zdania był mały (poniżej 7%) i porównywalny wielkością do ocen idei ESK. W tym zestawie efektów odróżnia się słabszy poziom akceptacji dla powinności uczestnictwa w ESK mieszkańca Wrocławia i regionu.

W jakim stopniu zgadza się Pan/Pani z tym, że ESK Wrocław 2016:	Pomiar			Zamieszkanie		
	pierwsze półrocze ESK	drugie półrocze ESK	po ESK**	Wrocław	[aglomeracja]	Inna m-ść na Dolnym Śląsku***
jest (było III fala) znane w Polsce	3,9	4,3	4,0	4,0	4,1	3,9
było znane na Dolnym Śląsku (tylko III fala)	-	-	4,2	4,2	4,2	4,4
dobrze promuje (to) Wrocław w Europie	4,3	4,6	4,0	4,2	4,4	4,2
upowszechnia (to) kulturę wśród mieszkańców Wrocławia	4,3	4,6	4,1	4,3	4,4	4,4
przyczynia(ło) się do rozwoju życia kulturalnego we Wrocławiu	4,4	4,7	4,1	4,3	4,5	4,4
pozwała(ło) wrocławianom czuć się dumnym ze swojego miasta	4,4	4,7	4,2	4,4	4,5	4,5
pozwała wrocławianom (mieszkańcom regionu) ciekawie spędzić czas wolny	4,5	4,7	4,2	4,4	4,5	4,5
jest (było) atrakcją, która może (mogła) przyciągnąć turystów	4,5	4,7	4,2	4,4	4,5	4,4
jest (była) jednym z czynników rozwoju gospodarczego Wrocławia (regionu)	4,1	4,6	3,9	4,1	4,3	4,3
jest wydarzeniem, w którym powinien uczestniczyć każdy wrocławianin/m. regionu****	3,7	4,2	3,6	3,8	3,9	3,9

Tabela 10. Ocena efektów strategicznych ESK. Wartości średnie odpowiedzi na skali punktowej 1pkt. Zdecydowanie się nie zgadzam – 5 pkt. zdecydowanie się zgadzam* wg kolejnych pomiarów oraz miejsca zamieszkania respondentów
Próba obejmuje osoby rozpoznające ESK, **Ogółem w próbie, *Ogółem bez Dolnego Śląska, ****W III fali Wrocław/region zależnie od m-ca zamieszkania respondenta.**

W jakim stopniu zgadza się Pan/Pani z tym, że ESK Wrocław 2016:	Uczestniczący wg liczby kategorii imprez				Uczestniczący wg liczby weekendów	
	w żadnej (nieobecni)	w 1-3 rodzajach (bierni)	w 4-7 rodzajach (aktywni)	w 8-11 rodzajach (wszystkożercy)	w żadnym	w 5 i więcej week.
jest (było III fala) znane w Polsce	4,0	4,0	4,1	4,1	3,9	4,3
było znane na Dolnym Śląsku (tylko III fala)	4,0	4,1	4,4	4,2	4,1	4,4
dobrze promuje (to) Wrocław w Europie	4,2	4,2	4,3	4,4	4,2	4,4
upowszechnia (to) kulturę wśród mieszkańców Wrocławia	4,1	4,3	4,4	4,4	4,2	4,4
przyczynia(ło) się do rozwoju życia kulturalnego we Wrocławiu	4,2	4,3	4,5	4,5	4,3	4,5
pozwała(ło) wrocławianom czuć się dumnym ze swojego miasta	4,2	4,4	4,6	4,5	4,3	4,6
pozwała wrocławianom (mieszkańcom regionu) ciekawie spędzić czas wolny	4,2	4,5	4,6	4,6	4,4	4,6
jest (było) atrakcją, która może (mogła) przyciągnąć turystów	4,3	4,4	4,5	4,5	4,4	4,6
jest (była) jednym z czynników rozwoju gospodarczego Wrocławia (regionu)	4,0	4,2	4,3	4,3	4,1	4,3
jest wydarzeniem, w którym powinien uczestniczyć każdy wrocławianin/m. regionu*	3,7	3,8	3,9	4,1	3,7	4,1

Tabela 11. Ocena efektów strategicznych ESK. Średnie odpowiedzi na skali punktowej 1pkt.
Zdecydowanie się nie zgadzam – 5 pkt. zdecydowanie się zgadzam w grupach porównawczych uczestników ESK
 *W III fali Wrocław/region zależnie od m-ca zamieszkania respondenta.

Dalszych podobieństw w skali zróżnicowań efektów strategicznych i aksjonormatywnych jest więcej. Jeżeli weźmiemy pod uwagę dane przedstawione w tabelach 10 i 11, to otrzymamy taki sam efekt spadku ocen w pomiarze „po ESK” w porównaniu z ich apogeum w drugim półroczu oraz przyrost ocen potwierdzających efekty strategiczne w przypadku wzrastającego uczestnictwa w imprezach ESK. Ten jednak efekt (zob. Tabela 11) jest, w porównaniu do płaszczyzny aksjonormatywnej, zaznaczony mniej przekonująco.

5. Praktyki spędzania czasu wolnego a uczestnictwo w wydarzeniach ESK

Miejski system konsumpcji to określenie użyte w odniesieniu do zasobów miasta ulokowanych w przestrzeni publicznej i umożliwiających mieszkańcom m.in. spędzanie czasu wolnego według ich własnych upodobań¹⁸. Konsumpcja taka łączy się z zaspokajaniem potrzeb i realizowana jest w postaci określonego wzoru praktyk, których ważnym elementem, oprócz dysponowania czasem wolnym, są społecznie zdefiniowane wzorce zachowań.

Zgodnie z przyjętą koncepcją badań wzorce praktyk zostały ujęte w postaci inwentarza mierzącego regularność wybranych rodzajów czynności podejmowanych w czasie wolnym w weekendy. Praktyki będące przedmiotem badania w większości są funkcjonalnie zależne od miejskiego systemu zasobów o zróżnicowanej strukturze własności i realizowane są przede wszystkim w przestrzeni publicznej miasta. Trzeba pamiętać, że praktyki obejmują bardzo różne sfery aktywności człowieka. Z punktu widzenia celów badań chodziło o poddanie deskryptywnej ocenie regularności aktywności kulturalnych, sportowych, towarzyskich, a wreszcie biernego wypoczynku.

Praktyki kulturalne ujęte zostały szeroko i nie zawężano ich rozumienia do wyłącznie określonego sposobu traktowania kultury. Warto podkreślić, że o ile znaczące możliwości i swoboda w dostępie do zasobów wyrażają swoistość miejskiej konsumpcji czasu wolnego, to rok 2016 należy uważać za szczególny pod tym względem, bowiem miejski system konsumpcji (okazji spędzania czasu wolnego) był istotnie zdominowany przez kulturę właśnie, jeśli chodzi o skalę oferty oraz jej atrakcyjność.

Pomiar kroczący realizowany w trzech falach dawał szansę na empiryczną weryfikację efektu ESK w postaci udokumentowanego wzrostu deklarowanych częstości praktyk spędzania czasu wolnego w trakcie trwania roku kalendarzowego ESK i krótko po jego zakończeniu.

Podstawowym w związku z tym problemem omawianym w różnych częściach Raportu była kwestia mechanizmów, za pomocą których można byłoby wyjaśnić sposób podejścia do konsumpcji oferty kulturalnej oraz prawidłowości temu towarzyszące. Zgodnie z przyjętą hipotezą uwagę zwrócono nie tyle na indywidualne stymulanty motywacji do uczestnictwa, układające się w określone style konsumpcji, ile na warunkujące je konteksty zdarzeń i własności społecznego otoczenia, które pełniły funkcję stymulantów/destymulantów praktyk konsumpcji i traktowane były jako ich moderatory.

Hipoteza interweniującej roli oferty ESK (efektu ESK) zakłada skuteczność podażowego mechanizmu poszerzania bazy uczestnictwa, poprzez powiększanie oferty dostępnych wydarzeń kulturalnych. W kontrze do niego funkcjonuje układ czynników reprodukcji konsumpcji kultury, działający w tym przypadku jako swoisty destymulator uczestnictwa w kulturze, którego przejawem jest zasygnalizowany wcześniej efekt św. Mateusza (zob. komentarze pod wykresami 4 i 8 oraz uwagi końcowe w pkt. 2.4.).

Dotychczasowy opis i interpretację można uznać za weryfikację hipotezy szczegółowej, odnoszącej się przede wszystkim do specyficznego przypadku „efektów bezpośrednich”, związanych z samymi wydarzeniami kulturalnymi będącymi czynnikiem interweniującym i oddziałującym w sposób silny, ale krótkotrwały na motywację do uczestnictwa. W rezultacie wszechstronnej analizy danych, potwierdzono umiarkowaną skuteczność impulsu podażowego jako zwiększającego bazę uczestnictwa w konkretnych rodzajach wydarzeń ESK (przede wszystkim w obiegu eventowym, ludycznym). Równocześnie zaobserwowano – niezależnie od ogólnego podwyższenia dostępności oferty – że jej konsumpcja układa się silnie pod wpływem czynników statusowych,

¹⁸ Pojęcie systemu konsumpcji jest od pewnego czasu dyskutowane jako swoisty problem socjologii miasta. Konsumpcja potraktowana w kategoriach instytucjonalnych staje się jednym z zagadnień teoretycznej refleksji nad kondycją miasta post-fordowskiego. Zależnie też od przyjętej perspektywy, jest szczególnie ważnym obszarem analizy zmiany społecznej w obrębie miasta, jak również samego miasta, zaś w skrajnym przypadku rozpatrywania jest normatywnie jako element patologii jego rozwoju. W innych miejscach autorzy opracowania rozpoczęli dyskusję nad znaczeniem wrocławskiego systemu konsumpcji dla obserwowanej postaci problemów społecznych wielkiego miasta. Zob. Błaszczuk M., Kłopot S., Pluta J., 2010: *Stare i nowe problemy społeczne wielkiego miasta. Socjologiczne studium konsumpcji na przykładzie Wrocławia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar”. Błaszczuk M., Pluta J. „UCZESTNICY-KONSUMENTY-MIESZKAŃCY. Wrocławianie i ich miasto w oglądzie socjologicznym” Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar” 2015.

Ogólniejsze intuicje, które kryją się za kwestią konsumpcji, każą ją widzieć jako skalowalną własność: zarówno zachowań indywidualnych, jak i postaci społeczeństw oraz społeczeństwa globalnego w ich wzajemnych zależnościach. W klasycznym marksowskim schemacie określenie rodzajów relacji między produkcją, konsumpcją a wymianą jest jednym z ważniejszych schematów analizy procesów i zjawisk społecznych w jej strukturalnych własnościach.

różnicujących położenie społeczne respondentów oraz ich profile społeczno-kulturowe, co miało wpływ zarówno na sposób segmentacji „konsumentów kultury” jak i dało możliwość dość łatwego ujawnienia obiegu kultury.

Tymczasem obecnie mowa jest o zasadności rozszerzenia tej interpretacji na model spędzania czasu wolnego w ogóle, w związku z oczekiwaną zmianą stylu życia „na otwartość ku kulturze”. Jest to zatem bardziej weryfikacja trwałości tego rodzaju efektu ESK, którą nazwać można hipotezą ogólną.

Hipoteza ogólna poszerzenia bazy konsumpcji w związku z interweniującym charakterem oferty ESK zakłada, że stwierdzony efekt w postaci wzrostu/spadku regularności praktyk można byłoby z ostrożnością potraktować jako przejaw utrwalenia zmiany nawyków. W omawianym przypadku rzecz idzie o analizę daleko głębszą niż samo rozpoznanie wydarzeń ESK i „ułożenie” wzorów uczestnictwa podług nich. Chodzi bowiem bardziej o to, czy kontakt z wydarzeniami kulturalnymi znalazł także swoje odzwierciedlenie w subiektywnej zmianie nawyków spędzania czasu wolnego – z przemianą stylu życia. Kwestię tę rozpatrywano poprzez odniesienie się do ogólnych kategorii spędzania czasu wolnego i tylko jeśli chodzi o ich wymiar ilościowy. Była zatem, od strony interpretacji jakościowej, ograniczona, z czego należy sobie zdawać sprawę.

Tym niemniej według przyjętego tu rozumienia, któremu podporządkowana była organizacja pomiaru, założono, że omawiany rodzaj dominacji oferty kulturalnej, w systemie konsumpcji miasta, musiał wpływać na codzienność organizacji czasu wolnego mieszkańców miasta i aglomeracji, ogólnie podnosząc intensywność korzystania z miejskiego systemu konsumpcji oraz przyczyniając się do zmian w stylu życia mieszkańców, obserwowanych w postaci zmiennej częstości deklarowanych praktyk. To, w jakiej skali i zakresie mogłoby się to odbywać – a więc pytanie o rodzaj stwierdzonego w tym aspekcie efektu ESK – pozostaje sprawą otwartą.

W przeciwieństwie do modelu szczególnego, model ogólny i hipoteza ogólna opierają się na przyjętym założeniu, że wzrost repertuaru oferty kulturalnej ma pewne cechy synergiczne dla środowiska społecznego (o charakterze frekwencyjno-egzystencjalnym), a ich działanie prowadzi do stymulowania trwałej przemiany stylu życia¹⁹. To założenie i towarzyszący mu model wyjaśnienia jest pochodną sposobu interpretacji jednego z celów strategicznych ESK, związanego z dostępem do kultury. W cytowanej książce programowej zapisano:

Dostęp mieszkańców do kultury i uczestnictwo

- *mieszkańcy współtworzą kulturę i mogą bez ograniczeń korzystać z jej różnorodności,*
- *mają łatwiejszy dostęp do programów kulturalnych i edukacyjnych,*
- *powstaje, jest dostrzeżona, stworzona, opowiedziana lub odnaleziona przestrzeń publiczna przyjazna aktywnościom społecznym, kształtująca postawy prospołeczne i obywatelskie.*

[Przestrzenie dla piękna. Projektowane, s. 9]

Jakkolwiek autorzy książki programowej nie postawili przed sobą wprost celu w postaci zwiększenia uczestnictwa w kulturze, można to uznać za sytuację oczekiwaną, a w kontekście postulowanej „trwałej przemiany życia kulturalnego” wręcz oczywistą. Dlatego nie chodzi tu tylko i wyłącznie o zbadanie prostej frekwencji uczestnictwa w wydarzeniach ESK, co było już przedmiotem analiz wcześniejszych. Idzie o prześledzenie, poprzez wiedzę o wzroście podaży oferty spędzania czasu wolnego, wpływu ESK na przemianę praktyk uczestnictwa w kulturze oraz o wykreowanie pożądanych nawyków spędzania czasu wolnego w ogóle, to znaczących odnoszących się do szerzej rozumianych praktyk, niekoniecznie zresztą bezpośrednio związanych z domeną kultury. Samo ESK należy traktować, o czym wielokrotnie wspomniano jako narzędzie interwencji społecznej, które przeciwstawia się prywatyzacji czasu wolnego, indywidualizacji konsumpcji ograniczanej do sfery prywatnej, a więc głównie poza przestrzeniami publicznymi miasta.

Względy pragmatyczne badań wpłynęły, po pierwsze, na ograniczenie liczby badanych praktyk spędzania czasu wolnego do tych najważniejszych (typowych), po drugie, z uwagi na charakter wydarzeń ESK i silnie położony akcent na organizację wielkich wydarzeń w czasie dni wolnych pytania o częstotliwość praktyk czasu wolnego odnosiły się do praktyk weekendowych, po trzecie,

¹⁹ Efekt synergiczny łączy wzrost masy wydarzeń kulturalnych (wspomnieliśmy o liczbie przekraczającej 1000 wydarzeń w cyklu rocznym), z wymiarem egzystencjalnym, który rozumiany jest tu w znaczeniu zanurzenia mieszkańca miasta – aglomeracji w otoczeniu – środowisku – społecznym. W rezultacie owo skonfigurowane na kulturę środowisko przenika w sposób konieczny warunki bytowania mieszkańca dając mu **nieuniknioną** (zamierzoną bądź też nie) okazję do styczności z wydarzeniami kulturalnymi.

prorowadzone pomiary w interwale paromiesięcznym miały charakter quasi-longitudinalny – to znaczy w kolejnych pomiarach były definiowane takie same warunki uczestnictwa w pomiarze w obrębie tych samych populacji i technik badawczych, ale nie gwarantowano w nich uczestnictwa tych samych jednostek obserwacji – to jest respondentów (zob. Aneks). Dodatkowym, czwartym, czynnikiem komplikacji jest fakt, że punktem odniesienia dla badanego procesu zmian są badania w I pomiarze realizowane pod koniec pierwszego półrocza trwania ESK – a więc nie mamy pełnej wiedzy o „efekcie 0”, z okresu sprzed rozpoczęcia ESK, który pomógłby w interpretacji danych²⁰.

Rzecz jasna ograniczenia te wpływają na moc interpretacji wyników, skłaniając do pewnej ostrożności w budowaniu wyjaśnień o statusie w pełni potwierdzonych faktów lub analiz o charakterze związków przyczynowo-skutkowych.

W tabeli 12. przedstawiono rozkład częstości praktyk organizacji czasu wolnego w całej próbie – jak również zestawiono wartości średnie ich częstości zmierzone na skali punktowej 1pkt. nigdy, 3pkt. od czasu do czasu, – 5 pkt bardzo często. Inwentarz praktyk uporządkowano malejąco względem wartości średnich.

Co zwykle Pan/Pani robi spędzając swój czas wolny w weekendy?	Nigdy (1pkt.)	Rzadko (2 pkt.)	Od czasu do czasu (3pkt.)	Często (4pkt.)	Bardzo często (5pkt.)	Średnia ogółem bez D.Śl. n=2250	Ogółem n=2500	WDS 2014*
spotykam się towarzysko ze znajomymi lub rodziną	2,4%	5,3%	22,9%	48,0%	21,4%	3,8	3,8	3,1
odpoczywam w domu, oglądam TV	7,5%	18,7%	25,2%	33,4%	15,3%	3,3	3,3	4,0
uprawiam sport, aktywność ruchową	14,4%	12,0%	24,6%	32,6%	16,4%	3,2	3,2	-
odwiedzam miejsca rekreacji i atrakcji turystycznych Wrocławia (ZOO, parki, Panorama Racławicka, Ostrów Tumski itp.)	13,0%	18,0%	34,0%	28,0%	7,0%	3,0	2,9	-
chodzę do kina	13,8%	28,4%	34,6%	19,6%	3,6%	2,7	2,7	1,8
odwiedzam puby, restauracje, kawiarnie	17,9%	30,7%	25,1%	20,5%	5,9%	2,7	2,7	2,3
uprawiam ogródek, działkę	42,6%	11,3%	16,8%	18,8%	10,5%	2,4	2,5	-
oglądam zawody sportowe na żywo	36,1%	26,4%	19,6%	12,1%	5,7%	2,2	2,2	-
chodzę do teatru, do galerii	32,4%	28,5%	25,6%	11,5%	2,0%	2,2	2,2	1,5
chodzę z dziećmi na imprezy, warsztaty, festyny	43,7%	20,4%	21,3%	11,2%	3,5%	2,1	2,1	-
uczestniczę w koncertach muzyki poważnej	47,6%	26,1%	17,8%	7,0%	1,6%	1,9	1,9	-

Tabela 12. Weekendowe praktyki organizacji czasu wolnego rozkład procentowy na skali punktowej i wartości średnie dla wszystkich pomiarów ogółem (skala 1pkt nigdy –5pkt bardzo często)

*W badaniach Wrocławska Diagnoza Społeczna 2014 (CAPI, próba n=2000, 15-80 lat) zadawane pytanie: proszę powiedzieć w jaki sposób w ciągu ostatnich 12 m-cy spędza P. swój czas wolny. Skala odpowiedzi identyczna.

Rozkład praktyk spędzania czasu wolnego ukazuje dominację ich funkcji towarzyskich, które zaspokajają potrzeby podtrzymywania więzi społecznych (spotkania w grupie znajomych, rodziny) oraz biernego wypoczynku w prywatnej sferze domu rodzinnego. Zresztą zarówno wypocinek w domu, jak i spotkania towarzyskie w każdym przypadku mogą odbywać się w domu własnym lub rodziny czy znajomych i pozostawać względnie neutralne dla miejskiego systemu konsumpcji czasu wolnego. Podobnie jest z przejawami aktywności sportowej, które lokują się na wysokim trzecim miejscu praktyk spędzania czasu wolnego – co jest ważną informacją wskazującą istotną sferę przemian stylu życia. Warto skonfrontować tę informację z danymi na temat sposobów uczestnictwa w ESK (wykres 3, wykres 5). Dla przypomnienia uczestnictwo w nocnym półmaratonie zadeklarowało 10% ankietowanych. Na tle wskazanych rodzajów praktyk, do których należy jeszcze zaliczyć odwiedzanie atrakcji turystycznych, uczestnictwo w kulturze w rozumieniu praktyk chodzenia do instytucji kultury, tj. kina, galerii i teatru, nie należy do intensywnych²¹. Dość zaznaczyć, że niechodzenie lub rzadkie chodzenie do takich placówek kultury jak teatr, galeria deklarowało przynajmniej

60% respondentów, podobnie było z deklaracją uczestnictwa w koncertach muzyki poważnej. Z kolei niechodzenie lub rzadkie chodzenie do kina deklarowało więcej jak 50%. Z przeglądu praktyk weekendowego sposobu spędzania czasu wolnego wynika ogólnie niski poziom wykorzystania oferty czasu wolnego w mieście wśród mieszkańców aglomeracji – nie tylko w sferze ściśle rozumianych praktyk kulturalnych – a wszystko to dzieje się w roku ESK. Niemniej dane te – w tym zakresie, w którym do pewnego stopnia mogą być porównywane, świadczą o wzroście praktyk spędzania czasu wolnego, tam gdzie można je przybliżyć do danych z WDS 2014 (spotkania ze znajomymi, chodzenie do kina, pubów, restauracji, teatrów, galerii, a równocześnie spadek częstości odpoczynku w domu i oglądania TV²²).

Kluczową kwestią pozostaje odpowiedź na pytanie o zmianę deklarowanej częstości praktyk w kolejnych falach pomiaru. Dane w tym zakresie – bazujące na wartościach średnich – przedstawia wykres 13. Zestawienie przygotowano łącznie dla mieszkańców Wrocławia i aglomeracji oraz wyłącznie dla mieszkańców Wrocławia.

Co zwykle Pan/Pani robi spędzając swój czas wolny w weekendy?	Pomiary ogółem bez DSL Średnie ogółem n=2250			Pomiary ogółem tylko Wrocław n=1227 ogółem		
	pierwsze półrocze ESK	drugie półrocze ESK	po ESK	pierwsze półrocze ESK	drugie półrocze ESK	po ESK
spotykam się towarzysko ze znajomymi lub rodziną	3,9	3,8	3,8	3,8	3,7	3,7
odpoczywam w domu, oglądam TV	3,0	3,6	3,3	2,9	3,6	3,2
uprawiam sport, aktywność ruchową	3,4	3,2	3,2	3,4	3,2	3,2
odwiedzam miejsca rekreacji i atrakcji turystycznych Wrocławia (ZOO, parki, Panorama Racławicka, Ostrów Tumski itp.)	3,1	2,8	3,0	3,2	2,8	3,1
chodzę do kina	2,5	2,8	2,9	2,5	2,8	2,8
odwiedzam puby, restauracje, kawiarnie	2,4	2,7	2,8	2,5	2,7	2,7
uprawiam ogródek, działkę	2,7	2,4	2,2	2,3	2,2	2,0
oglądam zawody sportowe na żywo	2,4	2,1	2,2	2,3	2,2	2,2
chodzę do teatru, do galerii	2,3	2,1	2,3	2,4	2,2	2,4
chodzę z dziećmi na imprezy, warsztaty, festyny	2,2	2,0	2,1	2,1	2,0	2,1
uczestniczę w koncertach muzyki poważnej	1,8	1,9	2,0	1,9	2,0	2,0

Tabela 13. Praktyki organizacji czasu wolnego i uczestnictwa w kulturze w weekendy (wartości średnie na skali 1-5 pkt.) wg pomiarów dla aglomeracji i Wrocławia oraz dla Wrocławia

Rozkład danych nie jest w kluczowej kwestii czytelny. **Fluktuacje ocen zarówno w przypadku Wrocławia i aglomeracji oraz tylko Wrocławia nie dają jednoznacznych wyników ani ujawniają tendencji zmian. Te ostatnie dotyczą częstości chodzenia do kina, kawiarni restauracji, pubu (jednoznaczny wzrost), uczestnictwa w koncertach muzyki poważnej (słaby wzrost) oraz uprawiania działki (jednoznaczny spadek).**

Czy zatem wyprowadzona na początku hipoteza o wzroście bazy uczestnictwa w praktykach czasu wolnego jest nieuprawniona? By precyzyjniej odpowiedzieć na pytanie, posłużono się zestawieniami zagregowanych odpowiedzi w rozkładach procentowych dla sekwencji pomiarów. Kolejne tabele prezentują te zestawienia w konfiguracji dla respondentów z Wrocławia i aglomeracji (tabela 14) oraz dodatkowo wyłącznie dla aktywnych uczestników wydarzeń ESK wraz z analizą tendencji zmian.

Co zwykle Pan/Pani robi spędzając swój czas wolny w weekendy?	Pomiar								
	pierwsze półrocze ESK*			drugie półrocze ESK*			po ESK*		
	nigdy-rzadko	od czasu do czasu	często-b.często	nigdy-rzadko	od czasu do czasu	często-b.często	nigdy-rzadko	od czasu do czasu	często-b.często
spotykam się towarzysko ze znajomymi lub rodziną	8,10%	20,70%	71,20%	6,10%	25,60%	68,30%	8,80%	22,40%	68,80%
uprawiam sport, aktywność ruchową	24,70%	20,80%	54,50%	28,70%	25,20%	46,10%	25,70%	27,90%	46,40%
odpoczywam w domu, oglądam TV	40,70%	19,70%	39,60%	16,10%	23,10%	60,80%	21,70%	32,70%	45,60%
odwiedzam miejsca rekreacji i atrakcji turystycznych Wrocławia (ZOO, parki, Panorama Racławicka, Ostrów Tumski itp.)	29,90%	27,60%	42,50%	36,00%	34,30%	29,70%	27,10%	40,00%	32,90%
chodzę do kina	53,50%	28,40%	18,10%	38,30%	37,10%	24,70%	34,70%	38,40%	26,90%
odwiedzam puby, restauracje, kawiarnie	59,10%	19,90%	21,10%	44,10%	26,50%	29,30%	42,40%	28,80%	28,80%
chodzę do teatru, do galerii	61,60%	23,60%	14,80%	62,80%	24,80%	12,40%	58,30%	28,30%	13,50%
uprawiam ogródek, działkę	49,90%	11,50%	38,70%	52,90%	18,90%	28,10%	58,90%	20,00%	21,10%
chodzę z dziećmi na imprezy, warsztaty, festyny	63,10%	17,60%	19,30%	65,70%	21,20%	13,10%	63,50%	25,10%	11,50%
oglądam zawody sportowe na żywo	62,70%	13,20%	24,10%	65,10%	19,70%	15,20%	60,00%	25,90%	14,10%
uczestniczę w koncertach muzyki poważnej	77,30%	14,00%	8,70%	73,10%	17,60%	9,30%	70,70%	21,70%	7,60%

Tabela 14. Weekendowe praktyki organizacji czasu wolnego rozkład procentowy zagregowanej na skali punktowej w kolejnych pomiarach

*Dane bez Dolnego Śląska w pomiarze „Po ESK”. W kolejnych pomiarach n ogółem=750=100%

Pod względem intensywnego uczestnictwa w praktykach czasu wolnego (często i b. często zaznaczonych w kolejnych pomiarach kolorem czerwonym) ujawniają się wręcz spadki odsetka uczestników – za wyjątkiem chodzenia do kina, odwiedzania pubów i restauracji, przy stabilnych odsetkach uczęszczania do galerii i teatrów. Jednakże to wciąż niepełne informacje. Kolejne dane dotyczą odsetka osób nieuczestniczących lub uczestniczących rzadko w danych praktykach (kolor niebieski). Tu korzystne spadki odnotowano ponownie przy okazji chodzenia do kina, pubów, restauracji, kawiarni, galerii, teatrów, koncertów muzyki poważnej. **Dane te są zatem nieco korzystniejsze dla weryfikacji hipotezy ogólnej i świadczą o miernym przesunięciu się z nieuczestnictwa w kierunku jakiegokolwiek uczestnictwa w praktykach czasu wolnego. Wreszcie niezakolorowane serie danych wykazują w sekwencji pomiarów tendencje wzrostowe. W dalszym ciągu można stwierdzić z ostrożnością, że mamy sytuację niewielkiego zmniejszenia sfery niewystarczającego uczestnictwa w praktykach czasu wolnego, lecz zarazem odpływu uczestnictwa intensywnego w kierunku umiarkowanego z lokalnymi „wypami” zmian w postaci podwyższenia uczestnictwa w miejskich rozrywkach, jakim są kina i restauracje.**

Co zwykle Pan/Pani robi spędzając swój czas wolny w weekendy?	pierwsze półrocze ESK n ogółem=566			drugie półrocze ESK n ogółem=546			po ESK n ogółem=604			tendencje zmian		
	nigdy-rzadko	od czasu-do czasu	często-b.często	nigdy-rzadko	od czasu-do czasu	często-b.często	nigdy-rzadko	od czasu-do czasu	często-b.często	ocena dla nigdy-rzadko (mierne)	ocena od czasu do czasu (przeciętne)	ocena dla często i b. często (intensywne)
spotykam się towarzysko ze znajomymi lub rodziną	7,1%	20,1%	72,8%	4,2%	22,7%	73,1%	6,3%	20,4%	73,3%	stabilizacja	wzrost-spadek	stabilizacja
uprawiam sport, aktywność ruchową	21,9%	21,2%	56,9%	25,1%	24,7%	50,2%	20,4%	28,5%	51,2%	wzrost-spadek	wzrost	spadek-stabilizacja
odwiedzam miejsca rekreacji i atrakcji turystycznych Wrocławia (ZOO, parki, Panorama Racławicka, Ostrów Tumski itp.)	25,1%	26,7%	48,2%	28,9%	37,0%	34,1%	19,9%	43,2%	36,9%	wzrost-spadek	wzrost	spadek-stabilizacja
odpoczywam w domu, oglądam TV	42,4%	20,0%	37,6%	16,5%	22,7%	60,8%	21,4%	34,3%	44,4%	spadek-wzrost	wzrost	wzrost-spadek
uprawiam ogródek, działkę	50,7%	10,2%	39,0%	54,9%	16,5%	28,6%	58,3%	21,0%	20,7%	wzrost	wzrost	spadek
chodzę do kina	50,5%	29,7%	19,8%	31,7%	40,3%	28,0%	28,5%	40,9%	30,6%	spadek	wzrost-stabilizacja	wzrost
chodzę do teatru, do galerii	54,6%	27,6%	17,8%	59,2%	26,0%	14,8%	54,1%	30,8%	15,1%	wzrost-stabilizacja	stabilizacja-wzrost	spadek-stabilizacja
odwiedzam puby, restauracje, kawiarnie	55,1%	21,2%	23,7%	39,4%	28,4%	32,2%	38,6%	31,0%	30,5%	spadek	wzrost	wzrost-stabilizacja
chodzę z dziećmi na imprezy, warsztaty, festyny	60,8%	17,7%	21,6%	63,9%	20,9%	15,2%	60,4%	26,8%	12,7%	wzrost-spadek	wzrost	spadek
uczestniczę w koncertach muzyki poważnej	73,5%	15,9%	10,6%	72,7%	17,4%	9,9%	68,0%	23,2%	8,8%	spadek	spadek	spadek
oglądam zawody sportowe na żywo	61,3%	13,6%	25,1%	66,1%	17,4%	16,5%	59,4%	26,3%	14,2%	wzrost-spadek	wzrost	spadek

Tabela 15. Weekendowe praktyki organizacji czasu wolnego rozkład procentowy zagregowany na skali punktowej w kolejnych pomiarach.

*Dane dla aktywnych uczestników ESK, biorących udział jako widz w min. 1 rodzaju imprezy.

W dalszym ciągu eksploracji danych zdecydowano się je analizować wyłącznie w odniesieniu do aktywnych uczestników ESK, to znaczy takich, którzy w ciągu roku kalendarzowego byli przynajmniej na jednej imprezie ESK (tabela 15). Pomocniczo także dokonano analizy rozkładów tendencji zmian w profilach uczestnictwa miernego lub przeciętnego, lecz, jak się wydaje, generalne wnioski pokrywają się z tym, co stwierdzono we wcześniejszej analizie, czyli z dominacją spadków, ewentualnie stabilizacją praktyk uczestnictwa intensywnego (niekorzystne), przy przewadze wzrostów uczestnictwa przeciętnego (korzystne) i spadkiem – odpływem z uczestnictwa biernego (korzystne) w tym przypadku korzystny był wzrost odsetka osób, które preferowały wypoczynek bierny, jak i uprawianie działki.

Generalna ocena ujawnianych tendencji wydaje się być utrudniona przez:

- brak jednoznacznych odniesień do deklarowanych frekwencji uczestnictwa przed rozpoczęciem roku kalendarzowego ESK – i posługiwanie się tylko odniesieniami do danych WDS 2014,
- ujawniany efekt sezonowości w tym znaczeniu, iż wydaje się, że pierwsza połowa roku ESK była pod względem intensywności praktyk lepsza od drugiej, co potwierdzałoby ujawniany schemat praktyk dobrze-źle-stabilizacja.

Niewątpliwie efekt podwyższenia intensywności praktyk stwierdzono w przypadku chodzenia do kina i spędzania czasu wolnego w pubach, restauracjach, kawiarniach. Wydaje się zatem, że hipoteza o wpływie zwiększonej podaży oferty kulturalnej na utrwalenie mechanizmów dostępu do kultury poprzez trwałe „podwyższenie uczestnictwa” i kreowanie bardziej ofensywnych – nastawionych na wykorzystanie miejskiego systemu konsumpcji stylach życia nie została dostatecznie i pewnie potwierdzona w odniesieniu do ogólnej zbiorowości mieszkańców Wrocławia i aglomeracji. Jednakże ostateczna weryfikacja tych wyników będzie możliwa w momencie przeprowadzenia planowanych badań WDS 2017.

Dalsze analizy koncentrują się na zróżnicowanych profilach uczestnictwa w wydarzeniach ESK i profilach praktyk uczestnictwa w układzie terytorialnym. W tym celu ponownie sięgnięto po analizę rozkładu średnich w odpowiednio sprofilowanych kategoriach respondentów.

Co zwykle Pan/Pani robi spędzając swój czas wolny w weekendy? Średnie n=2500	Zamieszkanie Miejsce zamieszkania		
	Wrocław	[aglomeracja]	Inna m-ść na Dolnym Śląsku
spotykam się towarzysko ze znajomymi lub rodziną	3,8	3,9	4,0
odpoczywam w domu, oglądam TV	3,2	3,4	3,8
uprawiam sport, aktywność ruchową	3,3	3,2	2,8
odwiedzam miejsca rekreacji i atrakcji turystycznych Wrocławia (ZOO, parki, Panorama Raclawicka, Ostrów Tumski itp.)	3,1	2,9	2,4
chodzę do kina	2,7	2,7	2,5
odwiedzam puby, restauracje, kawiarnie	2,7	2,6	2,6
uprawiam ogródek, działkę	2,2	2,7	2,7
oglądam zawody sportowe na żywo	2,2	2,3	1,8
chodzę do teatru, do galerii	2,3	2,1	1,8
chodzę z dziećmi na imprezy, warsztaty, festyny	2,1	2,2	2,0
uczestniczę w koncertach muzyki poważnej	2,0	1,8	1,6

Tabela 16. Weekendowe praktyki organizacji czasu wolnego rozkład średnich na skali 1-5 pkt. wg miejsca zamieszkania

Tabela 16 pokazuje, że z punktu widzenia systemu konsumpcji i praktyk spędzania czasu wolnego zbiorowości mieszkańców Wrocławia i aglomeracji są do siebie bardzo podobne, jeśli chodzi o realizowany styl życia, w odróżnieniu od mieszkańców pozostałych części Dolnego Śląska, którzy mają ku temu mniej okazji, ze względu na brak bezpośredniego dostępu do niektórych rodzajów zasobów systemu konsumpcji, bądź uboższą ofertę szczególnie takich zasobów jak atrakcje turystyczne i Zoo, zawody sportowe, instytucje kultury jak teatr, galeria, infrastruktura rekreacji ruchowej i sportu.

Co zwykle Pan/Pani robi spędzając swój czas wolny w weekendy?	Uczestnicy kategorii imprez ESK: liczba skategoryzowana				Uczestnicy weekendów specjalnych					
	w żadnej (nieobecni)	w 1-3 rodzajach (bierni)	w 4-7 rodzajach (aktywni)	w 8-11 rodzajach (wszystkożercy)	w żadnym	w 1 week.	w 2 week.	w 3 week.	w 4 week.	w 5 i więcej week.
spotykam się towarzysko ze znajomymi lub rodziną	3,6	3,8	4,0	3,9	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,0
odpoczywam w domu, oglądam TV	3,4	3,5	3,3	3,0	3,5	3,4	3,3	3,3	3,1	3,1
uprawiam sport, aktywność ruchową	2,8	3,0	3,4	3,7	2,9	3,2	3,3	3,6	3,6	3,7
odwiedzam miejsca rekreacji i atrakcji turystycznych Wrocławia (ZOO, parki, Panorama Racławicka, Ostrów Tumski itp.)	2,4	2,8	3,2	3,6	2,5	2,9	3,1	3,4	3,4	3,5
chodzę do kina	2,2	2,6	2,9	3,2	2,3	2,7	2,8	3,0	3,3	3,3
odwiedzam puby, restauracje, kawiarnie	2,3	2,5	2,9	3,0	2,3	2,6	2,8	3,1	3,1	3,2
uprawiam ogródek, działkę	2,6	2,5	2,4	2,5	2,6	2,4	2,3	2,4	2,5	2,3
oglądam zawody sportowe na żywo	2,1	2,1	2,2	2,7	2,1	2,2	2,2	2,3	2,4	2,4
chodzę do teatru, do galerii	1,8	2,0	2,4	2,8	1,8	2,2	2,2	2,5	2,7	2,9
chodzę z dziećmi na imprezy, warsztaty, festyny	1,8	2,0	2,1	2,8	1,9	2,2	2,1	2,2	2,3	2,3
uczestniczę w koncertach muzyki poważnej	1,6	1,7	1,9	2,5	1,6	1,8	1,9	2,0	2,3	2,5

Tabela 17. Weekendowe praktyki organizacji czasu wolnego rozkład średnich na skali 1-5 pkt. wg poziomu uczestnictwa w wydarzeniach ESK

Wreszcie ostatnim etapem tej części analiz jest spojrzenie na to, w jaki sposób z miejskiego systemu konsumpcji korzystają ci, którzy równocześnie różnili się sposobem wykorzystania oferty kulturalnej podczas roku kalendarzowego ESK (zob. Tabela 17).

Zgodnie z przypuszczeniem, jakie można wysunąć na podstawie wcześniej ujawnionych prawidłowości, najbardziej aktywną częścią publiczności ESK była zarazem ta, która najbardziej aktywnie i wszechstronnie korzysta z miejskiego systemu okazji w sferze organizacji czasu wolnego. **Przy czym aktywność przede wszystkim łączy się z wysoką aktywnością w roli audytorium ESK, to jest uczestnictwem w 8-11 rodzajach imprez z inwentarza wydarzeń ESK. Widać to wyraźnie, jeśli porównamy styl życia aktywnych i wszystkożerców w sposobie wykorzystania systemu konsumpcji – ci ostatni znacznie częściej praktykują chodzenie do teatru, do galerii, na festyny z dziećmi (a więc edukację kulturalną), aktywność ruchową. Mamy tu jeszcze jedno świadectwo oddziaływania efektu św. Mateusza.** Warto zauważyć zresztą, że wzrastający udział w liczbie wydarzeń w obiegu weekendowym nie daje tak dużych przeskoków w intensywności wykorzystania miejskiego systemu konsumpcji przez uczestników znacznej ilości wydarzeń, obserwowany przyrost jest bardziej stopniowy.

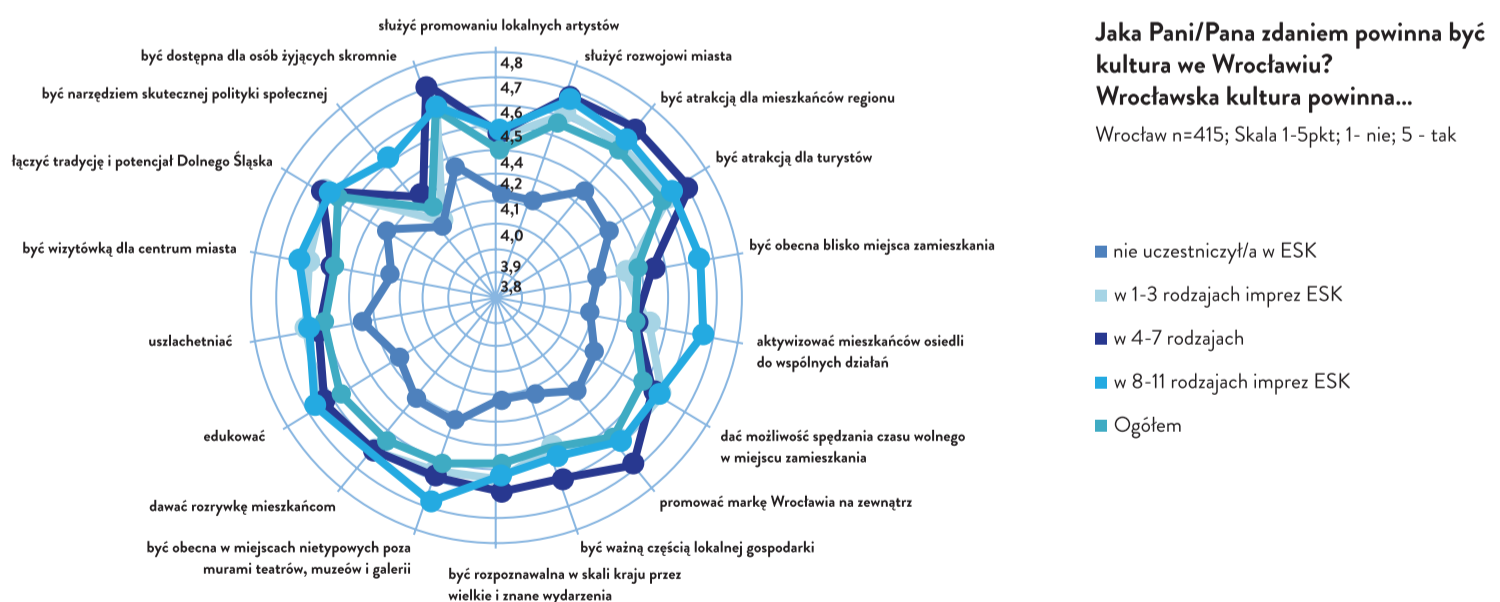
6. Kultura i oczekiwania wobec niej w kontekście wydarzeń ESK Wrocław 2016

W ramach prowadzonych badań nad społecznymi konsekwencjami uczestnictwa w wydarzeniach ESK Wrocław 2016 podjęta została kwestia społecznych oczekiwań wobec roli kultury. Pomiar został przeprowadzony poprzez inwentarz kilkunastu proponowanych respondentom ocen funkcji kultury, które oddają jej różne aspekty i które mogą być podstawą prowadzenia polityki miejskiej w sferze kultury. Innymi słowy nie chodziło o to, by oceniać, czym ta kultura powinna konkretnie być w sferze przenoszonych treści i wartości, tylko o to, jakie potrzeby indywidualne i społeczne winna zaspokajać.

Układ otrzymanych oczekiwań wyrażanych przez osoby nieuczestniczące w wydarzeniach ESK oraz uczestniczące w nich intensywnie przedstawia wykres 12.

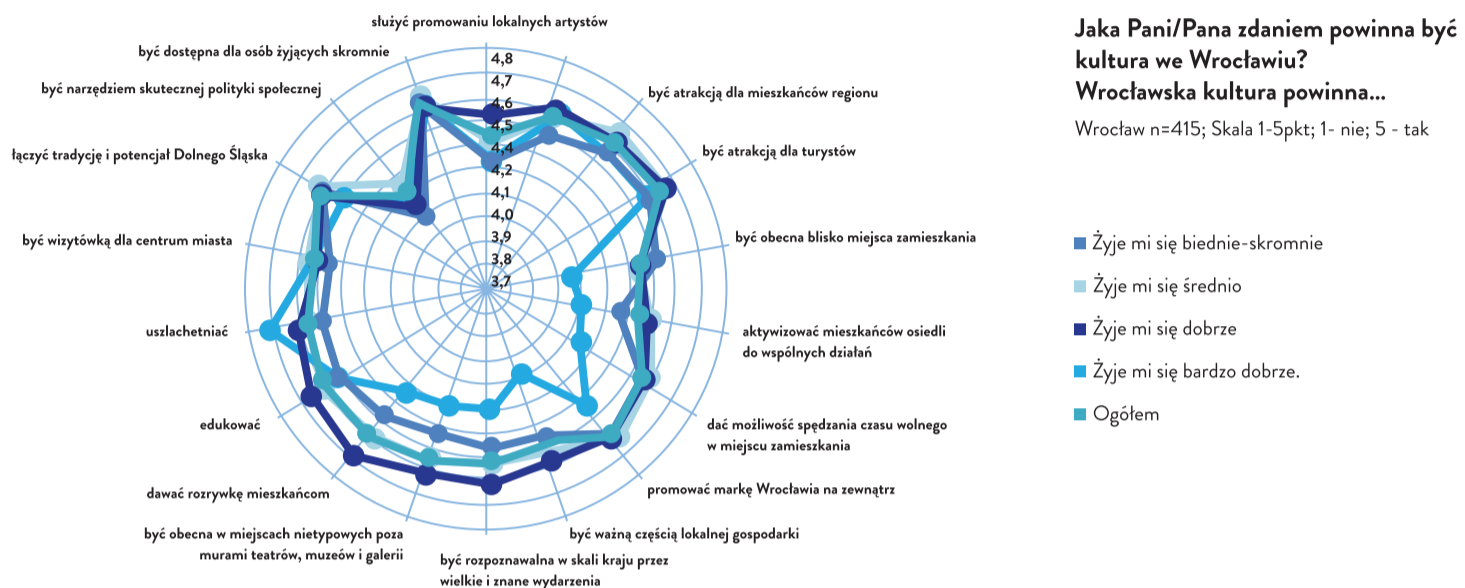
Pierwszą godną uwagi rzeczą jest względnie **obniżony, w stosunku do innych, poziom oczekiwań wobec społecznych atrybutów i funkcji kultury u osób, które nie były uczestnikami wydarzeń ESK**. Jeśli interpretujemy fakt uczestnictwa w ESK jako związany z uczestnictwem w kulturze, to otrzymane dane świadczą o tendencji do relatywnego samowykluczenia i to nie tylko z uczestnictwa w kulturze – a przypomnimy deklaracja nieuczestniczenia w ESK dotyczy 27% spośród ogółu ankietowanych²³ – ale i z oczekiwań wobec jej aktywnej funkcji. W przypadku tej kategorii osób najniższe oceny odnoszą się do kultury rozumianej jako płaszczyzna działań dla polityki społecznej lub kultury będącej elementem środowiska bliskiego zamieszkania.

Obserwowane obniżenie oczekiwań nie jest oczywiście duże w liczbach bezwzględnych – jest ono natomiast widoczne w relacji do ocen innych wyróżnionych tu kategorii mieszkańców. Wartości średnie oczekiwań osób nieuczestniczących bezpośrednio w ESK oscylują na poziomie 4,2 pkt. w 1-5-punktowej skali – a więc są w dalszym ciągu pozytywne. Jednakże znacząco odstają swoim poziomem od oczekiwań wyrażanych przez uczestników wydarzeń ESK.

Wykres 12. Różnicowanie ocen funkcji kultury w perspektywie miejskiej. Oceny mieszkańców wg intensywności uczestnictwa w wydarzeniach ESK (pytano mieszkańców Wrocławia)

Drugi wniosek, jaki wypływa z przedstawionych danych, to **skokowy wzrost oczekiwań wobec roli kultury, deklarowany przez kategorię najbardziej oddanej publiczności ESK – uczestników w 8-11 rodzajów imprez (wszystkożerców)**. Przyrost oczekiwań nie jest równomierny i dotyczy szczególnie sfery społecznych funkcji kultury jako narzędzia integracji społecznej, aktywizowania mieszkańców do wspólnych działań – czego niezbędnym warunkiem jest obecność oferty kulturalnej najbliższej miejsca zamieszkania. W przypadku ocen pozostałych funkcji oczekiwania wszystkich kategorii uczestników wydarzeń ESK lokują się na podobnym poziomie.

Wykres 13. Zróznicowanie ocen funkcji kultury w perspektywie miejskiej. Oceny mieszkańców wg samooceny sytuacji ekonomicznej mieszkańców Wrocławia.

Poglądy na rolę i funkcje kultury, ukazane przez pryzmat ocen mieszkańców różniących się pozycją materialną, ujawniają zasadniczą opozycję między podglądami ludzi zamożnych, na to czym powinna być kultura w swojej roli, a resztą. Do tej ostatniej grupy można zaliczyć ludzi zarówno bardzo biednych, jak i dobrze sytuowanych. Po drugiej stronie – jak wspomniano – lokują się ludzie zamożni. Tym, co zasadniczo różni wspomniane kategorie mieszkańców, jest w przypadku osób zamożnych wyraźnie ujawniona skłonność do podkreślania tradycyjnej statusowej funkcji kultury. Kultura w ich ocenie powinna być nastawiona na uszlachetnianie – to jest jej najważniejsza funkcja. Co więcej, nacisk na egalitarną, a poprzez to społeczną funkcję kultury, jest wśród osób bogatych traktowany dość marginalnie na tle waloryzacji przez nich funkcji statusowych oraz wizerunkowych w stosunku do miasta jako marki. Nie chodzi zatem o to, by to życie przebiegało blisko miejsca zamieszkania. Kultura w rozumieniu osób zamożnych jest w znaczącym stopniu rozumiana autonomicznie i zwalniana z konieczności przenikania do innych niż reprezentacyjne przestrzeni miasta.

7. Dostęp do kultury i uczestnictwo w kulturze – wnioski z badań

Przeprowadzenie serii badań wraz z omówieniem wyników staje się pretekstem do pewnej uogólnionej refleksji nad podjętymi wątkami problemowymi, związanymi z ewaluacją celów strategicznych ESK, jak również dotyczącymi w szerszym znaczeniu kwestii uczestnictwa w kulturze i pola kultury jako istotnego atrybutu miejskości. Formuła raportu nie pozwala na szczegółowe rozważenie sensu ujawnionych wyników, bowiem wymagałoby to równocześnie przeprowadzenia obszernej dyskusji literaturowej,

która z racji charakteru niniejszego opracowania wykraczałaby poza jego formułę. Tym niemniej przedstawiając w ogólnych zarysach proponowane wnioski i hipotezy z badań, pragniemy zwrócić uwagę Czytelnika, na fakt, że kwestie przemian życia kulturalnego związanego z obiegami kultury, społecznymi funkcjami kultury, rolami aktorów i organizatorów życia kulturalnego, jak też wreszcie zmianami w sposobie praktykowania i postrzegania uczestnictwa w kulturze, są przedmiotem debaty akademickiej w gronie ekspertów oraz twórców i organizatorów kultury. Czytelnik może poszerzyć swoją wiedzę o kontekst przedstawionych tu wniosków dzięki lekturze choćby wybranych pozycji tematycznych, jakie ukazały się w ostatnim czasie, by wymienić: „Praktyki kulturalne Polaków”. WN UMK Toruń 2014. Drozdowski R., et. al. „Kulturowa hierarchia. Nowe dystynkcje i powinności w kulturze a stratyfikacja społeczna”. IKM Gdańsk 2016. A. Bachórz et. al. Krajewski M., Schmidt F., „Animacja/Edukacja. Możliwości i ograniczenia edukacji i animacji kulturowej w Polsce”. Wydawnictwo MiK. „Punkty styczne: między kulturą a praktyką (nie) uczestnictwa”. IKM Gdańsk 2014. A. Bachórz et. al.

Przedstawiając na koniec wybrane wnioski, zastrzegamy sobie zarazem przywilej pełnego ich opracowania w planowanej publikacji książkowej, w której dyskusja problemowa, poprzez odniesienie się do innych badań i ustaleń, będzie istotną częścią.

7.1 SUKCES, SUKCES?!

Wyniki badań wskazują, że ESK w oczach respondentów było, mówiąc ogólnie, sukcesem. Gdyby posłużyć się tu pięciopunktową studencką skalą ocen, to zdaniem respondentów, miasto wywiązało się z roli organizatora ESK i otrzymało za to ocenę dobrą. Jest kilka empirycznych świadectw potwierdzających tę tezę. Obok korzyści indywidualnych uczestników (zob. Tabela 2) jednym z ważniejszych są deklarowane postawy potwierdzające na płaszczyźnie aksjonormatywnej uznanie i zaakceptowanie skonstruowanej idei ESK, przy równoczesnym odrzuceniu anty-idei ESK (zob. Tabele 6,7,8). Również ocena spodziewanych efektów pragmatycznych, związanych z wpływem ESK na potencjał rozwojowy miasta i jego aurę wizerunkową został w oczach respondentów potwierdzony (Tabela 11). Odnosiło się niekiedy wrażenie pewnego bezkrytycyzmu ocen – przesady respondentów w opiniach, jeśli zderzyć je z oglądem profesjonalnym artystów, organizatorów kultury, ujawnianym w innych wątkach badań, jak też ze znanymi wypowiedziami medialnymi, zwłaszcza tuż po rozpoczęciu ESK. Bez wątplenia wyniki badań CATI nie oddają pełnego spektrum ocen, pomijając istniejące napięcia i konflikty. Z drugiej jednak strony, oceniając ogół wyników, musimy stale pamiętać, że taki jest właśnie społeczny ogląd wydarzeń, że za ocenami i postawami tu prezentowanymi kryją się społeczne wyobrażenia funkcjonujące w pozaprofesjonalnym obiegu kultury.

Druga płaszczyzna ocen jest związana z oceną uczestnictwa, oraz szerzej pojętym sposobem doświadczania ESK. Respondenci (mieszkańcy Wrocławia i aglomeracji) w uśrednionych pomiarach mieli wysoką (sięgającą 90% deklaracji) wiedzę, że Wrocław jest ESK i że – mówiąc kolokwialnie – „coś tu się dzieje”. Jednakże sama rozpoznawalność nie pociągała w automatyczny sposób uczestnictwa. Zrealizowane w trzech seriach badania – poprzez pomiar na skali rodzajów uczestnictwa -- z jednej strony pokazały pozytywny wpływ ESK w postaci istotnego spadku liczby osób, które nie miały żadnego kontaktu z wydarzeniami ESK (spadek udziału nieobecnych w kulturze z 24,5% w I półroczu do 19,5% w pomiarze po ESK). Z drugiej strony, przyrost intensywności uczestnictwa był relatywnie niewielki i zanotowano go wyłącznie w kategoriach uczestników 1-3 wydarzeń ESK – po stronie biernych uczestników. Z kolei proporcje „aktywnych” i „wszystkożerców” praktycznie nie zmieniły się między I i III pomiarem. Wyniki te bardzo dobrze rymują się z wpływem ESK na ogólne praktyki konsumpcji czasu wolnego. Innymi słowy – patrząc z punktu widzenia organizatorów - wysokie subiektywne oceny ESK nie muszą mieć automatycznego pokrycia w spektakularnym przyroście praktyk uczestnictwa mierzonych ich różnorodnością czy intensywnością. Uświadommy sobie, że zmiana, o którą tu chodzi, jest szalenie trudna. Uśrednione udziały poszczególnych kategorii uczestników w wydarzeniach kulturalnych były więc ostatecznie takie, że **osób które nie uczestniczyły** w żadnym z rodzajów wydarzeń ESK w całej próbie w roku kalendarzowym ESK było 23,6%, **biernych uczestników** 25,5%, **aktywnych** 40,8%, a **wszystkożerców** 10%.

W tym miejscu dochodzimy do kwestii samego sposobu uczestnictwa – czy też jego faktury. Spoglądając zarówno na rodzaj wydarzeń oznaczanych przez respondentów na skali uczestnictwa, jak też na wskazywane konkretne wydarzenia, w których deklarowano uczestnictwo – widzimy popularność zwłaszcza tych, które uczestnictwu w kulturze – w jej bardzo miejskiej specyfice – nadają przede wszystkim ludyczny charakter (zob. Wykres 3). Imprezy masowe, plenerowe, kulinarne, które sprawiają

frajdę, ale równocześnie dają poczucie uczestnictwa w wydarzeniu niepowtarzalnym, jak choćby kwartet Flow, koncert Davida Gilmoura. Inne przez swoją specyficzną markę i sposób uczestnictwa²⁴, dają również możliwość społecznego potwierdzenia faktu uczestnictwa, a zarazem są świadectwem pewnej normy grupowej. To dlatego kolejnym ważnym wymiarem uczestnictwa był jego towarzyski kontekst. Jest to jedna z twarzy ESK, ta dobrze zakreślona, popularna. Tę inną tworzyli zarówno wszyscyżycy, jak i (w znacznej części ci sami) uczestnicy wydarzeń niszowych jak Noc Literatury, Olimpiada Teatralna²⁵, Festiwal Fotografii, kontenery kultury, prezentacje miast, etc. (zob. Wykres 11).

Trzeci wymiar ocen związany jest z czymś, co można nazwać trwałością efektu. Rzecz jasna trwałość musi być oceniana z uwagi na obrane kryterium. Tutaj, mając na myśli ESK, szybko jednak okaże się, że oceny trwałości rokują właśnie zależnie od przyjętych kryteriów, więc odpowiedzi są różne. Z pewnością najbardziej trwałe są efekty wizerunkowe. Na podstawie przeprowadzonych analiz można zaryzykować twierdzenie, że rok wydarzeń ESK jest kolejnym doświadczeniem, które buduje prestiż miasta, i z powodu, którego większość respondentów jest jego dumnymi mieszkańcami. Gdy bezpośrednio pytano wrocławian o takie elementy ocen strategicznych, jak rozwój miasta przez kulturę, ogólne poczucie dumy, to zdecydowana większość respondentów udzieliła ocen twierdzących (zob. Tabela 9). I nie chodzi tu o podanie licznych przykładów potwierdzających ten stan rzeczy – ważne jest to, że wyobrażenie natrafia, poprzez nowe doświadczenie ESK, na dobrze przygotowany grunt, wzmacniając stereotypowy wizerunek Wrocławia w oczach przyjezdnych i mieszkańców. Inne trwałe efekty, te związane z nawykami czy stylem życia, są znacznie trudniejsze do oszacowania. Jak dowiodły badania (zob. Tabele 14,15), zmiany deklarowanych praktyk organizacji czasu wolnego nie poddawały się jednoznacznym ustaleniom, stąd ocena trwałości ich efektów wydaje się szczególnie trudna.

7.2. OBIEGI KULTURY I ICH UCZESTNICZY

Jedno z doświadczeń ewaluacji ESK jest takie, że ogromna podaż wydarzeń kulturalnych uzmysłowiła wszystkim, którzy tego doświadczyli, że tego, co zwykle nazywamy kulturą, patrząc przez pryzmat oferty kulturalnej, nie sposób wrzucić do jednego worka. Nie ma zresztą takiej potrzeby. Różne rodzaje wydarzeń mogą w tak dużym mieście z pewnością współegzystować. Sposób ich konsumowania, jeśli by patrzeć przez pryzmat wzorów uczestnictwa, świadczy o tym, że mieliśmy do czynienia z dość wyraźnie wyłaniającymi się obiegami kultury²⁶. Jak pokazały badania, były one związane nie tylko z atrakcyjnością wydarzeń, ich formułą czy akcją marketingową, jaka im towarzyszyła, lecz znacznie bardziej konstytuowały się w związku szerszej pojętymi wzorami uczestnictwa w kulturze. Zidentyfikowaliśmy je w badaniu poprzez pogrupowanie respondentów na podstawie liczby rodzajów wydarzeń, w których w roku ESK mogli uczestniczyć. To uniwersalny podział, który sprawdził się doskonale w każdym z trzech pomiarów. W dalszej analizie tych zróżnicowanych pod względem zakresu konsumpcji wydarzeń kulturalnych uczestników ESK określiliśmy mianem **nieobecnych, biernych, aktywnych i wszystkichżyców**. W toku wszechstronnych analiz okazywało się, że wskazany tu podział generował zawsze silne zróżnicowania, po stronie profilu praktyk, ocen, motywacji uczestnictwa w ESK – silniejsze nawet niż te tradycyjnie związane ze zmiennymi społeczno-demograficznymi, a w szczególności z wykształceniem, sytuacją ekonomiczną czy wiekiem. Innymi słowy, o ile badania potwierdziły istnienie mechanizmów samowykluczenia z uczestnictwa w kulturze osób powyżej 55 roku życia, z wykształceniem zawodowym czy o słabej sytuacji ekonomicznej, o tyle pełna moc segmentacyjnych podziałów w postawach motywacyjnych ujawniła się przez sposób konsumpcji wydarzeń kulturalnych. Z drugiej strony, profile społeczno-demograficzne biernych, aktywnych, wszystkichżyców pokazują dyskryminacyjną moc takich cech położenia społecznego jak wiek, wykształcenie czy sytuacja ekonomiczna (zob. Tabela 1).

Uzyskane świadectwa empiryczne pozwalają zakomunikować, że nie ma jednej kultury, ale mimo to pozostaje faktem kultura osób samowykluczonych, kobiet, bogatych i wykształconych.

24 Mamy tu na myśli choćby bicie gitarowego rekordu Guinnessa na wrocławskim Rynku.

25 Jako ciekawostkę można podać fakt, że w wątku badań internetowych dotyczących weekendów specjalnych podczas Ceremonii Otwarcia – Przebudzenie wzięło udział w krótkim czasie ponad 2300 internautów stanowiących część publiczności Otwarcia, podczas gdy w cyklu Olimpiady Teatralnej znacznie mniej – bo nieco poniżej 100, z czego połowa z respondentów zadeklarowała profesjonalny związek z teatrem i kulturą.

26 W zrealizowanym cyklu badań jakościowych zjawisko to zostało w pełni zakreślone także w warstwie znaczeniowej – dla której ukuliśmy określenie „archipelagi kultury” zob. Błaszczak M., Banaszak E., Kajdanek K., Pluta J. *Archipelagi kultury. Europejska Stolica Kultury Wrocław 2016 w doświadczeniu społecznym. Raport z badań jakościowych*. Wrocław 2017. www.repozytorium.uni.wroc.pl

7.3. POSZERZANIE UCZESTNICTWA VS ZMIANA NAWKÓW

W gruncie rzeczy znaczenie czynników strukturalnych (wymiarów położenia społecznego), moderujących sposób uczestnictwa w kulturze, nie stanowi dla ekspertów zaskoczenia. Ważne jest jednak coś innego, co związane jest z efektem skali ESK (efektem ESK). Wnioski z tej części badań, które ukazują moc strukturalnych wymiarów położenia, reprodukujących społeczne wzorce uczestnictwa w kulturze, można zderzyć z założeniem, które legło u podstaw bodaj najważniejszego celu strategicznego ESK – o poszerzaniu dostępu do kultury. Ze zmasowaną podażą oferty kulturalnej wiązać się powinno kreowanie pozytywnych zmian w dostępie do kultury, zmiana nawyków, refleksja o samej kulturze. Nazwalismy ten mechanizm zmian impulsem podażowym (hipoteza szczegółowa) oraz dystrybucyjno-genetycznym oddziaływaniem otoczenia społecznego (hipoteza ogólna). Zarówno hipoteza szczegółowa, jak i ogólna, które za tym wszystkim stały, były konfrontacyjne względem mechanizmu reprodukcji uczestnictwa w kulturze oraz mechanizmów samowykluczenia. Chodzi bowiem o to, by zderzyć strukturalnie warunkowane nawyki do uczestnictwa, a zwłaszcza nieuczestnictwa w kulturze, z tym, co daje doświadczenie ESK poprzez zmasowaną podaż kultury w systemie konsumpcji miasta. Pamiętajmy, że nie jest to zwykła podaż, że mamy tu do czynienia z rodzajem interwencji społecznej. O jej skali ilościowej już wspomnieliśmy, warto jeszcze sobie uzmysłowić raz podkreślić fakt, że obecność kultury dosłownie w przestrzeniach miasta, a zwłaszcza jej długotrwała ekspozycja (wydarzenia firmowane logo ESK rozpoczęły się przecież już w 2015 roku), powoduje zanurzenie wszystkich, a przynajmniej znakomitej większości mieszkańców Wrocławia i aglomeracji, w kulturze, w otoczeniu przez kulturę naznaczonym. Co wyszło zatem z tej konfrontacji? Z pewnością, patrząc z perspektywy czasu trwania ESK, zmasowana oferta spowodowała przede wszystkim wspomniane wyżej wyłączenie części osób nieobecnych w kulturze, bardzo mało aktywnych, ku nieco żywшему uczestnictwu w kulturze (potwierdzenie hipotezy szczegółowej). Z drugiej jednak strony, w bardzo mierny sposób zmieniło to deklarowane nawyki w sposobie konsumpcji czasu wolnego (zob. Tabele 14,15), co nie stanowiło dostatecznego powodu pełnego uwiarygodnienia hipotezy ogólnej. Niemniej istnieją przesłanki, by sądzić, że poziom uczestnictwa w publicznych praktykach spędzania czasu wolnego jest wyższy niż ten obserwowany sprzed ESK (zob. Tabela 12). Przede wszystkim jednak, co sygnalizowaliśmy, sam impuls podażowy nie zmienia jakości w wymiarze obiegów kultury – a zwłaszcza tego zjawiska, które socjologom znane jest pod pojęciem efektu św. Mateusza. Innymi słowy, niezależnie od tego, co i w jaki sposób oferowano, każdy przede wszystkim miał tendencję do uczestnictwa w „wydarzeniu”, w ewencie. Po pierwsze dlatego, że ludyczna moc miejskiej kultury jest przeogromna, po drugie, każdy konsumował kulturę po swojemu – tak jak był/jest nauczony, po trzecie wreszcie, św. Mateuszowy mechanizm uczestnictwa powodował, że ci, którzy wcześniej konsumowali dużo różnorodnych wydarzeń kulturalnych, robili to w dalszym ciągu i „tym bardziej”, choć niekoniecznie było ich (bo mowa o wszystkożercach) wielu.

Wyniki świadczą o tym, że mimo iż zbudowała potężną pozytywną aurę oraz spotkała się z uznaniem i powszechną akceptacją, ESK z pewnością nie stała się wydarzeniem, które radykalnie odczarowało statusowe kryteria uczestnictwa. Choć ESK osiągnęła sukces frekwencyjny i wizerunkowy, to zarazem można powiedzieć, że spełnione zostały jej ważne, ale stosunkowo łatwiejsze cele. Czy można było wymagać czegoś innego od ESK? Otóż niekoniecznie, zwłaszcza jeśli spojrzymy na problem nieuczestnictwa w kulturze jako na szerszy problem społeczny, a te, co wiemy, zawsze wykazują się nadzwyczajną opornością na zmiany, jako że ich geneza jest złożona. Rzecz jasna pewnym truizmem jest takie stwierdzenie, ale doprawdy, dane empiryczne pokazujące zależność między wykształceniem, dochodem a nieuczestnictwem w kulturze, w roku ESK, mogą być frustrujące dla wysiłku organizatorów i twórców kultury. Prawdą jest zarówno to, jak i fakt, że nieuczestnictwo w kulturze ma swoje źródła w głęboko zsocjalizowanych nawykach. Bardzo symptomatyczne jest w tym względzie zwiększone uczestnictwo wszystkożerców w imprezach typu festyny i warsztaty dla dzieci (zob. Tabela 17) – jakby sami oni mówili o roli edukacyjnego wymiaru uczestnictwa w kulturze. Uczestnictwo w kulturze jest także samo w sobie mechanizmem „kulturowym”, jeśli chodzi o przenoszenie etosu uczestnictwa w perspektywie długiego trwania. Widać to zwłaszcza wówczas, gdy wybierzemy się z Wrocławia na wycieczkę do takich miast, jak Berlin, Praga, ale też do mniejszych sąsiedzkich miast, wszędzie tam łatwo zauważalnym elementem są nie tylko takie same ludyczne sposoby bytowania w kulturze, ale przede wszystkim to, że owo bytowanie uprawiają ludzie w tak różnym wieku.

Rozpatrywana jako pewna całość ESK nie tyle jest wydarzeniem budującym uczestnictwo w kulturze w taki sam łatwy sposób, ile bardziej pozwala kulturę konsumować i ją doświadczać. Nie znaczy to, że określone formy uczestnictwa nie zostały zapoznane i przepracowane, lecz tego rodzaju informacja wykraczała już zdecydowanie poza formułę tego badania. Niejednokrotnie

mieliśmy bardziej kontekstowe i wielowymiarowe wrażenie, które świadczyło bardziej o tym, że dane coś nam mówiły urywkami niż jednoznacznie pokazywały, że potrzeba tu subtelniejszych metod pomiaru, użycia mocniejszych technik badawczych, bo czy jest bezpośredni sposób na ilościowe zmierzenie mocy doświadczenia uczestnictwa w kulturze?

7.4. POLITYKA KULTURALNA I POTENCJALNE RYZYKA

Ustalenia empiryczne dowodzą, że deklarowany pozytywny odbiór ESK nie jest jeszcze wystarczającym powodem do ujawniania się „tak od razu”, w perspektywie krótkoterminowej, zmian w stylu życia otwartym na kulturę. Z tej perspektywy patrząc kreowanie uczestnictwa w kulturze to zdecydowanie „długi marsz” i należy mieć tego świadomość. Należy mieć także świadomość wyniesionej dzięki ESK nauki. Jest to pewien rodzaj doświadczenia, który, jak wspomniano, wymyka się zupełnie badaniom CATI, których cel był inny i nie związany ze szczególną kontrolą takich obiegów kultury, jak interwencje artystyczne czy mikrogranty, aktywizujące twórczy zapał mieszkańców do samoorganizowania sobie uczestnictwa w kulturze, czy wysiłek po stronie instytucji i organizatorów kultury. Zwracaliśmy na te rzeczy uwagę w innych wątkach ewaluacji²⁷. Pewne jest, że pozytywne doświadczenie instytucjonalne – ten wspomniany na początku rodzaj efektu ESK – jest zdecydowanie doświadczeniem Wrocławia i jest to bez wątpienia wymierna wartość, która zmienia sposób patrzenia na politykę kulturalną poprzez nowe obszary działań, instytucjonalną specjalizację i organizacyjną sprawność.

Doświadczenie ESK pokazało również kilka ryzyk. Pewną niedogodnością w ich opisywaniu, na podstawie wyłącznie badań ilościowych, jest, że to, co ujawniło się jako ryzyko w wątkach jakościowych badań, w innych realizowanych projektach badawczych, w badaniach ilościowych pobrzmiewało tylko pewnym echem, na które należy być wyczulonym. Z pewnością jedno z takich ryzyk stanowi kwestia umiejętnego zaprojektowania i prowadzenia komunikacji społecznej tak złożonego cyklu wydarzeń. ESK w kolejnych turach badań ilościowych spośród ocen ogólnych najniższą dostawało zawsze za „poczucie poinformowania” i było krytyczne zwłaszcza w początkowym okresie trwania ESK. Z kontekstów innych wątków badawczych wynikało, że często obiegi informacji pokrywały się z obiegami kultury, tworząc pewne hermetyczne kręgi, które nie widziały się nawzajem.

Innym ryzykiem jest spoglądanie na problem uczestnictwa w kulturze przez pryzmat frekwencji. Było to już sygnalizowane – ale należy stale pamiętać, że spora frekwencja w wydarzeniach eventowych jest przede wszystkim impulsem w konsumpcji kultury, nie jest zaś impulsem (motywacją) w zmianie stylu uczestnictwa w kulturze. Należy to zaakcentować, by uprzedzić zgryzoty związane z tym, że to przede wszystkim znane gwiazdy i wielkie wydarzenia były „końmi pociągowymi ESK”. Przy takim rozumieniu traci ważność cała sfera indywidualnych doświadczeń, niewidoczny jest wzrost kompetencji organizacyjnych po stronie organizatorów kultury. Tymczasem z tej organizacyjnej perspektywy patrząc, rok ESK spowodował, że wrocławski system konsumpcji czasu wolnego po ESK jest inny niż ten sprzed ESK.

Ryzykiem jest także sposób widzenia funkcji kultury (przy akceptacji jej artystycznej autonomii). Niebezpieczeństwo tkwi w samoograniczeniu oczekiwań wobec kultury w jej społecznych funkcjach, osób bardzo dobrze sytuowanych, co wydaje się zaskakującym przejawem ich konserwatyzmu w rozumieniu jej ról (zob. Wykres 13). Innym niebezpieczeństwem jest wszechstronne obniżenie oczekiwań nieuczestniczących w kulturze (zob. Wykres 12.). Tworzy się tu mechanizm negatywnej reprodukcji, w której nieuczestnictwo w kulturze jest związane z relatywnym obniżeniem oczekiwań wobec kultury. Jest to szczególnie uderzające w zderzeniu z oczekiwaniami wszystkichożerców, którzy jako jedyni (spośród kategorii respondentów) zaakcentowali wyraźniej jej rolę w polu polityk społecznych oraz w roli dla tworzenia jakości życia w bezpośrednim otoczeniu zamieszkiwania.

8. Aneksy

8.1. METODOLOGIA BADAŃ

Badania na temat uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych i dostępu do kultury, realizowane wśród mieszkańców Wrocławia oraz Dolnego Śląska, miały charakter ogólny i przekrojowy. Warunkiem wzięcia w nich udziału nie było uczestnictwo respondenta w jakimś konkretnym – jednym tylko wydarzeniu ESK, lecz wszystkim fakt zamieszkiwania w przestrzeni miasta i regionu, gdzie ESK się rozgrywało oraz wiek powyżej 15 lat. Kwestie uczestnictwa w wydarzeniach ESK potraktowano bardzo szeroko jako koincydencję czasu zdarzeń (rok kalendarzowy ESK) i miejsca wydarzeń (głównie Wrocław). Takie rozstrzygnięcie jest zasadne ze względu na podjęte cele badań, biorąc pod uwagę zarówno skalę i ilość wydarzeń oraz fakt, że w sensie dosłownym wypełniały one przestrzeń miasta.

Wyznaczony obszar badań obejmował zarówno Wrocław jak i aglomerację, a w ostatnim etapie badań również mieszkańców Dolnego Śląska. Dzięki temu kontrolowano perspektywę oddziaływania ESK w kontekście wspomnianych w książce programowej ESK (Przestrzenie dla piękna. Projektowane. Wersja 06.2015) scen: Wrocławia oraz Dolnego Śląska.

Drugi istotny wymiar badań miał charakter procesualny. Badania zrealizowano w serii trzech pomiarów (używamy tu także zamiennie określenia fale pomiaru) według jednolitego schematu badań. W czerwcu-lipcu, pod koniec trwania I półrocza ESK zrealizowano pierwszy pomiar (I falę), na przełomie października i listopada przeprowadzono drugi pomiar (II falę), a wreszcie w styczniu-lutym 2017 roku już po zakończeniu ESK przeprowadzono ostatni pomiar (III falę).

Gdy projektowaliśmy kolejne fale badań dla jednorodnej populacji i prób, chodziło nam, z jednej strony, o uchwycenie opinii mieszkańców o toczących się wydarzeniach, niejako na gorąco, wtedy właśnie, gdy były one dostępne. Z drugiej strony, podążanie za kalendarzem ESK pozwalało nie tylko uzupełniać obraz o nowe szczegóły, ale obserwować proces kreowania postaw wobec poszczególnych imprez oraz ESK jako pewnej złożonej całości powiązanej z miastem - miejscem zdarzeń. Podstawowa charakterystyka wszystkich pomiarów przedstawiona została w tabeli.

Realizacja badań opierała się na kilku założeniach:

- jednakowej definicji respondenta w każdej z fal badania (badania quasi-longitudalne),
- zakwalifikowania do udziału w badaniu wszystkich osób, niezależnie od ich czynnego uczestnictwa w konkretnych typach wydarzeń kulturalnych,
- lokalnej i regionalnej perspektywie badań domkniętych do miasta Wrocławia i gmin przyległych do miasta, tworzących aglomerację wrocławską. W ostatniej fali badania obszar terytorialny badania poszerzony został o mieszkańców całego województwa dolnośląskiego,
- przeprowadzenia pomiaru za pomocą wywiadu telefonicznego CATI.

Badania miały charakter quasi-longitudalny. Jakkolwiek w trzech kolejnych pomiarach pytano o to samo te same kategorie respondentów (mieszkańców Wrocławia i aglomeracji w wieku 16+), to nie byli to ci sami respondenci. Przeprowadzenie badań w pełni longitudinalnych, to znaczy w systemie pomiaru zależnego (każdorazowo w trzech falach pytamy tych samych respondentów a nie tą samą populację) byłoby bardzo kosztowne ze względu na konieczność posłużenia się techniką ankietarską (PAPI/CAPI), jak też trudne logistycznie i ryzykowne ze względu na konieczność przeprowadzenia pełnego cyklu badań w krótkich interwałach czasowych między pomiarami (3-4 miesiące).

Najistotniejszą kwestią z punktu widzenia metodologii badań było sięgnięcie po wywiad telefoniczny (CATI). Charakterystyka tej techniki badawczej wraz z opisem jej mocnych słabych stron jest szeroko opisana w literaturze i nie będziemy jej tu szczegółowo omawiać. Główny powód wyboru był związany z koniecznością przeprowadzenia trzech pomiarów ilościowych w ciągu 10 miesięcy. Przy takim założeniu badanie techniką CATI jest znacznie bardziej efektywne niż jakąkolwiek tradycyjną metodą.

Podstawowym ograniczeniem badań CATI jest sposób doboru respondentów, nie gwarantujący takiego stopnia kontroli próby jak przy wykorzystaniu tradycyjnych technik badawczych – z udziałem ankietera. Ryzyko tego rodzaju było w toku prowadzonych badań odpowiednio kontrolowane. W szczególności po przeprowadzeniu I pomiaru przeprowadzono szereg działań weryfikujących zarówno poziom kontroli próby, jak też weryfikujących efekt próby w samym pomiarze. Zwiększona kontrola reprezentatywności w II i III fali pomiaru dotyczyła kontroli odsetka osób z wykształceniem wyższym w próbie – zarówno wśród mieszkańców Wrocławia, jak i aglomeracji (a nie na poziomie całej próby) oraz kontroli aktywności zawodowej respondentów w celu zmniejszenia nadreprezentacji w próbie osób prowadzących samodzielną działalność gospodarczą – co było mankamentem zrealizowanej próby w I fali pomiaru.

Charakterystyka	I fala (pierwsze półrocze ESK)	II fala (drugie półrocze ESK)	III fala (po ESK)
termin pomiaru	od 20.06.2016, czas realizacji: 27 dni	od 24.10.2016, czas realizacji 31 dni	od 20.01.2017, czas realizacji 39 dni
respondent	Mieszkaniec Wrocławia, powiatu wrocławskiego i aglomeracji wrocławskiej w wieku 16 – 70 lat.	Mieszkaniec Wrocławia, powiatu wrocławskiego i aglomeracji wrocławskiej w wieku 16 – 70 lat.	Mieszkaniec Wrocławia, powiatu wrocławskiego i aglomeracji wrocławskiej oraz województwa dolnośląskiego w wieku 16 – 70 lat.
populacja	Wrocław Agglomeracja: gminy powiatu wrocławskiego, powiaty sąsiadujące z Wrocławiem i powiatem wrocławskim	Wrocław Agglomeracja: gminy powiatu wrocławskiego, powiaty sąsiadujące z Wrocławiem i powiatem wrocławskim	Wrocław Agglomeracja: gminy powiatu wrocławskiego, powiaty sąsiadujące z Wrocławiem i powiatem wrocławskim Dolny Śląsk: 5 subregionów
wielkość próby	n= 750. Udział mieszkańców Wrocławia w całej próbie 55,1%.	n= 750. Udział mieszkańców Wrocławia w całej próbie 55,3%.	n= 1000 Udział mieszkańców Wrocławia w całej próbie 55,1% na Dolnym Śląsku 25%
kontrola reprezentatywności	Próba kontrolowana ze względu na strukturę płci, wieku i miejsca zamieszkania. Udział mieszkańców z wykształceniem wyższym nie większy niż 40%.	Próba kontrolowana ze względu na strukturę płci, wieku i miejsca zamieszkania. Udział mieszkańców z wykształceniem wyższym nie większy niż 40% (osobno dla Wrocławia 40% i aglomeracji 40%). Dodatkowo założono maks. kwotę osób deklarujących prowadzenie własnej działalności gospodarczej lub firmy na poziomie 20%.	Próba kontrolowana ze względu na strukturę płci, wieku i miejsca zamieszkania. Udział mieszkańców z wykształceniem wyższym nie większy niż 40% (osobno dla Wrocławia 40% i aglomeracji 40%). Dodatkowo założono maks. kwotę osób deklarujących prowadzenie własnej działalności gospodarczej lub firmy na poziomie 20%.
wykorzystanie numerów	10970	12257	15107
rozłączył się	1231	1611	1113
odmowa	3191	4322	5971
przełożony	713	921	1121
poza próbą	940	1258	2540
zrealizowane	750	750	1000

Tabela 18. Charakterystyka pomiarów CATI

8.2. PROFIL SPOŁECZNY UCZESTNIKÓW BADAŃ W TRZECH FALACH POMIARU

Zgodnie z koncepcją badań zrealizowano kolejno trzy fale pomiaru, które przypadły na I półrocze ESK, II półrocze ESK oraz okres bezpośrednio po zakończeniu ESK.

W kolejnych pomiarach utrzymywano liczebności mieszkańców Wrocławia i aglomeracji na bardzo zbliżonych poziomach, mimo zmienionych proporcji próby w ostatniej fali pomiaru, a to dzięki zwiększeniu próby z 750 do 1000 obserwacji. Dzięki temu liczebności prób dla Wrocławia i aglomeracji we wszystkich falach są praktycznie takie same, a dodatkowo w ostatnim pomiarze zrealizowano próbę dla pozostałych mieszkańców Dolnego Śląska (poza Wrocławiem i aglomeracją). W każdym z trzech pomiarów kontrolowano rozkłady wybranych parametrów próby. Dotyczyło to płci i wieku respondenta, jego miejsca zamieszkania – w tym proporcji między mieszkańcami Wrocławia i mieszkańcami aglomeracji wrocławskiej oraz Dolnego Śląska.

Miejsce zamieszkania	pierwsze półrocze ESK (I pomiar)	drugie półrocze ESK (II pomiar)	po ESK (III pomiar)
Wrocław	55,1% (413)	55,3% (415)	40,1% (401)
gmina sąsiadująca z Wrocławiem [aglomeracja]	44,9% (337)	44,7% (335)	34,9% (349)
Inna Miejscowość Na Dolnym Śląsku	0%	0%	25% (250)
w tym			
r. Jeleniogórski			8,4%
r. Legnicko-Głogowski			6,7%
r. Wałbrzyski			9,9%
ogółem	n=750=100%	n=750=100%	n=1000=100%

Tabela 19. Udział rejonów badań w poszczególnych pomiarach CATI (w nawiasie podano liczebności)

W tabeli poniżej przedstawiono rozkład cech społeczno-demograficznych respondentów, które dają odpowiedź na pytanie, kto był uczestnikiem badań, jak też pozwalają Czytelnikowi na zorientowanie się we wzajemnych proporcjach liczebności wyróżnionych kategorii respondentów w próbie, z których utworzono grupy porównawcze dla potrzeb analizy danych.

	pierwsze półrocze ESK			drugie półrocze ESK			po ESK [III pomiar]				Ogółem
	[I pomiar]			[II pomiar]							
	Wrocław	aglomeracja	Ogółem	Wrocław	aglomeracja	Ogółem	Wrocław	aglomeracja	Dolny Śląsk	Ogółem	
pleć											
kobieta	52,3%	49,9%	51,2%	52,3%	50,1%	51,3%	52,4%	50,1%	50,4%	51,1%	51,2%
mężczyzna	47,7%	50,1%	48,8%	47,7%	49,9%	48,7%	47,6%	49,9%	49,6%	48,9%	48,8%
wiek											
16 - 24 lata	12,6%	15,1%	13,7%	12,8%	14,9%	13,7%	12,7%	15,5%	14,4%	14,1%	13,9%
25 - 34 lata	24,9%	21,4%	23,3%	24,8%	21,5%	23,3%	24,7%	21,2%	20,4%	22,4%	23,0%
35 - 44 lata	20,1%	20,5%	20,3%	20,7%	20,3%	20,5%	20,2%	20,3%	19,6%	20,1%	20,3%
45 - 54 lata	14,5%	16,3%	15,3%	14,2%	16,4%	15,2%	14,5%	16,3%	16,0%	15,5%	15,4%
55 - 70 lat	27,8%	26,7%	27,3%	27,5%	26,9%	27,2%	27,9%	26,6%	29,6%	27,9%	27,5%
wykształcenie											
podstawowe	2,9%	4,2%	3,5%	5,8%	6,9%	6,3%	3,5%	10,3%	19,6%	9,9%	6,9%
zasadnicze zawodowe	4,1%	16,0%	9,5%	21,2%	24,5%	22,7%	13,0%	14,3%	34,0%	18,7%	17,1%
średnie	35,1%	61,7%	47,1%	33,5%	35,8%	34,5%	46,4%	42,4%	29,2%	40,7%	40,8%
wyższe	57,9%	18,1%	40,0%	39,5%	32,8%	36,5%	37,2%	33,0%	17,2%	30,7%	35,2%
sytuacja rodzinna											
na utrzymaniu rodziców	7,5%	6,2%	6,9%	9,9%	11,6%	10,7%	10,2%	12,9%	12,4%	11,7%	10,0%
sam/a na własnym utrzymaniu	21,8%	18,1%	20,1%	26,5%	14,3%	21,1%	22,9%	21,8%	19,6%	21,7%	21,0%
sam/a i mam dziecko / dzieci na utrzymaniu	5,6%	3,6%	4,7%	3,6%	3,0%	3,3%	3,5%	2,6%	2,0%	2,8%	33,5%
w związku bez dzieci	15,0%	9,8%	12,7%	15,4%	14,9%	15,2%	13,5%	12,0%	9,2%	11,9%	13,1%
w związku z dziećmi na utrzymaniu	33,7%	34,1%	33,9%	26,3%	31,9%	28,8%	28,4%	28,9%	26,0%	28,0%	22,4%
w związku już bez dzieci na utrzymaniu	13,1%	22,0%	17,1%	11,3%	16,1%	13,5%	13,5%	18,1%	21,6%	17,1%	10,0%
sam/a już bez dzieci na utrzymaniu	3,4%	6,2%	4,7%	7,0%	8,1%	7,5%	8,0%	3,7%	9,2%	6,8%	21,0%
sytuacja społeczno-zawodowa											
uczę się/studiuje	7,5%	5,6%	6,7%	9,9%	12,5%	11,1%	11,0%	10,6%	12,8%	11,3%	9,8%
zajmuję się domem	2,2%	4,2%	3,1%	3,4%	5,1%	4,1%	3,7%	6,3%	7,6%	5,6%	4,4%
jestem emerytem-rencistą	13,8%	20,5%	16,8%	19,3%	24,8%	21,7%	23,7%	21,2%	26,8%	23,6%	21,0%
jestem bezrobotna/y	1,0%	2,7%	1,7%	3,6%	1,2%	2,5%	2,7%	4,3%	5,2%	3,9%	2,8%
pracujący etatowo	27,6%	22,3%	25,2%	34,9%	27,8%	31,7%	38,9%	37,5%	37,2%	38,0%	32,3%
pracuję dorywczo, na umowę cywilno-prawną	5,8%	6,5%	6,1%	8,4%	7,2%	7,9%	6,0%	5,7%	4,4%	5,5%	6,4%

	pierwsze półrocze ESK			drugie półrocze ESK			po ESK [III pomiar]				Ogółem
	[I pomiar]			[II pomiar]			Wrocław	aglomeracja	Dolny Śląsk	Ogółem	
	Wrocław	aglomeracja	Ogółem	Wrocław	aglomeracja	Ogółem					
prowadzę działalność gospodarczą-firmę	39,7%	35,6%	37,9%	17,8%	19,7%	18,7%	10,2%	11,5%	4,8%	9,3%	20,7%
inna sytuacja	2,4%	2,7%	2,5%	2,7%	1,8%	2,3%	3,7%	2,9%	1,2%	2,8%	2,6%
sytuacja ekonomiczna											
żyje mi się bardzo biednie	2,4%	2,7%	2,5%	2,7%	0,6%	1,7%	2,8%	2,3%	0,4%	2,0%	2,1%
żyje mi się skromnie	5,8%	9,5%	7,5%	13,5%	10,7%	12,3%	13,5%	10,0%	11,2%	11,7%	10,6%
żyje mi się średnio	40,0%	39,8%	39,9%	49,2%	48,7%	48,9%	43,8%	42,1%	49,2%	44,5%	44,5%
żyje mi się dobrze	36,6%	37,4%	36,9%	27,7%	37,3%	32,0%	33,0%	39,5%	34,8%	35,7%	35,0%
żyje mi się bardzo dobrze	15,3%	10,7%	13,2%	7,0%	2,7%	5,1%	7,0%	6,0%	4,4%	6,0%	7,9%
ogółem n=100%	413	337	750	415	335	750	401	349	250	1000	2500

Tabela 20. Rozkład cech społeczno-demograficznych respondentów wg układu grup porównawczych dane dla trzech fal pomiarów i próby ogółem

Charakterystyka społeczno-demograficzna respondentów jest odzwierciedleniem przyjętej techniki pomiaru (CATI), właściwości operatu, a w mniejszym stopniu wielkości próby. Należy podkreślić, że próby we wszystkich III pomiarach zachowują adekwatną strukturę w odniesieniu do płci, wieku, miejsca zamieszkania, które to cechy były w pełni kontrolowane. W odniesieniu do pozostałych zmiennych nie kontrolowano reprezentatywności lub kontrolowano ją w ograniczony sposób (wykształcenie, aktywność zawodowa).

W stosunku do przyjętej metody pomiaru najbardziej krytyczna okazała się kwestia wykształcenia, profilu aktywności zawodowej respondentów, samooceny sytuacji materialnej. Pod tym względem I pomiar różni się na tle pozostałych i wskazuje na tzw. efekt próby.

Ogólnie rzecz biorąc zrealizowana w I fali pomiaru próba wykazywała nadreprezentację osób z wyższym wykształceniem we Wrocławiu (57,9%) zwłaszcza na tle mieszkańców aglomeracji (18,1%). Tymczasem szacowany na podstawie danych zastanych odsetek osób z wykształceniem wyższym we Wrocławiu wynosi ok. 30%. Podobnie rzecz miała się z odsetkiem osób prowadzących samodzielną działalność gospodarczą: w I pomiarze był on kilkukrotnie zawyżony w stosunku do tego, co wiemy na podstawie badań aktywności ekonomicznej Polaków prowadzonych przez GUS (BAEL). Jakkolwiek kontrola próby poprzez jej ważenie w I pomiarze ze względu na aktywność zawodową i wykształcenie nie wykazała istotnych zmian w charakterystyce postaw związanych z tematyką badania, to w kolejnych pomiarach zmieniono zarówno zasady doboru operatu próby (bazy telefonicznej), jak i wprowadzono dodatkowe obostrzenia dotyczące udziału osób z wykształceniem wyższym i prowadzących działalność gospodarczą – odnosząc je do znanych statystyk na temat badanej populacji.

Dzięki przeprowadzonym zmianom w II i III fali pomiaru udało się uzyskać znacznie lepsze parametry zrealizowanej próby, która charakteryzuje się obniżonym, a przede wszystkim wyrównanym udziałem wykształcenia wyższego wśród mieszkańców Wrocławia i aglomeracji wrocławskiej oraz zwiększonym udziałem osób z wykształceniem zawodowym, a co więcej, statystyki te w obydwu pomiarach są stabilne, co świadczy o spójności prób i wiarygodności danych.

W największym stopniu zmiany dały w efekcie zmniejszenie udziału osób samozatrudnionych (37,9% w I pomiarze, 18,7% w II pomiarze i 9,3% w III pomiarze) na rzecz zwiększenia udziału w próbie osób pracujących etatowo (z 25,2%, 31,7% do 38%), emerytów i rencistów (z 16,8% do 21,7%, 23,6%) oraz osób uczących się/studiujących (6,7%, 11% do 11,3%). W stosunku do I pomiaru w kolejnych dwóch odnotowano także spadek osób deklarujących bardzo dobrą sytuację materialną (13,2%, 5,1% do 6%).

Uzyskane parametry prób nie tylko dają swobodę w analizie materiału empirycznego, dzięki możliwości wyodrębniania grup porównawczych, ale także w II i III pomiarze znacznie zbliżają się do parametrów próby osiągniętych przez badania realizowane tradycyjną techniką kwestionariuszową.

Wszystkie zabiegi związane z modyfikacją operatu próby i kontrolą rozkładu zmiennych wpłynęły na istotne polepszenie

uzyskanych charakterystyk społeczno-zawodowych, które lepiej przystają do znanych charakterystyk populacji. **Interpretacja postaw wobec ESK oraz ocena uczestnictwa w kulturze na podstawie wszystkich trzech prób jest trafna i nie rodzi istotnych artefaktów badawczych z uwagi na problematykę badań. Natomiast odnosząc dane do cech społeczno-demograficznych respondentów w I pomiarze należy pamiętać, że są to w relatywnie większym stopniu osoby lepiej wykształcone oraz mogące pochwalić się lepszą sytuacją ekonomiczną o odmiennej pozycji na rynku pracy.**

8.3. WZÓR PYTAŃ W BADANIACH CATI I-III POMIAR

UCZESTNICTWO W KULTURZE W ROKU KALENDARZOWYM EUROPEJSKIEJ STOLICY KULTURY WROCŁAW 2016 Kwestionariusz wywiadu CATI DLA MIESZKAŃCÓW WROCŁAWIA I REGIONU

Dzień dobry, nazywam się [imię i nazwisko] w chwili obecnej przeprowadzamy na zlecenie Uniwersytetu Wrocławskiego cykl badań z udziałem mieszkańców Wrocławia i regionu wrocławskiego, których tematyka dotyczy sposobu spędzania czasu wolnego, uczestnictwa w kulturze oraz doświadczeń związanych z wydarzeniami ESK Wrocław 2016.

Ponieważ zależy nam na Pana/i opinii w tych sprawach, zapraszamy do wzięcia udziału w krótkim anonimowym badaniu.

[skrypt dla ankietera]

K1. Czy jest Pan/Pani mieszkańcem:

1. Wrocławia
2. Gminy sąsiadującej z Wrocławiem: powiatu wrocławskiego, dzierzoniowskiego, świdnickiego, średzkiego, trzebnickiego, oleśnickiego, oławskiego, strzelińskiego [aglomeracja]
3. Innej miejscowości na Dolnym Śląsku w rejonie
 - 3.1. jeleniogórskim,
 - 3.2. legnicko głogowskim,
 - 3.3. wałbrzyskim.

K2. Czy w 2016 roku odwiedził/a Pan/Pani Wrocław

[Pytanie dla mieszkańców spoza Wrocławia (odp K1=2 lub 3)]

1. W celach zawodowych
2. W celach osobistych i rodzinnych
3. W celach rekreacyjnych – w związku ze spędzaniem czasu wolnego
4. W związku z uczestnictwem w wydarzeniach ESK Wrocław 2016
5. Nie odwiedziłem/am wcale Wrocławia w 2016 roku [odpowiedź wyłącza p7, p8]

		nigdy	rzadko	od czasu do czasu	często	bardzo często
A	odwiedzam puby, restauracje, kawiarnie	1	2	3	4	5
B	chodzę do kina	1	2	3	4	5
C	chodzę z dziećmi na imprezy, warsztaty, festyny	1	2	3	4	5
D	uczestniczę w koncertach muzyki poważnej	1	2	3	4	5
E	chodzę do teatru, do galerii	1	2	3	4	5
F	uprawiam ogródek, działkę	1	2	3	4	5
G	odwiedzam miejsca rekreacji i atrakcji turystycznych Wrocławia (ZOO, parki, Panorama Racławicka, Ostrów Tumski itp.)	1	2	3	4	5
H	uprawiam sport, aktywność ruchową	1	2	3	4	5
I	odpoczywam w domu, oglądam TV	1	2	3	4	5
J	spotykam się towarzysko ze znajomymi lub rodziną	1	2	3	4	5
K	oglądam zawody sportowe na żywo	1	2	3	4	5

P2. Czy kiedykolwiek słyszał/a Pan/Pani o tym, że Wrocław pełni rolę Europejskiej Stolicy Kultury (ESK Wrocław 2016)?

[Uwaga do ankietera: w pytaniu chodzi o samo słyszenie o ESK niezależnie od zainteresowania i wiedzy]

1. Tak
2. Nie → wybrana odpowiedź wyłącza P3, P4, P5, P5A, P9, P10, P11.

Natomiast: P6 – zmiana treści zapytania w wariantach dla niesłyszących o ESK]

P3. Jak określił/aby Pan/Pani swoje zainteresowanie wydarzeniami Europejskiej Stolicy Kultury we Wrocławiu?

Odpowiadając proszę posłużyć się skalą od 1 do 7, na której „1” oznacza „w ogóle mnie to nie interesuje” a „7” - „jestem bardzo zainteresowana/y”.

Żadne	1	2	3	4	5	6	7	Bardzo duże
-------	---	---	---	---	---	---	---	-------------

P4. W jakim stopniu czuł się Pan/Pani poinformowany/a o wydarzeniach Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016?

Odpowiadając proszę użyć skali od 1 do 7, gdzie 1 oznacza „w ogóle nie jestem poinformowana/y” a 7 – „jestem świetnie poinformowana/y”.

Czuję się zupełnie nie poinformowana/y	1	2	3	4	5	6	7	Czuję się w pełni poinformowana/y
--	---	---	---	---	---	---	---	-----------------------------------

P5. Jak Pana/Pani zdaniem Wrocław sprawdził się w roli Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku?

1. Bardzo źle
2. Źle
3. Częściowo źle, a częściowo dobrze
4. Dobrze

5. Bardzo dobrze

[W przypadku braku odpowiedzi i odpowiedzi Trudno powiedzieć – zostaw puste pole]

P5a. Czy W ciągu 2016 roku brał/a Pan/Pani udział w jakichkolwiek wydarzeniach organizowanych w ramach ESK Wrocław 2016?

[Ankieter można zaznaczyć odp. 1 i 2 równocześnie, odp. nie i nie wiem wyłącza pozostałe]

1. Tak, we Wrocławiu
2. Tak, poza Wrocławiem
3. Nie
4. Nie wiem/Trudno powiedzieć

P6. Proszę powiedzieć, w jakiego rodzaju wydarzeniach, organizowanych w ramach ESK Wrocław 2016, we Wrocławiu lub poza Wrocławiem, brał(a) Pan/Pani udział w 2016 roku:

[Uwaga: Mamy na myśli wydarzenia ESK odbywające się nie tylko we Wrocławiu, ale również w Regionie].

Pytamy wszystkich. NAJPIERW WG TREŚCI POWYŻEJ. JEŚLI respondent nie słyszał o ESK i zadeklarował w P5a, że na pewno nie był lub odp. TP) wówczas CZYTAMY PYTANIE w następującej WERSJI:

Proszę powiedzieć, w jakiego rodzaju imprezach lub wydarzeniach brała P. udział w 2016 roku spędzając swój czas wolny:

		NIE	TAK
A	imprezy otwarte, bezpłatne, na które był wolny wstęp	0	1
B	imprezy płatne, na które trzeba było kupić bilet/zapłacić za wstęp	0	1
C	wydarzenia masowe, gromadzące dużą publiczność	0	1
D	imprezy kameralne, gromadzące najwyżej kilkadziesiąt osób	0	1
F	festyny, zabawy, pikniki, kiermasze, imprezy kulinarne itp.	0	1
G	imprezy odbywające się w instytucjach kulturalnych (w teatrach, muzeach, galeriach, kinach, salach koncertowych itp.)	0	1
H	imprezy odbywające się w plenerze, na powietrzu (w parkach, na ulicach, w podwórkach kamienic)	0	1
I	imprezy odbywające się w klubach, kawiarniach itp. miejscach	0	1
K	imprezy, w których brał(a) P. aktywny (czynny) udział, jak warsztaty i działania twórcze	0	1
L	imprezy dla dzieci i rodzin	0	1
M	imprezy sportowe	0	1

P7. A czy uczestniczył/a Pan/Pani osobiście w takich konkretnych wydarzeniach we Wrocławiu jak:

[Pytanie tylko dla mieszkańców Wrocławia i mieszkańców odwiedzających Wrocław K2 był we Wrocławiu]

		NIE	TAK
A	Przebudzenie i Ceremonia Otwarcia ESK (17.01.2016)	0	1
B	Koncert Ennio Morricone (23.02.2016)	0	1
C	Europejska Noc Literatury (23.04.2016)	0	1
D	Dogrywka Europejskiej Nocy Literatury na Wielkiej Wyspie (19.06.2016)	0	1
E	Thanks Jimi Festival – Bicie Gitarowego Rekordu Guinnessa na Rynku (26.04.2016)	0	1
F	Koncert Big Bandów Na Pergoli (30.04.2016)	0	1
G	Tegoroczny Festiwal Jazz nad Odrą	0	1
H	Wieczne przedstawienie Flow (11.06.2016)	0	1
I	Hiszpańska noc z Carmen – Zarzuela Show na Stadionie Miejskim (18.06.2016)	0	1
J	PKO Nocny Wrocław Półmaraton (18.06.2016)	0	1
K	Koncert Davida Gilmoura (25.06.2016)	0	1
L	Międzynarodowy Festiwal Filmowy Nowe Horyzonty (21-31.07.2016)	0	1
M	Trochę Inny Festiwal Fotografii TIFF Festival „Rivers and Road” (2-4.09.2016)	0	1
N	Singing Europe – koncert chórów (Stadion Wrocław, NFM, kościół M. Magdaleny 23.07-6.08.2016)	0	1
O	Międzynarodowa Olimpiada Teatralna – spektakle, wydarzenia (14.10.-11.11.2016)	0	1
P	Niebo – ceremonia zamknięcia ESK (15-17.12.2016)	0	1
R	Silent Disco w Hali Stulecia (17.12.2016)	0	1
S	Sylwester na wrocławskim Rynku (31.12.2016)	0	1

P8. Czy w ciągu tego roku zdarzyło się Panu/Pani również we Wrocławiu:

[Pytanie tylko dla mieszkańców Wrocławia i regionu oraz mieszkańców odwiedzających Wrocław K2 był we Wrocławiu]

		NIE	TAK
A	Zobaczyć prezentację kulturalną Lublina na ul. Szajnochy we Wrocławiu (25-29.05.16)	0	1
B	Zobaczyć prezentację kulturalną Łodzi (14-17.07.16) w Browarze Mieszczańskim, na ul. Hubskiej	0	1
C	Zobaczyć prezentację kulturalną Szczecina w kontenerze na Wzgórzu Polskim (17-19.06.16)	0	1

D	Zobaczyć prezentację kulturalną Poznania (1-3.07.16)	0	1
E	Zobaczyć prezentację kulturalną Gdańska (30.07.-5.08.16) w kamienicy przy Rynku 25	0	1
F	Zobaczyć prezentację kulturalną Katowic (15-21.08) w kamienicy przy Rynku 25 i Arsenale	0	1
G	Spotkać w kwietniu w tramwaju/autobusie wrocławskiego MPK osobę przebraną na żółto, pożyczającą pasażerom książki	0	1
H	Zobaczyć we Wrocławiu lub w okolicy poezję i literaturę w nietypowym miejscu: na samochodzie, na opakowaniu produktu, na wydruku bankomatu?	0	1
I	Zobaczyć instalacje kulturalne w POP UP Pavillon na pl. Nowy Targ we Wrocławiu	0	1
J	Odwiedzić kontenery kultury – artystyczne pawilony w parkach Wrocławia	0	1
K	Zobaczyć instalacje lub akcje artystyczne w podwórkach wrocławskich osiedli, bramach kamienic	0	1

P9. Proszę powiedzieć czy – generalnie rzecz biorąc – udział w wydarzeniach i imprezach kulturalnych ESK Wrocław 2016 (we Wrocławiu lub regionie) dla Pana/Pani:

[Prosimy mieszać losowo kafeterię pytania. Pytanie dla deklarujących udział w ESK P5a=1,2]

		Bardzo często	Często	Czasami	Sporadycznie	Nigdy
A	był okazją do spotkania ze znajomymi, przyjaciółmi, rodziną	5	4	3	2	1
B	dostarczył wzruszeń, wzbudził pozytywne emocje	5	4	3	2	1
C	dał możliwość poznania/przeżycia czegoś nowego lub unikalnego	5	4	3	2	1
D	pobudził do refleksji, przemyśleń, skłonił do samodzielnych interpretacji	5	4	3	2	1
E	pozwoił ciekawie spędzić czas	5	4	3	2	1
F	stał się tematem rozmów ze znajomymi, kolegami lub koleżankami	5	4	3	2	1
G	sprawił że poczuł/a się P. lepszy/a, szlachetniejszy/a	5	4	3	2	1
H	dał okazję do dobrej zabawy	5	4	3	2	1
I	poszerzył wiedzę na jakiś temat	5	4	3	2	1
I	przyniósł uczucie zawodu i rozczarowania	5	4	3	2	1
J	był przeżyciem zwykłym i znanym	5	4	3	2	1

P10. Ludzie w różny sposób mówią o tym, co to jest ESK we Wrocławiu i jak ją oceniać. Przeczytam teraz Panu/Pani kilka z takich określeń. Proszę powiedzieć, na ile trafnie – Pana/Pani zdaniem - opisują one ESK Wrocław 2016?

[Prosimy mieszać losowo kafeterię pytania]

		zdecydowanie NIE zgadzam się	raczej NIE zgadzam się	częściowo zgadzam się, częściowo nie	raczej zgadzam się	zdecydowanie zgadzam się	Nie wiem, trudno powiedzieć
A	Propaganda władzy	1	2	3	4	5	9
B	Impreza tylko dla wybranych	1	2	3	4	5	9
C	Czas doświadczania kultury i spotkania z pięknem	1	2	3	4	5	9
D	Wolność przeżywania sztuki dla wszystkich	1	2	3	4	5	9
E	Impreza dla bogatych	1	2	3	4	5	9

F	Trwałe przemiany życia kulturalnego w mieście	1	2	3	4	5	9
G	Animowanie kultury	1	2	3	4	5	9
H	Niepotrzebne wydatki	1	2	3	4	5	9
I	Całoroczne święto Polski i Europy we Wrocławiu	1	2	3	4	5	9
J	Rozmowa o naszej tożsamości	1	2	3	4	5	9
K	Odzyskiwanie przyjaznej przestrzeni miejskiej, przestrzeni dla piękna	1	2	3	4	5	9
L	Wydarzenie dolnośląskie	1	2	3	4	5	9
M	Wolność tworzenia sztuki przez wszystkich	1	2	3	4	5	9
N	Całoroczne święto Wrocławia w Polsce i w Europie	1	2	3	4	5	9
O	Impuls do rozwoju kulturalnego i edukacji do kultury	1	2	3	4	5	9
P	Impreza wyłącznie dla mieszkańców Wrocławia	1	2	3	4	5	9

P11. W jakim stopniu zgadza się Pan/Pani z tym, że ESK Wrocław 2016:

[Prosimy mieszać losowo kafeterię pytania]

Dla mieszkańców spoza Wrocławia i aglomeracji odczytujemy określenie „regionu” zamiast „Wrocławia” „wrocławian”]

		zdecydowanie nie zgadzam się	raczej nie zgadzam się	częściowo zgadzam się, częściowo nie	raczej zgadzam się	zdecydowanie zgadzam się
A	Było znane w Polsce	1	2	3	4	5
B	Było znane na Dolnym Śląsku	1	2	3	4	5
C	Dobrze promowało Wrocław w Europie	1	2	3	4	5
D	Upowszechniło kulturę wśród mieszkańców Wrocławia/regionu	1	2	3	4	5
E	Przyczynia się do rozwoju życia kulturalnego we Wrocławiu/regionie	1	2	3	4	5

F	Pozwala wrocławianom czuć się dumnym ze swojego miasta	1	2	3	4	5
G	Pozwala wrocławianom/mieszkańcom regionu ciekawie spędzić czas wolny	1	2	3	4	5
H	Było atrakcją, przyciągnęła turystów	1	2	3	4	5
I	Była jednym z czynników rozwoju gospodarczego Wrocławia/regionu	1	2	3	4	5
K	Jest wydarzeniem, w którym powinien uczestniczyć każdy wrocławianin/mieszkaniec regionu	1	2	3	4	5

P12. Czy według Pana/Pani do kultury można zaliczyć

[Tylko w II pomiarze]

[Prosimy mieszać losowo kafeterię pytania]

		Nie	Raczej nie	Czasami tak, czasami nie	Raczej tak	Tak
A	Patriotyzm	1	2	3	4	5
B	Gotowanie	1	2	3	4	5
C	Uprawianie ogrodu/działki	1	2	3	4	5
D	Muzykę młodzieżową	1	2	3	4	5
E	Moralność	1	2	3	4	5
F	Jak się do siebie zwracamy	1	2	3	4	5
G	Pornografię	1	2	3	4	5
H	Tradycję	1	2	3	4	5
I	Jak traktujemy inne narody	1	2	3	4	5
J	Telewizję	1	2	3	4	5
K	Umiejętność prowadzenia rozmowy	1	2	3	4	5
L	Muzykę rozrywkową	1	2	3	4	5
M	Gry komputerowe	1	2	3	4	5
N	Modę	1	2	3	4	5
O	Fotografię	1	2	3	4	5
P	To jak urządzamy mieszkania	1	2	3	4	5
R	Religię	1	2	3	4	5
S	Taniec	1	2	3	4	5
O	Aktywność sportową, bieganie,	1	2	3	4	5
P	Kibicowanie wydarzeniom sportowym na żywo	1	2	3	4	5
R	Bywanie w pubach, restauracjach	1	2	3	4	5
S	Czytanie książek	1	2	3	4	5
T	Oglądanie TV	1	2	3	4	5
U	Wycieczki i wyjazdy weekendowe	1	2	3	4	5

P13. Jaka Pan/Pani zdaniem powinna być kultura we Wrocławiu? Wrocławska kultura powinna.... [Tylko w II pomiarze]

[Uwaga pytanie tylko dla mieszkańców Wrocławia. Prosimy mieszać kafeterię]

		Nie	Raczej nie	Czasami tak, czasami nie	Raczej tak	Tak
A	służyć promowaniu lokalnych artystów	1	2	3	4	5
B	służyć rozwojowi miasta	1	2	3	4	5
C	być atrakcją dla mieszkańców regionu	1	2	3	4	5
D	być atrakcją dla turystów	1	2	3	4	5
E	być obecna blisko miejsca zamieszkania	1	2	3	4	5
F	aktywizować mieszkańców osiedli do wspólnych działań	1	2	3	4	5
G	dać możliwość spędzania czasu wolnego w miejscu zamieszkania	1	2	3	4	5
H	promować markę Wrocławia na zewnątrz	1	2	3	4	5
I	być ważną częścią lokalnej gospodarki	1	2	3	4	5
J	być rozpoznawalna w skali kraju przez wielkie i znane wydarzenia	1	2	3	4	5
K	być obecna w miejscach nietypowych poza murami teatrów, muzeów i galerii	1	2	3	4	5
L	dawać rozrywkę mieszkańcom	1	2	3	4	5
M	edukować	1	2	3	4	5
N	uszlachetniać	1	2	3	4	5
O	być wizytówką dla centrum miasta	1	2	3	4	5
P	łączyć tradycję i potencjał Dolnego Śląska	1	2	3	4	5
R	być narzędziem skutecznej polityki społecznej	1	2	3	4	5
S	być dostępna dla osób żyjących skromnie	1	2	3	4	5

METRYKA

M1. Płeć:

1. kobieta
2. mężczyzna

M2. Rok urodzenia:

 rok

M3. Wykształcenie:

1. bez formalnego wykształcenia/podstawowe/gimnazjalne
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie techniczne lub ogólnokształcące, pomaturalne
4. wyższe [kontrola % wypełnienia maks. 40% osobno dla Wrocławia i regionu w II i III pomiarze]

M4. Miejscowość zamieszkania

1. Wrocław
2. Miasto powyżej 40 tysięcy mieszkańców

3. Miasto do 40 tysięcy mieszkańców
4. Wieś

M5. Jak określił(a)by Pan/Pani swoją sytuację rodzinną?

1. jestem na utrzymaniu rodziców
2. jestem sam/a na własnym utrzymaniu
3. jestem sam/a i mam dziecko / dzieci na utrzymaniu
4. żyję w związku bez dzieci
5. żyję w związku z dziećmi na utrzymaniu
6. żyję w związku już bez dzieci na utrzymaniu
7. żyję sama już bez dzieci na utrzymaniu

M6. Jak opisał(a)by Pan/Pani swoją sytuację materialną? Które z prezentowanych przeze mnie określeń najlepiej pasują do Pana/Pani sytuacji?

- żyje mi się bardzo biednie, nie starcza nawet na podstawowe potrzeby
- żyje mi się skromnie, muszę na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować
- żyje mi się średnio – starcza na co dzień, ale muszę oszczędzać na poważniejsze zakupy
- żyje mi się dobrze – stać mnie na wiele bez specjalnego oszczędzania
- żyje mi się bardzo dobrze – mogę sobie pozwolić na pewien luksus

M7. Jaka jest Pan/Pani sytuacja zawodowa?

1. uczę się/studiuje
2. zajmuję się domem
3. jestem emerytem-rencistą
4. jestem bezrobotna/y
5. pracujący etatowo
6. pracuję dorywczo, na umowę cywilno-prawną
7. prowadzę działalność gospodarczą-firmę [uwaga kontrola struktury maks. 20% w próbie w II i III pomiarze]
8. inna sytuacja

